

5. TREBALL

Condicions en el mercat de treball i trajectòries laborals de la joventut catalana

Laia Castelló i Santamaria, Mireia Bolívar i Planas, Oriol Barranco i Font i Joan Miquel Verd i Pericàs

5.1. Introducció

5.1.1. Joves i mercat de treball

Durant les tres dècades prèvies al començament de la crisi econòmica al 2008, els mercats de treball espanyol i català s'havien caracteritzat per tenir altes taxes d'atur¹ i un elevat nombre d'ocupacions de relativa mala qualitat o "precaris". D'acord amb Recio (2007) i Cano (2004 i 2007), aquests tipus d'ocupacions es caracteritzen per comportar a la persona treballadora inseguretat i vulnerabilitat, baixos salaris, disminució de drets laborals, escassa formació i poques possibilitats de promoció, etc. Com assenyala Cano, en general es tracta d'ocupacions amb unes condicions que no permeten planificar el futur i/o integrar-se en la vida social de forma adequada. L'excessiu volum d'aquests tipus d'ocupacions havia estat destacat fins i tot per la Comissió Europea (2003), que assenyala que Espanya era l'estat de la UE-15 que tenia un major índex d'"ocupacions sense perspectives" que no oferien ni seguretat en l'ocupació, ni formació, ni perspectives de promoció o carrera professional. Santos Ortega (2008), just abans del començament de la crisi, estimava que al voltant d'un terç de la població activa espanyola tenia aquest tipus d'ocupació. Pel que fa a la temporalitat, una de les característiques o dimensions de la precarietat, en el període 1992-2006 se situava per sobre del 30% del total de l'ocupació existent.

L'atur i les ocupacions precàries (amb males condicions laborals) es concentraven més intensament en joves, dones, immigrants i treballadors/ores poc qualificats. La població jove espanyola i catalana, doncs, ha estat un dels col·lectius més afectats per l'atur i la precarietat durant el període de creixement. Les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) del segon trimestre del 2006² mostren el pes que tenien l'atur i la temporalitat en la

1 Al llarg de les dècades dels anys vuitanta i noranta la taxa d'atur sempre fou superior al 15% i, en els períodes 1984-1987 i 1993-1997, superà el 20% (amb un rècord històric en aquell moment del 24% al 1994). Des de 1998 aquesta taxa va anar disminuint fins assolir un mínim, al 2006, del 8,5%.

2 Dades recollides a Cano (2007).

població jove del conjunt de l'Estat: la taxa d'atur per a joves de 16 a 19 anys era d'un 31,1%, d'un 14,6% per a joves entre 20 i 24 anys i un 10,2% per a joves de 25 a 29 anys, mentre que la taxa mitjana per al conjunt de la població se situava en un 8,5%. Pel que fa a l'ocupació temporal, dos terços de les persones assalariades menors de 25 anys i més de la meitat de les persones menors de 30 tenien contractes temporals, mentre que la taxa mitjana per al conjunt de la població estava en un 34,4%.

Aquest escenari juvenil marcat per la precarietat laboral i l'atur estructurals s'ha vist profundament aguditzat amb l'arribada de la crisi econòmica. L'impacte de la crisi al mercat de treball espanyol i català queda reflectit clarament en les xifres d'ocupació registrades des del 2008 fins a l'actualitat, anys en què s'han destruït prop de tres milions de llocs de treball. Les conseqüències d'aquesta crisi s'aguditzen si analitzem les dades d'atur referents a la població jove, les quals són molt més sensibles al cicle econòmic que no pas les dades referents al conjunt de la població activa. Segons les dades de l'EPA del 2012, al conjunt de l'Estat la taxa d'atur mitjana de joves de 16 a 29 anys se situava en el 38,6% front al 24,6% de la població total.

Això no obstant, l'efecte de l'atur sobre la població jove no és uniforme i mostra una fisonomia desigual en funció de les característiques socioeconòmiques dels joves i de les joves. Així, l'estatus socioeconòmic de les famílies d'origen o el país on han nascut són factors estructurals als quals s'associïn afectacions desiguals de la població jove amb relació a l'atur i, en general, amb relació a les diferents situacions d'activitat dins del mercat de treball. Així mateix, com veurem al llarg d'aquest capítol, l'anàlisi detallada de la taxa d'atur de les persones joves per nivell d'estudis revela que a mesura que creix el nivell d'estudis, menor és l'atur jove, de manera que les persones joves universitàries presenten taxes d'atur menors que les que no disposen d'aquesta titulació.

Un altre aspecte interessant a tenir en compte a l'hora d'analitzar el mercat de treball juvenil, més enllà del pes que té l'atur, és veure a quin tipus o a quines característiques d'ocupació accedeixen les persones d'aquest col·lectiu. Així, segons dades de l'EPA del segon trimestre del 2012, un 31,9% de les persones joves de 16 a 29 anys ocupades a Catalunya tenien un contracte temporal i, si ens fixem en la font estadística de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (EJC12), que és la que s'analitzarà al llarg d'aquestes pàgines, prop d'una quarta part de les persones joves catalanes treballen a temps parcial i l'empresa privada és on amb més proporció s'ocupen, principalment en els sectors de la indústria, el comerç i l'hostaleria. A més a més, en aquestes ocupacions, 1 de cada 2 joves està en una situació de sobrequalificació o infraocupació i el salari mitjà és de 1.312 €, amb una polarització salarial força elevada.

De forma general, la crisi ha empitjorat la situació del mercat de treball juvenil, sobretot pel que fa a l'existència d'un desequilibri entre una oferta elevada de joves que cerquen feina i una demanda empresarial de mà d'obra incapaç d'absorbir l'anterior oferta. Davant d'aquesta situació, les persones joves desenvolupen una sèrie de respostes adaptatives, com el "retorn" als estudis o la revisió i l'adaptació de preferències i expectatives laborals, així com l'articulació d'estratègies orientades a la recerca de feina. L'allargament del procés de consolidació laboral, l'increment de la inseguretat i de la sensació de vulnerabilitat,

o la combinació del treball formal amb l'atur o l'economia submergida poden proporcionar noves experiències de socialització laboral.

5.1.2. Estructura del capítol

En aquest capítol es fa una anàlisi de la situació de la població jove catalana amb relació al mercat de treball, és a dir, amb relació a aquelles activitats anomenades activitats mercantils o productives. Partir d'aquesta referència conceptual i epistemològica és una qüestió ineludible si integrem com a pròpies les teories feministes que han incorporat, des dels anys setanta, el treball domèstic i de cura en l'angle de visió de la sociologia del treball i que, en aquest sentit, l'han diferenciat del treball formal remunerat de l'esfera pública³.

En el capítol, però, sempre es fa referència al treball entès com a activitat econòmica que passa pel filtre del mercat i de l'intercanvi econòmic, en contraposició al treball reproductiu o treball domèstic i de cura que quedaria inserit en l'àmbit de la informalitat privada, excepte en aquells casos que es mercantilitza (treball domèstic assalariat). La relació de les persones joves amb el treball domèstic i de cura es tracta en profunditat al capítol d'Emanipació i família (d'aquest volum) i al de Gènere (volum 2 d'aquesta publicació).

El capítol consta de dos grans parts que es diferencien per la mirada d'anàlisi que hi ha de fons. La primera part (que comença a l'apartat 5.2 i acaba al 5.5) analitza el treball des d'un angle estàtic i descriptiu i intenta obtenir una fotografia actual de la situació dels joves i de les joves amb relació a la seva activitat: si són estudiants, inactius/ives, aturats/ades o ocupats/ades. Dins d'aquest bloc, en primer lloc, es fa una anàlisi de la situació de les persones joves amb relació a la seva situació d'activitat. Seguidament, es fa una descripció més acurada de la seva realitat en tant que ocupats/ades, tenint en compte la seva relació amb els mitjans de producció, amb el sector d'activitat, amb la mida de l'empresa, amb la situació contractual i salarial, etc. En tercer lloc, es presenta una tipologia de situacions d'ocupació i, en darrer lloc, aquest primer bloc es tanca amb l'anàlisi de la situació dels joves i de les joves en situació d'atur o d'inactivitat, és a dir, d'aquells i d'aquelles que es troben fora del mercat de treball formal, ja sigui en forma d'inactivitat (com, per exemple, les persones estudiants amb dedicació exclusiva) o a l'atur, en recerca de feina⁴.

De forma diferent, en la segona part, s'estudien les situacions del col·lectiu de joves des d'una òptica dinàmica (apartat 5.6.), des de l'itinerari que traça la seva trajectòria laboral, i de les seves formes de transitar del sistema educatiu cap al món del treball productiu i formal. Per tant, aquest segon bloc es diferencia del primer pel seu enfocament longitudinal en tant que s'estudien les trajectòries que els joves i les joves han dibuixat des que tenien 15 anys fins a l'actualitat. Aquí interessa detectar, d'una banda, la mobilitat ascendent o

3 El treball domèstic i de cura ha estat i és un dels objectes d'estudi de les ciències socials marcat per l'oblit i la invisibilitat (Chabaud *et al.*, 1985; Borderías *et al.*, 1994; Torns, 2008a) o, com apunta Maruani (2000), el treball femení sempre s'ha situat en l'angle mort de la sociologia del treball. Gràcies a la contribució d'algunes teories socials, aquest treball ha anat guanyant terreny en l'àmbit acadèmic des dels anys setanta, malgrat que no ho ha fet des d'una perspectiva consensuada d'anàlisi.

4 Cal tenir en compte que sempre la població de referència són els individus entre 15 i 34 anys. Val la pena destacar la inexistència en les dades de l'enquesta de situacions d'il·legalitat (almenys declarades) de joves menors de 16 anys que afirmen estar ocupats/ades.

descendent en l'estructura ocupacional i professional, entre d'altres formes de mobilitat social, que mantenen els i les joves; d'altra banda, també interessa veure la millora, el manteniment o l'empitjorament de les condicions laborals d'aquest col·lectiu al llarg de les seves trajectòries.

Al llarg de tot el capítol es té en compte la conjuntura econòmica de crisi que ha caracteritzat els últims cinc anys i se n'estudien els efectes i els impactes, per una banda, en les situacions i en les condicions laborals que els joves i les joves tenien en el moment de l'enquesta i, per l'altra, en les trajectòries de les persones joves en el mercat de treball. La forma de presentar els resultats segueix una seqüència que es basa en l'ordre següent: primer, es fa referència a la situació en el moment de l'enquesta de la població jove amb relació a cada ítem laboral analitzat, seguint les dades més recents a l'abast que ens proporciona l'EJC12; en segon lloc, i en la mesura que les dades ho permeten, es fa una anàlisi comparativa d'aquestes dades del 2012 amb les dades de l'enquesta de 2007 (EJC07) per tal de fer visibles, sobretot, els possibles canvis transcorreguts durant aquest període recent de crisi econòmica en les situacions del conjunt de la població jove. En tercer i últim lloc, les situacions, les condicions i els fets estudiats es creuen amb diferents factors socioestructurals i contextuals (sexe, edat, nivell d'estudis, origen social, etc.) per analitzar les possibles diferències de comportament que aquests factors poden originar, així com el poder explicatiu que en alguns casos poden tenir. Concretament, es posa èmfasi en diferents factors de l'estructura i dels contextos socials de les persones joves que estableixen diferències i/o desigualtats en les situacions, les posicions, les condicions i les experiències laborals de les persones joves a Catalunya⁵.

L'anàlisi dels factors socioestructurals i contextuals que permeten descriure la distribució diferencial dels joves i de les joves al mercat de treball es fa mitjançant l'anàlisi bivariante de taules de contingència. S'han considerat bàsicament nou variables, de caràcter sociodemogràfic, estructural i contextual, que fan referència a tres grans eixos (taula 5.1).

D'altra banda, un dels objectius d'aquest capítol és sintetitzar l'important volum d'informació generada per l'EJC12. Per fer-ho, s'han generat quatre tipologies que permeten fer llum sobre la distribució dels joves i de les joves, d'una banda, entre la seva situació d'activitat general i la seva situació específica en tant que ocupats/ades i, de l'altra, les transicions del sistema educatiu a l'ocupació i les seves trajectòries laborals. Les dues primeres tipologies integren aspectes més descriptius i estàtics, i les dues darreres ofereixen una visió de la variació temporal i de la dinàmica dels passos fets per les persones joves dins del mercat de treball. Aquestes tipologies s'han elaborat combinant criteris estadístics i teòrics, i també són interpretades, de nou, des dels factors socioestructurals més importants amb els que es correlacionen.

5 Cal dir que, a l'hora d'analitzar les correlacions bivariades, només es destaquen aquelles correlacions estadísticament significatives i que tenen sentit teòric, amb l'objectiu de fer convergir en la mesura del possible el potencial estadístic i teòric que presenten les dades.

TAULA 5.1. Principals variables considerades en l'anàlisi

Eixos	Variables considerades
Variables estructurals personals	Sexe
	Edat
	Nivell d'estudis (estudis més alts finalitzats)
	Llengua inicial
Variables estructurals d'origen familiar	Lloc de naixement
	Categoria socioeconòmica més alta del pare o de la mare
Variables contextuais	Nivell d'estudis més alt del pare o de la mare
	Àmbit territorial
	Grandària del municipi

Font: Elaboració pròpia

Com apunt final, és important assenyalar que l'objectiu de l'EJC no és replicar les dades de referència sobre el mercat de treball que ofereixen altres fonts estadístiques (principalment, l'Enquesta de població activa - EPA); l'EJC pretén descriure i explicar la varietat de situacions i de processos que els i les joves estan vivint, així com les diferències en funció de les característiques o dels seus perfils socials (per gènere, nivell d'instrucció, origen socioeconòmic, etc.). Quan es detecten diferències entre les dades de l'EJC12 i de l'EPA, aquesta circumstància s'adverteix al text, ja que les dades de referència per conèixer el volum de joves en una determinada situació són les de l'EPA. Per contra, bona part de l'interès de les dades de l'EJC consisteix en l'anàlisi dels processos que condueixen a les persones joves a trobar-se en una o altra situació.

5.2. La relació amb l'activitat

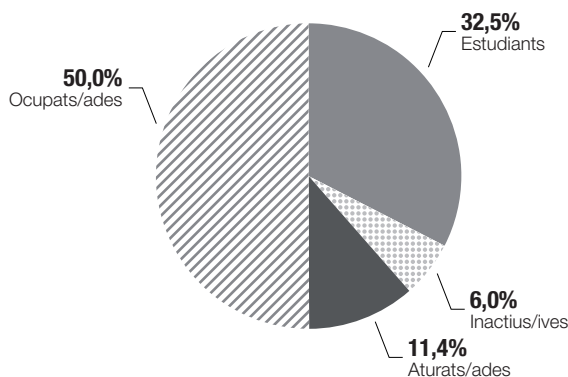
Per començar, s'examina la situació de les persones joves amb relació a la seva activitat principal. En aquest sentit, s'ha elaborat una classificació basada en quatre categories. Les tres primeres categories són les tres clàssiques en l'anàlisi de les situacions de les persones en el mercat de treball: ocupació, atur i inactivitat. La quarta categoria és la d'estudiants⁶, que inclou estudiants que només estudien, estudiants que fan feinetes i estudiants que tenen una ocupació com a activitat secundària.

Així, al gràfic 5.1 es pot veure com es distribueixen les persones joves segons la seva activitat principal. Cal tenir en compte que les dades sobre la situació d'activitat de l'EJC no són directament comparables amb les d'altres estadístiques oficials, degut a què la informació que es recull i la manera com es tracta són específiques de l'EJC. Les persones

6 A la taula A5.1 de l'Annex on-line (consultable a www.gencat.cat/joventut/observatori) es mostra com ha estat configurada aquesta tipologia i quines dimensions concretes componen cada tipus general. Aquesta classificació és resultat de la combinació de l'activitat principal i de l'activitat secundària de les persones joves.

joves d'entre 15 i 34 anys que estan en una situació d'ocupació representen la meitat del col·lectiu (50%), seguides de les que tenen com a activitat principal l'estudi (32,5%), les persones aturades (11,4%)⁷ i aquelles que estan en altres situacions d'inactivitat (6%), és a dir, joves que no tenen una ocupació remunerada, no estudien ni busquen feina.

GRÀFIC 5.1. Situació d'activitat principal. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

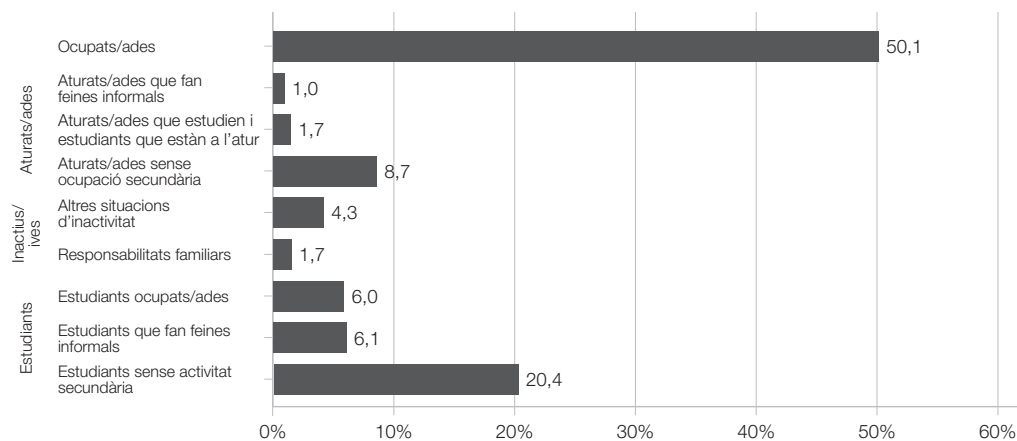
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Seguidament es presenten les mateixes dades de forma més detallada per tal de veure la composició interna de cada grup (aturats/ades, inactius/ives, ocupats/ades i estudiants). Aquesta tipologia mostra les diferents categories possibles que conformen cada un dels grans grups d'activitat esmentats i mostra la informació en forma de percentatges respecte al conjunt de la mostra analitzada⁸. Tot i que la categoria d'estudiants sovint s'inclou en la categoria d'inactius/ives, aquí s'ha considerat pertinent mantenir-la separada de la resta de categories per tal de, d'una banda, poder tenir en compte la diversitat de situacions en les que es troben les persones que estudien i, de l'altra, no subestimar la importància d'aquest col·lectiu dins de les persones joves.

⁷ La taxa d'atur entre les persones joves de 15 a 34 anys (que es calcula sobre el total d'actius i no sobre el total de joves) se situaria, doncs, en el 13,9%. Aquesta xifra és força inferior a la taxa d'atur oferta per l'Enquesta de població activa en el segon trimestre de 2012 (el que més s'ajusta als mesos durant els quals es va dur a terme l'enquesta), que se situava en el 30%. Aquesta diferència suggereix una certa infrarepresentació de l'atur en la mostra de l'EJC12. Cal tenir en compte, però, que les dades de l'EPA i l'EJC12 no són directament comparables: en primer lloc, en les dades de l'EJC12 s'hi inclouen els joves de 15 anys (l'EPA dona dades d'activitat laboral a partir dels 16 anys), que en la seva totalitat estan estudiant. En segon lloc, la manera d'arribar a definir la situació d'activitat en una i altra enquesta és diferent, ja que l'EJC12 es basa, principalment, en l'autodefinició de la persona enquestada, mentre que l'EPA fa una classificació a partir dels seus criteris basada en la descripció detallada de les activitats realitzades per la persona enquestada. Finalment, les dades d'aquest apartat fan referència únicament a l'activitat principal.

⁸ La tipologia de situacions d'activitat s'ha realitzat a partir de l'autoposicionament dels individus enquestats. La classificació es basa en l'activitat principal declarada, amb subclassificacions que recullen addicionalment les activitats complementàries que es duen a terme.

GRÀFIC 5.2. Situació d'activitat principal i secundària. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

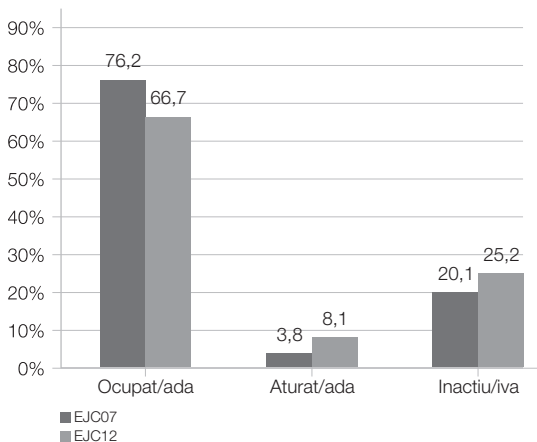
Pel que fa a l'atur, només hi consten aquelles persones que, independentment de si s'han venut autoposicionat com a aturats/ades o inactius/ives, declaren que busquen activament feina (com a mínim, un cop al mes). Finalment, la subclassificació ocupats/ades recull els resultats d'una tipologia empírica de situacions d'ocupació que serà analitzada en profunditat en l'apartat 5.4.

Tenint en compte la diversitat de situacions del col·lectiu de joves respecte a la seva relació amb el mercat de treball, al gràfic 5.2 es pot observar com després dels ocupats/ades se situen els i les joves estudiants sense activitat secundària. Les dades mostren que, del conjunt de joves que considera que la seva activitat són els estudis, una cinquena part (20,4%) viu aquesta situació d'estudiant com un fet únic, ja que l'activitat educativa no es combina amb cap altre tipus d'activitat complementària o secundària. És a dir, un gruix prou important de la població jove es dedica exclusivament a l'estudi i no té cap activitat laboral, ja sigui formal o informal. La resta de joves que s'engloben en la condició d'estudiants (com a activitat principal) tenen com a activitat secundària o bé la realització de feines informals (6,1%) o bé estan ocupats/ades (6%). Aquest grup és diferent dels ocupats/ades que estudien, ja que aquests tenen el treball formal com a activitat principal i l'estudi com a activitat secundària i estan inclosos dins de la categoria d'ocupats/ades.

Altrament, seguint el gràfic, la gran majoria de joves aturats i aturades estan en aquesta situació de forma exclusiva, sense declarar cap altra activitat secundària (treball informal o estudi, principalment) que pugui atenuar els efectes negatius que comporta la situació d'atur. Són joves, per tant, que es troben en una situació de certa vulnerabilitat social. En darrer lloc, el grup menys nombrós (6%) són els i les joves en situació d'inactivitat (i sense estar estudiant), dels quals la majoria (4,3%) es troben en una amalgama de situacions diferents.

Si observem les dades d'activitat corresponents a l'EJC07 i les comparem amb les dades actuals de l'EJC12, és evident que la crisi s'ha fet notar entre el col·lectiu de joves. L'ocupació ha disminuït en aquests cinc anys 9,5 punts, alhora que l'atur i la inactivitat han crescut 4,3 i 5,1 punts respectivament.

GRÀFIC 5.3. Situació d'activitat. Joves de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat⁹. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

A continuació s'analitzen les diferències existents en les situacions d'ocupació, d'atur i d'inactivitat de joves segons les seves característiques sociodemogràfiques. Dins de les persones ocupades, que representen un 63,7%, la composició per sexe és gairebé idèntica (veure la taula A5.3 de l'Annex *on line*¹⁰) però, en canvi, es detecta una tendència més gran dels homes joves a estar aturats que no pas les dones. Respecte a la distribució per edat en aquests tres grups, trobem que una major edat juga a favor de tenir una ocupació. Així, per exemple, un 79,2% de joves entre 30 i 34 anys estan ocupats/ades, mentre que els i les joves entre 20 i 24 anys ho estan en un 64,1%.

Les franges d'edat més elevades, atès que agrupen més quantitat d'actius en el mercat de treball, també són les que presenten més atur comparativament. D'altra banda, pel que fa al nivell d'estudis de les persones joves, s'observa que tenir estudis equivalents o per sota del nivell obligatori és un factor que penalitza a l'hora de trobar ocupació. A tall d'exemple, un 13,6% de joves amb estudis primaris estan a l'atur front el 8,4% de joves que tenen estudis superiors.

⁹ Al llarg del capítol, la comparativa entre les dades de 2007 i 2012 es centra en la població nascuda a Catalunya o la resta de l'Estat per l'escassa mostra de joves nascuts a l'estranger en l'EJC07.

¹⁰ L'Annex es pot consultar a la pàgina web de l'Observatori Català de la Joventut: www.gencat.cat/jovenut/observatori

Des del punt de vista de l'origen socioeconòmic, les persones joves amb progenitors amb ocupacions elementals són les que reben amb més claredat i intensitat l'impacte de l'atur. De fet, les dades d'atur d'aquest col·lectiu poden arribar quasi a duplicar o triplicar les dades d'atur de persones joves d'altres procedències socials. Les desigualtats per llar d'origen tenen una traducció clara en l'estructura del mercat de treball: penalitzen els estrats socioeconòmics més baixos. Pel que fa a la influència del nivell d'instrucció del pare i de la mare, s'observa que els fills i les filles de pare o mare amb un nivell d'estudis baix estan proporcionalment més afectats per l'atur que la resta.

Altrament, el fet de ser immigrant té conseqüències en la inserció laboral dels i de les joves, ja que un 20,2% es troben a l'atur, una dada molt superior a la de joves nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat (8,1%). Des del punt de vista territorial, a les ciutats més grans (més de 50.000 habitants) és on hi ha un percentatge de persones joves ocupades més baix i, consegüentment, un percentatge d'atur i d'inactivitat més elevats.

5.3. Les característiques de l'ocupació

És ben sabut i conegut que en el mercat de treball existeixen ocupacions amb condicions desiguals i diverses respecte el salari, tipus de contracte, jornada i horari, possibilitats de qualificació i promoció, etc. Igualment, és àmpliament reconegut que -en l'organització de l'empresa i el treball, en el model de contractació i de gestió dels recursos humans, en el temps de treball, etc.- les transformacions productives i organitzatives de les empreses, que s'han anat produint des de finals de la dècada dels setanta a Catalunya i en el conjunt de l'Estat, han comportat, entre d'altres importants canvis, un increment de la diversificació o de la fragmentació de les condicions laborals de les ocupacions del mercat de treball¹¹. La perspectiva teòrica de *la segmentació* del mercat de treball¹² planteja, entre d'altres idees, que el mercat de treball diferencia la població en nivells o segments amb condicions desiguals entre els individus i amb un alt grau d'homogeneïtat dins de cada segment. Els segments es diferencien en funció del nivell salarial, l'estabilitat, les possibilitats de qualificació i promoció, etc. L'objectiu de l'apartat no és analitzar el mercat de treball juvenil en termes de segments, sinó analitzar les característiques de les ocupacions de la població jove. Ara bé, en fer-ho, es tindrà en compte la idea que en el mercat de treball existeixen ocupacions amb condicions molt diverses i desiguals, que són susceptibles de ser agrupades en segments jerarquitzats i que les persones no s'hi ubiquen de forma atzarosa sinó que, segons el gènere, l'ètnia, l'edat, la qualificació i formació, la procedència socioeconòmica, etc., tindran més o menys opcions d'inserir-se en segments millors o pitjors.

11 Veure, entre d'altres, Recio (1999 i 2004), Miguélez (2004) o Barranco (2006 i 2008).

12 Veure Piore (1983), Doeringer i Piore (1983 i 1985) i Gordon *et al.* (1986). La perspectiva teòrica de la segmentació ha estat provada, i es continua emprant, des de fa anys en interpretacions i investigacions empíriques dels mercats de treball català i espanyol. Alguns exemples rellevants els tenim en Recio (1988, 1991 i 1999), Miguélez (1989), Villa (1990), Miguélez i Torns (1992), López (1994 i 1996), López *et al.* (1998) o Alòs-Moner (2007 i 2008).

Abans d'analitzar les característiques de l'ocupació dels i les joves que en l'EJC12 declaren estar ocupats/ades, és important assenyalar que l'EJC12 únicament demana informació sobre les característiques de l'ocupació a les persones que declaren que l'ocupació és la seva activitat principal. Aquesta informació, per tant, no es demana a les persones que com a activitat principal estudien i, paral·lelament, tenen una ocupació o realitzen "feines informals". Aquest fet probablement té dues repercussions que cal prendre en consideració al llarg de la lectura d'algunes dades: la primera repercussió és que l'obtenció de dades sobre ocupació pot ser una mica esbiaixada, amb una sobrerepresentació de persones que treballen a temps complet i amb contractes indefinits. La segona repercussió és que l'exclusió de les dades d'una part de la realitat de la força de treball jove dificulta l'aprofundiment en les situacions d'informalitat en el mercat de treball.

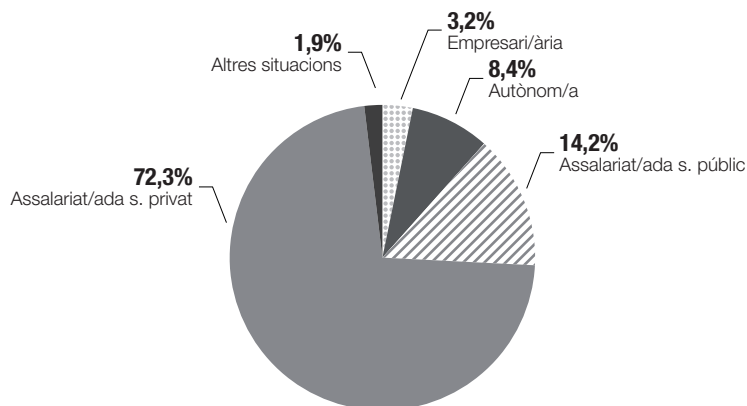
Prenent en consideració aquestes qüestions, en aquest apartat es tracten les característiques següents de l'ocupació formal dels i de les joves: la seva relació amb els mitjans de producció; la categoria ocupacional; el sector d'activitat on s'ubiquen; la mida de l'empresa; les condicions contractuals; la jornada de treball; les condicions salarials; la qualificació; la valoració de l'ocupació, i els convenis col·lectius i la representació sindical.

5.3.1. Relació amb els mitjans de producció

Situació actual i evolució

Al gràfic 5.4 es pot observar la distribució de les persones joves en el mercat de treball en funció de la relació amb els mitjans de producció (propietari o assalariat) i l'ocupació en el sector públic o privat.

GRÀFIC 5.4. Relació amb els mitjans de producció. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El gruix de la població jove, igual que succeeix per al conjunt de la població¹³, treballa com a assalariada (86,5%), un 72,3% en el sector privat i un 14,2% en el públic. En la situació d'autònom/a hi ha un 8,4% de joves i un 3,2% són empresaris/àries¹⁴. Així doncs, l'ocupació que predomina entre la població jove és la d'assalariada i, dins d'aquesta, la que s'integra en les organitzacions privades de forma assalariada.

D'altra banda, la distribució de joves observada no ha variat massa al llarg d'aquests cinc anys de crisi (2007-2012), tal i com es pot observar a la taula A5.4.

Factors socioestructurals i contextuals

La situació professional dels i de les joves té una distribució per sexe força marcada. En el cas dels empresaris/àries o autònoms/mes, les dones tendeixen a estar en menor mesura en aquests dos grups, mentre que, per contra, els homes sembla que tenen més facilitats a l'hora de poder desenvolupar una activitat com a empresaris o autònoms. Si ens fixem en la taula A5.5 s'observa com dins del conjunt d'homes joves un total d'un 16,2% és empresari o autònom, mentre que en el cas de les dones aquest percentatge descendeix a un 6,6%. De forma ben diferent succeeix en aquelles activitats assalariades de l'Administració pública on les dones s'insereixen en un 20,9% front al 7,9% dels homes. Aquesta segregació per sexe del mercat de treball es podrà analitzar en el següent apartat. En canvi, pel que fa a la distribució dels homes i de les dones joves en el sector privat en forma de mà d'obra assalariada, no hi ha diferències destacables.

A banda del sexe, com ja hem esmentat, l'edat també és un factor clau a l'hora de definir el perfil professional de les persones joves. De fet, la gran majoria de joves empresaris o autònoms se situa en la franja d'edat de 30 a 34 anys, és a dir, a l'edat més tardana de la joventut, quan se suposa que l'experiència i la xarxa professional és major. De forma més freqüent, aquests joves empresaris són fills/filles de directors/ores i de gerents de famílies catalanoparlants o bilingües.

També trobem que els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors tendeixen a estar ocupats/ades com autònoms més que la resta, mentre que els i les joves amb estudis superiors tendeixen a ser treballadors assalariats del sector públic en major mesura (20,8%). De la mateixa manera, els i les joves amb estudis intermedis se situen amb més freqüència que la resta de joves en la categoria de treballadors assalariats del sector privat. En aquest sentit, també existeixen diferències en funció del lloc de naixement, atès que els i les joves immigrants tendeixen a estar en menor mesura en el sector públic en comparació amb els i les joves nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat (taula A5.5).

13 Recio (2004) mostrà, per al conjunt de l'Estat, que la taxa de salarització s'havia anat incrementant de forma continua en les tres darreres dècades, passant d'un 69% el 1976 a un 81% el 2004.

14 El treballador autònom o per compte propi és aquell que fa de manera habitual, personal i directa una activitat econòmica a títol lucratiu, sense subjecció a contracte de treball, i encara que utilitzi el servei remunerat d'altres persones, sigui o no titular d'empresa individual o familiar.

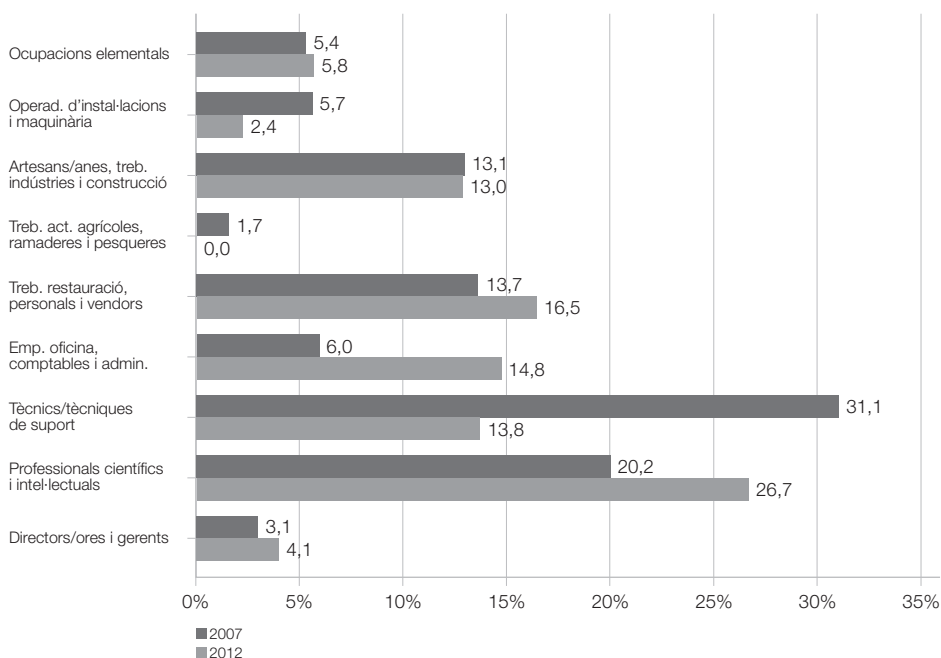
Si ens centrem en aquelles persones joves empresàries o autònomes que han iniciat un negoci propi, cal destacar que la motivació més esmentada (22,1%) és el fet que l'empresa per a la qual treballen prefereix que es facin autònoms. El segon motiu explicitat és el d'incorporar-se a un negoci familiar (20,1%) i, en tercer i quart lloc, respectivament, se situen els i les joves que volien ser el seu propi cap (20,5%) o tenir una empresa pròpia (18,6%). Només un 11,4% de joves diu “muntar un negoci propi pel fet de no trobar feina com a assalariat” (taula A5.6).

5.3.2. Categoria ocupacional

Situació actual i evolució

A continuació (gràfic 5.5), es pot observar quines són les categories ocupacionals predominants entre les persones joves.

GRÀFIC 5.5. Categoria ocupacional. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Com veiem, tenen una distribució marcadament diferent segons el perfil social dels i de les joves i del seu origen familiar. En tot cas, el comportament de la població jove l'any 2012,

sense considerar els diferents eixos d'estratificació social, és el següent: un 26,7% tenen una ocupació científica i intel·lectual; un 16,5% tenen ocupacions relacionades amb la restauració, els serveis personals i les vendes; un 14,8% són ocupacions d'oficina, comptables i administratives; un 13,1% són ocupacions tècniques i de suport; i, finalment, un 13% treballen en la indústria i la construcció. La resta de categories ocupacionals tenen percentatges més baixos.

La distribució de joves per categoria ocupacional ha patit alguns canvis entre el 2007 i el 2012. Cal destacar que en aquests últims cinc anys els i les professionals científics i intel·lectuals han augmentat percentualment, passant d'un 20,2% l'any 2007 a un 26,7%, així com també ho han fet els treballadors i les treballadores de la restauració, serveis personals i vendes i els empleats d'oficina, comptables i administratius. Ara bé, la quarta categoria en importància de l'any 2012, personal tècnic i professional de suport, pateixen una davallada molt significativa, passant d'un 31,1% l'any 2007 a un 13,8% l'any 2012.

Factors socioestructurals i contextuals

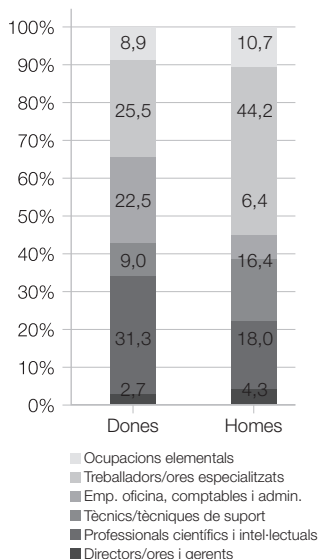
En l'anàlisi bivariable realitzada per detectar possibles desigualtats internes en les categories ocupacionals dels i de les joves, les nou categories anteriors s'han reduït en sis per tal de facilitar l'anàlisi. Així, en aquesta nova agrupació, la gran majoria de joves ocupen treballs especialitzats¹⁵ (taula A5.7); una categoria clarament masculinitzada: un 44,2% dels homes front al 25,5% de les dones. En canvi, les ocupacions de professionals¹⁶ i empleats d'oficina estan feminitzades, especialment la darrera on el percentatge de dones (22,5%) és quasi quatre vegades més gran que el d'homes (6,4%). En la resta de categories (personal tècnic de suport, ocupacions elementals i càrrecs directius i gerencials) els homes tornen a tenir més presència.

De forma clara, doncs, es torna a posar en evidència un mercat de treball segregat per sexe entre les persones joves. Tot i que en les ocupacions de més control i poder (directives i gerencials) hi ha més representació masculina que femenina, les dades de l'anàlisi bivariable no mostren que aquestes diferències siguin significatives.

15 La simplificació de les categories ocupacionals s'ha fet agrupant en una mateixa categoria, que hem anomenat "treballadors especialitzats", les categories següents: treballadors de la restauració, personals i venedors; treballadors d'activitats agrícoles, ramaderes i pesqueres; artesans, treballadors indústries i construcció; operadors instal·lacions i maquinària, i muntadors.

16 Quan s'usa el terme "professional" sense cap més especificació fa referència a la variable que agrupa "professionals científics i intel·lectuals" i "personal tècnic i de suport".

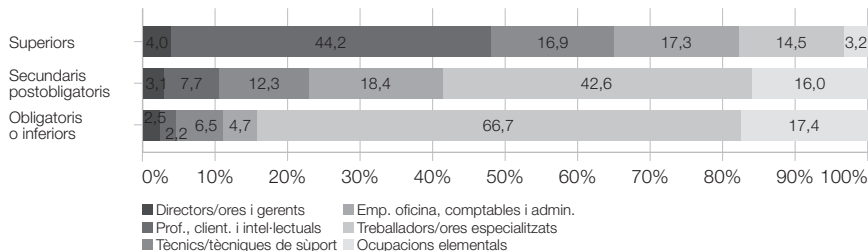
GRÀFIC 5.6. Categoria ocupacional segons sexe. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

L'edat també té efectes en la distribució en aquestes categories ocupacionals. Bàsicament, a la taula A5.7 es constata que els grups d'edat més joves (de 15 a 19 anys i de 20 a 24 anys) tenen més tendència a ocupar-se en treballs especialitzats (un 54,5% i un 45,5%, respectivament), mentre que el fet de pertànyer a franges d'edat més altes (de 30 a 34 anys) afavoreix la inserció en categories ocupacionals més elevades, com poden ser la categoria de professionals i ocupacions directives i gerencials. En aquest sentit, sembla que la trajectòria ocupacional dels i de les joves contempla certa mobilitat ascendent al llarg de l'edat, un fet que es podrà avaluar amb més detall en l'apartat 5.5.

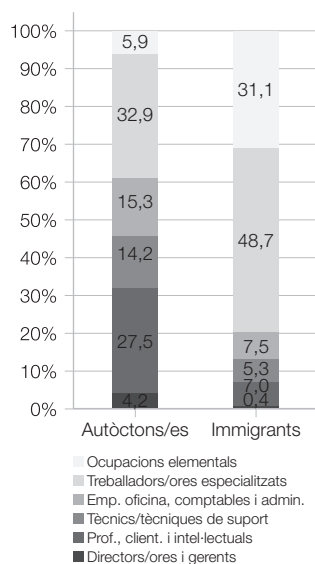
GRÀFIC 5.7. Categoria ocupacional segons nivell d'estudis. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

D'altra banda, el nivell d'estudis és un factor de primer ordre per explicar la categoria ocupacional que s'adquireix. Si ens fixem en el gràfic 5.7, veiem que els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors s'insereixen sobretot en ocupacions elementals (17,4%) i en treballs especialitzats (66,7%). Els i les joves amb estudis secundaris segueixen una lògica d'incorporació similar, amb la diferència que, proporcionalment, s'insereixen una mica menys -tot i que molt significativament- en treballs especialitzats (42,6%) i una mica més en treballs d'oficina (18,4%) que els i les joves amb estudis inferiors als obligatoris. Diferencialment, els i les joves amb estudis superiors s'insereixen en gran mesura al segment ocupacional de professionals científics i intel·lectuals (44,2%) i al de tècnics de suport i empleats d'oficina en segon i tercer lloc, respectivament. Seguint aquesta tendència mostrada per les dades, es pot afirmar que el nivell d'instrucció continua sent un capital essencial per a la inserció en el mercat de treball tot i que, com veurem, el nivell formatiu no sempre s'adequa al nivell ocupacional ocupat (sobrequalificació)¹⁷.

GRÀFIC 5.8. Categoria ocupacional segons lloc de naixement. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

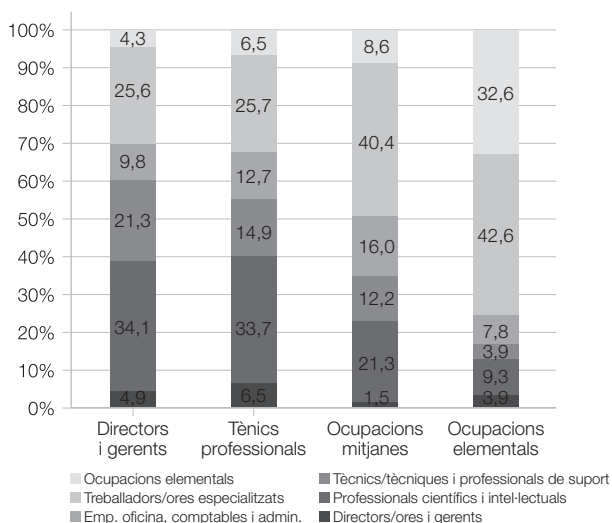
Ara bé, a banda de factors com el sexe, l'edat o el nivell formatiu, ja hem anat veient com el factor ètnic es configura com un element contundent de segregació de les persones joves dins del mercat de treball. La discriminació que pateixen els i les joves immigrants es mostra de forma explícita en el gràfic 5.8, on s'observa que estan més ocupats en la cua de l'escala ocupacional, mentre que els i les joves autòctones ho fan més en les ocupacions

¹⁷ El fenomen de la sobrequalificació és analitzat amb detall més endavant. Consulteu també Serracant (2005).

de major qualificació i que solen tenir millors remuneracions. Es pot constatar, doncs, una *etnoestratificació*¹⁸ clara del col·lectiu juvenil en la qual els i les joves immigrants estan en les categories ocupacionals més baixes (ocupacions elementals i treballs especialitzats).

Les dades anteriors tenen a veure amb el fet que la distribució de les persones joves en els diferents segments ocupacionals guarda una forta relació amb el seu origen social familiar, un fet que queda palès si ens fixem amb la segmentació de joves en funció del nivell d'estudis i la categoria socioeconòmica dels seus progenitors. Els i les joves fills i filles de pare o mare amb estudis universitaris o amb ocupacions elevades (directives i gerencials o tècniques i professionals) acostumen a ocupar-se en més proporció en posicions de gestió (directives i gerencials) o en ocupacions que demanen major qualificació en el mercat de treball (ocupacions tècniques i professionals). I, de forma inversa, els i les joves amb progenitors ocupats en una categoria socioeconòmica baixa (ocupacions elementals) i amb un nivell d'estudis baix tendeixen a estar en major mesura en les ocupacions elementals o en els treballs especialitzats. En una zona intermèdia, els i les joves amb progenitors amb estudis secundaris postobligatoris i amb ocupacions que requereixen una qualificació mitjana tendeixen a concentrar-se en les ocupacions d'empleats d'oficina i com a treballadors/ores especialitzats/ades. Tot això es pot observar en el gràfic 5.9 i complementar amb la taula A5.7.

GRÀFIC 5.9. Categoria ocupacional de la persona jove (barres verticals) segons categoria ocupacional dels progenitors (eix horitzontal). Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

18 Aquest concepte s'utilitza de forma recurrent entre la literatura que analitza el mercat de treball en què s'insereixen les persones immigrants, un mercat altament segmentat per ètnia (Anderson, 1999; Parella, 2003; Cachón, 2003; Pajares 2005; Miguélez et al., 2011).

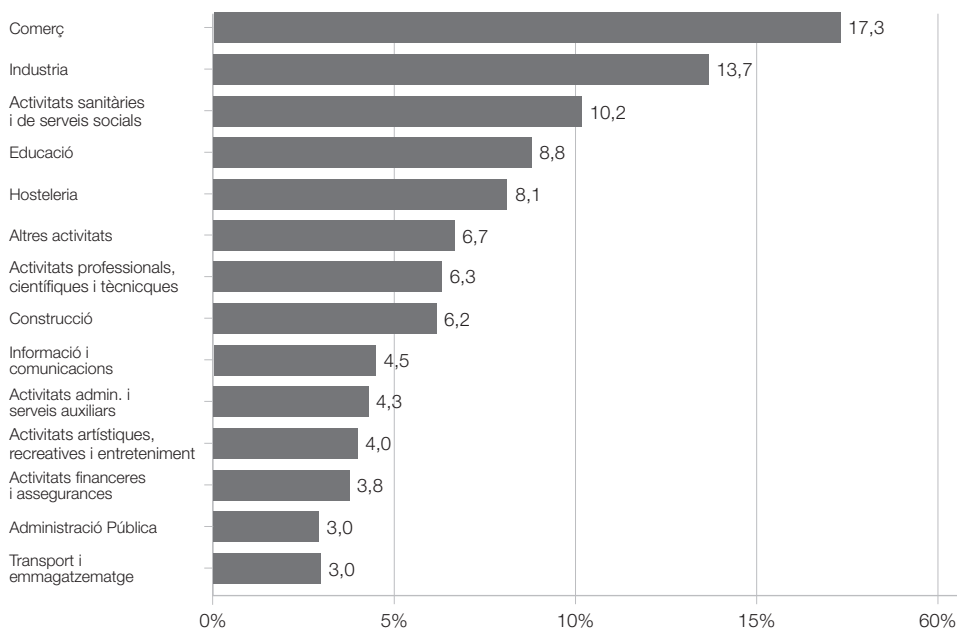
Des del punt de vista territorial, cal destacar que a les ciutats més grans és on es concentren més personal empleat d'oficina i, des del punt de vista comarcal, destaca l'alta proporció de joves treballadors especialitzats a les Comarques Gironines.

5.3.3. Sectors d'activitat

Situació actual i evolució

Els sectors on els i les joves s'ocupen de forma predominant són el comerç, la indústria, els serveis socials i sanitaris, l'educació i l'hosteleria (gràfic 5.10). En segon lloc, es posicionen les activitats científiques i tècniques així com la construcció, mentre que la resta d'activitats són ocupades per menys d'un 5% de joves.

GRÀFIC 5.10. Sectors d'activitat. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012.
Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si comparem les dades agregades en quatre grans sectors d'activitat genèrics (sector primari, indústria, construcció i serveis) de l'EJC12 amb les de l'EJC07 (recollides a la taula A5.8), s'observa com el període de crisi ha provocat un increment de la importància relativa dels llocs de treball del sector terciari, en detriment del sector de la indústria i la

construcció, dos dels sectors que més han patit la destrucció d'ocupació amb la crisi¹⁹. Efectivament, els i les joves ocupats a la indústria han passat d'un 25,9% el 2007 a un 14% el 2012 i, en el cas de la construcció, d'un 8,7% a un 6,1%.

Factors socioestructurals i contextuals

En aquest apartat s'observa clarament l'existència de segregació horitzontal per sexe en el mercat de treball. S'evidencia en la distribució diferencial d'homes i dones per sector d'activitat. Aquí, l'anàlisi de la posició de les dones al mercat de treball des de les perspectives de la segmentació del mercat de treball abans esmentades requereixen la inclusió de les crítiques feministes des de la teoria de la interacció producció-reproducció (Beechey, 1994 i Humphries i Rubery, 1994). Des d'aquest punt de vista crític, els fonaments que expliquen la segmentació i la segregació per gènere en el món productiu resideixen en les relacions asimètriques de la divisió sexual del treball, on la posició subordinada de la dona a l'esfera domèstica circumscriu unes condicions d'entrada desiguals al món de la producció. La segregació horitzontal i vertical per gènere, per tant, és fruit d'una forma específica d'interacció entre la producció i la reproducció que situa les dones en posició de desavantatge en el mercat de treball. La segregació es fa explícita i tangible en el mode de distribució ocupacional de les dones per sectors i grups professionals.

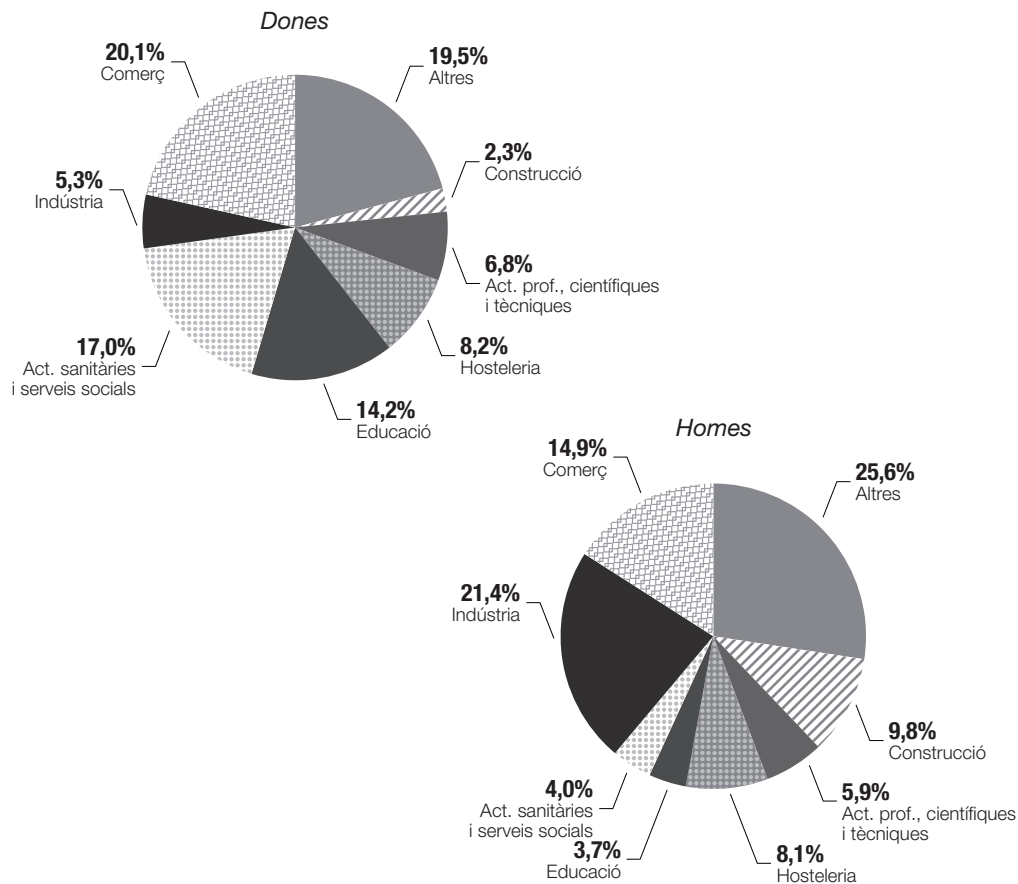
Al gràfic 5.11 es mostra la distribució per sexe dels set sectors en què més joves s'ocupen. S'observa que els homes estan més presents que les dones en sectors tradicionalment més masculinitzats com són la indústria (21,4% dels joves front al 5,3% de les joves), la construcció (9,8% front al 2,3%) o el sector del transport i l'emmagatzematge. De forma inversa, la major presència de les joves es produeix en els sectors terciaris com el comerç (20,1% de les joves front al 14,9% dels joves), l'educació (14,2% front al 3,7%) o les activitats sanitàries i de serveis.

En aquest sentit, les dones omplen, en major mesura, les ocupacions de la "societat de serveis" relatives a la cura i a la reproducció. Es tracta d'unes activitats relacionades, en molts casos, amb les funcions domèstiques i de caràcter auxiliar (Murillo, 1996) –ocupacions «*pink collar*»–, que també s'han anomenat la "indústria de l'Estat del Benestar": educació, sanitat i serveis socials (O'Connor, 1996)²⁰. Uns sectors que s'han expandit amb la progressiva desindustrialització de l'economia espanyola però que ho han fet a partir de la creació d'ocupació de baixa qualitat i d'una major dualització del mercat de treball (Torns *et al.*, 2007 i Banyuls *et al.*, 2009).

19 Recio (2011), a partir de les dades de l'EPA, mostra que durant el període 2007-2010 la destrucció d'ocupació a l'Estat es va centrar fonamentalment en la construcció i la indústria manufacturera. Aquests dos sectors conjuntament foren els responsables del 74,5% de la destrucció neta d'ocupació en el citat període.

20 Són activitats que comparteixen un mode de fer i estar que recorda el treball de cura informal i que posiciona a qui les exerceix –dones– en una situació de subordinació pel fet que desenvolupen treballs amb un baix reconeixement, prestigi i valoració (Torns i Carrasquer, 1987) La sectorialització de les dones en el mercat de treball en ocupacions que guarden un símil en el contingut i el simbolisme social amb el treball reproductiu és el que algunes autores han anomenat el "patriarcat públic" (Hernes, 1987; Walby, 1997; Daly i Lewis, 2000).

GRÀFIC 5.11. Sectors d'activitat de la població segons sexe. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa al factor de l'edat (taula A5.9), es poden veure algunes tendències en l'associació que s'estableix entre algunes franges d'edat i alguns sectors d'activitat. Així, al comerç s'insereix el grup d'edat més jove (de 15 a 24 anys): més d'un 50% de joves entre aquestes edats hi treballen. La franja de joves entre 15 a 19 anys també es mostra altament representada en sectors com el de la informació i les comunicacions (15,9%) i en les activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment. En canvi, les persones joves de les franges d'edat més elevades (de 25 a 34 anys) tendeixen a ubicar-se més en activitats com la construcció, les activitats sanitàries i serveis socials, així com en les activitats professionals, científiques i tècniques.

El nivell d'estudis es presenta com un eix fonamental en la distribució dels i de les joves en els diferents sectors d'activitat. Les persones amb estudis superiors tendeixen a inserir-se menys en sectors tradicionals com la indústria, el comerç, la construcció o l'hosteleria;

mentre que s'ubiquen majoritàriament en sectors d'activitat com l'educació (15,3%), les activitats sanitàries i els serveis socials (13,9%), les activitats professionals, científiques i tècniques (10,2%) o les activitats financeres (6,1%).

Dins de tots aquests sectors d'activitat, el lloc de naixement té, de nou, un impacte també important. En sectors com l'hostaleria, els i les joves immigrants (19,6%) tenen un pes molt més gran que els i les joves autòctons (6,3%). Aquesta major presència d'immigrants també succeeix en el sector de les activitats administratives i de serveis auxiliars a les empreses, en què hi ha un 13,4% de persones immigrades front al 2,8% de persones autòctones. En canvi, aquells sectors en què persones joves autòctones tenen una inserció laboral superior a la d'immigrants són sectors com l'educació, l'Administració o les activitats sanitàries i de serveis socials, així com les activitats financeres i d'assegurances.

En aquest punt, és interessant destacar que si bé tradicionalment els nínxols ètnics en els quals s'ocupen les persones immigrades són els sectors de la construcció, el comerç, l'agricultura, l'hostaleria i les llars (Pajares, 2010), en el cas de la població jove aquests segments mostren una major diversitat.

Respecte a l'associació que pot tenir la llengua inicial respecte al sector d'activitat en el qual s'insereixen, a la taula A5.9 es pot observar com entre els i les joves autòctons, els i les que vénen de famílies catalanoparlants estan més representats en les feines de l'Administració pública i el sistema educatiu. De forma diferent, els i les joves autòctons que provenen de famílies castellanoparlants estan més presents en sectors com el comerç (22,8%), les activitats administratives (6,3%) o el transport i l'emmagatzematge (4,1%).

Des del punt de vista del territori, es poden destacar algunes tendències. Així, a les Comarques Gironines, la població jove treballa en l'hostaleria en major mesura que en la resta d'àmbits territorials. En l'àmbit Metropolità destaca l'ocupació en el sector de la informació i les comunicacions i, en el Camp de Tarragona, l'ocupació en les activitats de l'Administració pública (taula A5.9).

En relació amb la influència que la família d'origen pot tenir en el sector d'activitat en què s'ocupen les persones joves, hi ha dos indicadors bàsics: el nivell d'estudis i la categoria socioeconòmica dels progenitors. Així, els fills i les filles de pares i mares amb estudis obligatoris o inferiors es col·loquen majoritàriament en sectors com la indústria (17,5%), la construcció (8,2%) o el transport i l'emmagatzematge (4,4%); mentre que, a l'altre extrem, els fills i les filles de progenitors amb estudis universitaris tendeixen a col·locar-se en sectors com l'educació (13%), les activitats professionals, científiques i tècniques (10,5%) o les activitats financeres (6,6%).

I, si ens fixem en la categoria socioeconòmica més alta del pare o la mare, les majors diferències entre joves es troben en el sector de l'educació i de les activitats professionals, científiques i tècniques, atès que la majoria dels i de les que treballen en aquests sectors són fills i filles de directors/ores i gerents o de tècnics/ques i de professionals. El mateix passa en el sector de les finances o de l'Administració pública, dos sectors que absorbeixen principalment fills i filles de tècnics/tècniques i de professionals.

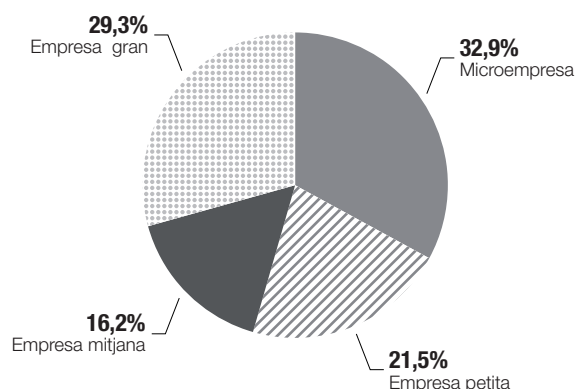
Tenint en compte la idiosincràsia interna de cada un d'aquests sectors, la disparitat de situacions professionals entre joves d'un origen social familiar o un altre sembla ser una realitat. Aquest fet, però, es podrà matissar amb l'anàlisi del comportament en la resta d'indicadors de les característiques d'ocupació tractats més endavant.

5.3.4. Mida de l'empresa

Situació actual

La gran presència de les petites i mitjanes empreses (PIMES) a Catalunya és una realitat que es trasllada en part a l'univers juvenil. Un 32,9% de joves treballa en microempreses (empreses de menys de 10 treballadors/ores) i un 21,5% en empreses petites (entre 10 i 49 treballadors/ores). No obstant això, un significatiu 29,3% de joves treballa en grans empreses (més de 250 treballadors/ores).

GRÀFIC 5.12. Mida de l'empresa. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Factors socioestructurals i contextuals

Si fins ara la variable sexe ha estat primordial a l'hora d'interpretar la segmentació vertical i horitzontal del mercat de treball juvenil, no sembla que tingui tant pes en la distribució de joves segons la mida de l'empresa. No obstant això, s'observa alguna relació destacable (taula A5.10), com en el cas de les grans empreses, on les dones tendeixen a concentrar-s'hi més que no pas els homes: un 33% de dones front al 25,8% d'homes. D'altra banda, pel que fa a l'edat, tampoc no es troben diferències internes gaire rellevants, excepte en el fet que els i les joves d'entre 15 i 19 anys es concentren clarament a la microempresa i a la petita empresa, en detriment de les empreses mitjanes i grans.

Continuant en la taula A5.10, destaca la influència del nivell d'estudis i l'origen geogràfic. Més de dos terços de joves amb estudis obligatoris o inferiors treballen en microempreses i empreses petites, mentre els i les joves amb estudis superiors tendeixen a ubicar-se en major mesura en empreses mitjanes i grans. En el cas de l'origen, els i les joves immigrants s'insereixen de forma clara en les microempreses i en les petites empreses (més d'un 75%), mentre que els i les joves autòctons mostren una distribució molt més equitativa entre les diferents empreses i una concentració més alta en les grans empreses.

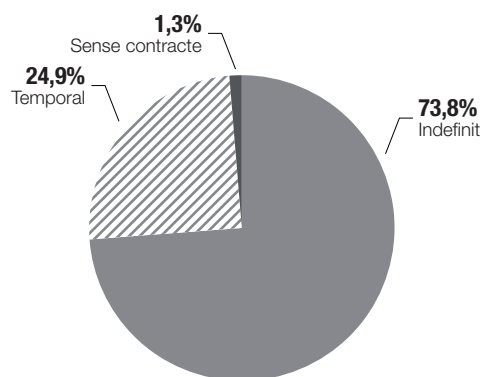
5.3.5. Les condicions contractuals

Situació actual

Les condicions contractuals que recull l'EJC12 es diferencien en sis categories: en pràctiques i formació, temporal o similars, indefinit, indefinit discontinu, sense contracte i beca. Per tal de facilitar la comprensió de les dades, hem agrupat aquesta variable en tres categories: a) contracte indefinit, b) contracte temporal o c) sense contracte.

Al gràfic 5.13 s'observa que gran part de la població jove ocupada es troba en una situació d'estabilitat contractual, atès que un 73,8% gaudeixen de contracte indefinit, mentre que un 24,9% tenen contracte temporal. Segons les dades d'ocupació disponibles, les persones joves que treballen en l'economia informal (sense contracte) representen tan sols un 1,3% del total de joves ocupats.

GRÀFIC 5.13. Condicions contractuals. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

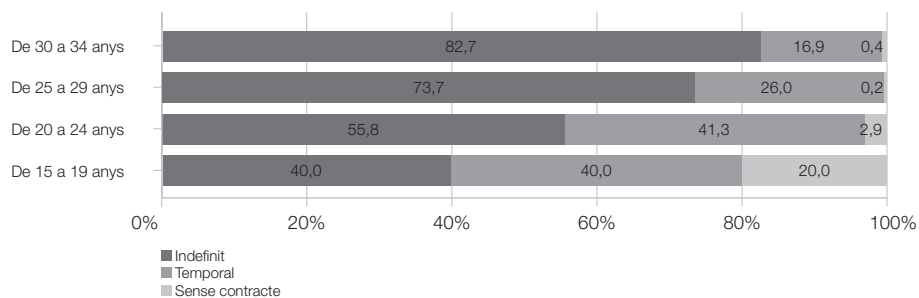
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Ara bé, com que les dades de l'EJC12 només analitzen les característiques contractuals de l'ocupació juvenil quan és l'activitat principal (i no quan és activitat secundària), val la pena complementar-les amb les dades que de l'EPA. L'EPA mostra que, durant el II trimestre del 2012, un 31,9% de joves ocupats tenien contracte temporal i un 68,1% indefinit.

Factors socioestructurals i contextuals

Altra vegada, però, el més interessant és veure si aquestes condicions contractuals estan estratificades segons la posició i l'origen dels i de les joves en l'estructura social catalana (taula A5.11). En aquest sentit, es produeixen algunes diferències per sexe amb relació a la situació contractual, atès que un 76,6% dels homes joves treballa amb contracte indefinit, un percentatge lleugerament superior al del 71% de dones que tenen aquest tipus de contracte. Així mateix, les dones joves tendeixen a tenir unes condicions contractuals de major temporalitat. Però aquesta segmentació contractual del mercat de treball juvenil es fa encara més evident si tenim en compte el comportament de les diferents franges d'edat (gràfic 5.14).

GRÀFIC 5.14. Condicions contractuals segons edat. Joves ocupats/ades assalariats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

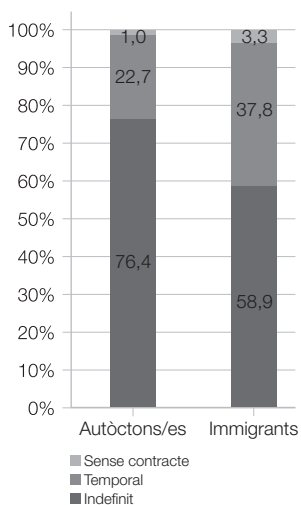
Al gràfic 5.14 es posa en relleu la progressiva estabilització contractual que tenen les trajectòries laborals de les persones joves, un fenomen que serà estudiat amb més profunditat en l'apartat 5.6. però que aquí ja podem apuntar. Efectivament, un 82,7% de joves ocupats assalariats d'entre 30 i 34 anys gaudeixen d'un contracte indefinit, un percentatge que gairebé dobla les dades per a joves entre 15 i 19 anys i que segueix una tendència creixent al llarg de tot el període que abasta la joventut. Així doncs, la temporalitat descendeix amb l'edat i també sembla que ho facin les situacions de treball informal.

El nivell d'estudis i el lloc de naixement marquen diferències importants en les situacions contractuals dels i de les joves. A la taula A5.11 es pot veure com les persones joves amb estudis superiors estan, proporcionalment, més afectades per la temporalitat contractual (26,8%) que els i les joves amb estudis secundaris obligatoris (18,4%). Aquest fet, probablement, es pot explicar per la menor antiguitat en el mercat de treball que tenen els i les joves que han cursat estudis universitaris en comparació amb els i les joves amb nivells d'estudis inferiors. L'antiguitat acostuma a permetre a una part de joves passar de la temporalitat a l'estabilitat.

Els i les joves també tenen diferències importants en el tipus de contracte segons el seu lloc de naixement (gràfic 5.15). Els i les joves autòctons es concentren en un 76,4% en

feines amb contracte indefinit, mentre que els i les joves immigrants ho fan en un 58,9%. Les dades també mostren la tendència a que l'ocupació assalariada sense contracte estigui desigualmente distribuïda entre joves autòctons i immigrants, i es constata de nou que els i les joves immigrants estan més presents en l'economia submergida que no pas les persones joves autòctones: les darreres ho estan en un 1% mentre que els i les immigrants en un 3,3%.

GRÀFIC 5.15. Condicions contractuals segons lloc de naixement. Joves ocupats/ades assalariats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Des del punt de vista territorial, les persones joves amb contracte temporal i indefinit es distribueixen de forma bastant uniforme, però es pot destacar el cas de l'àmbit territorial del Camp de Tarragona, on hi ha una tendència clara a reunir més joves amb unes condicions contractuals temporals.

En aquest cas, en comparació amb altres ítems analitzats del mercat de treball juvenil, la procedència familiar no sembla que correlacioni tant amb la situació contractual de les persones joves.

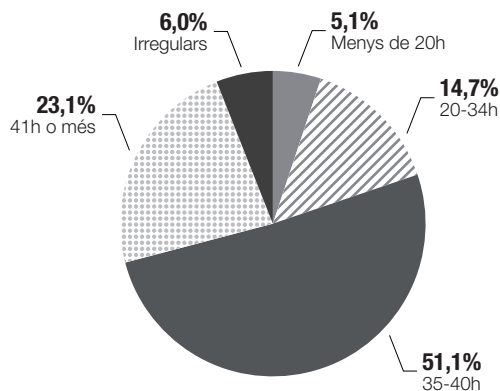
5.3.6. La jornada laboral

Situació actual

Vegem la llargada de la jornada laboral que tenen les persones joves (5.16). La majoria dels i de les joves treballen amb una jornada laboral d'entre 35 i 40 hores (51,1%), però, en segon lloc, cal destacar que un 23,1% fa jornades de treball extenses que sobrepassen la

jornada de 40 hores setmanals. Altrament, un 19,8% de joves fa jornades més curtes de 35 hores setmanals i un significatiu 6% fa jornades de treball de caràcter irregular²¹.

GRÀFIC 5.16. Jornada laboral. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

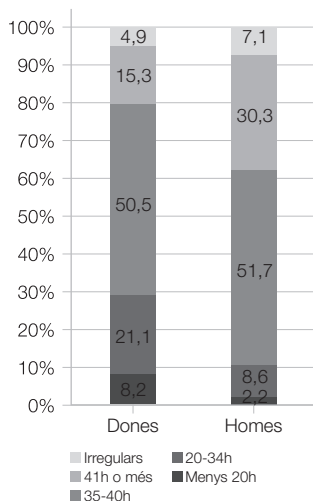
Factors socioestructurals i contextuals

Més enllà de la segregació horitzontal i vertical per sexe que s'ha constatat entre les persones joves, s'ha vist com es consoliden dues característiques més de l'ocupació jove femenina a Catalunya: els contractes temporals (veure apartat anterior) i les jornades a temps parcial. Com apunta Torns (2008b), ambdós fenòmens poden ser sinònims de relatives males condicions de treball, salaris baixos, horaris atípics i economia submergida.

Pel que fa a la jornada laboral majoritària de les persones joves, que és aquella que se situa entre les 35 i les 40 hores, la representació masculina i femenina és molt similar (gràfic 5.17). No obstant això, les diferències per sexe es fan notòries en els extrems, és a dir, en la jornada a temps parcial (menys de 20 hores i entre 20 i 34 hores) on la suma dels dos percentatges és d'un 29,3% en el cas de les joves, mentre en el cas dels homes suma tan sols un 10,8%. De forma lògica, en l'altre extrem (jornades de més de 41 hores) hi predominen els joves (30,3%), en comparació a un 15,3% de les joves.

21 Les jornades irregulars són aquelles a les quals, per a la pregunta "Habitualment, quantes hores treballes a la setmana?", no responen un nombre d'hores concretes perquè no tenen una jornada regular fixa.

GRÀFIC 5.17. Jornada laboral segons sexe. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

A banda del que reflecteixen les dades, és interessant preguntar-se pel motiu que fa que les dones estiguin més presents en la jornada a temps parcial. Analitzant dades de l'EPA, Castelló (2011) mostra que la primera raó per la qual homes i dones treballen a temps parcial és la de no haver trobat un treball a jornada completa. La diferència de gènere, però, apareix en la segona raó més explicada: en les dones és haver de tenir cura de menors o persones adultes dependents, mentre que en els homes és degut a "altres motius".

Així, les dades reforcen la idea que les dones són el col·lectiu "diana" d'una mala relació entre el temps i el treball (Torns, 2005). La major ubicació de les dones en treballs a temps parcial està lluny de ser voluntàriament escollida, ja que té una relació clara amb la necessitat de conciliar la vida professional amb la vida familiar, mentre que en el cas dels homes sembla que aquesta necessitat és inexistente. Per tant, el treball a temps parcial està clarament feminitzat entre la població jove, en gran part, a causa majoritàriament del treball domèstic i manteniment de la divisió sexual del treball a l'àmbit privat, que continua adjudicant a les dones la cura de les persones dependents.

Si s'avalua l'impacte de l'edat en el tipus de jornada de les persones joves, s'observa com són les persones de les franges d'edat més joves les que fan les jornades de treball més reduïdes (taula A5.12) i/o les que tenen més jornades irregulars. En canvi, els i les joves d'edats més avançades són els i les que predominen de forma més clara en les jornades de 35 a 40 hores i en les que es perllonguen més enllà de les 40 hores setmanals.

El nivell d'estudis també és un factor que es relaciona amb el tipus de jornada. Com es pot veure a la taula A5.12, les jornades més extenses recauen més sobre les persones joves amb estudis inferiors (un significatiu 30,3% tenen aquest tipus de jornada), de la mateixa manera que les jornades irregulars (9,9%).

D'altra banda, respecte al lloc de naixement, les diferències significatives en la jornada es troben entre els i les que fan jornades irregulars o a temps parcial, dos tipus de jornades on hi ha una major presència de joves immigrants (*etnoestratificació*). La balança tomba cap als i les joves autòctons quan es tracta de jornades completes (de 35 a 40 hores), en què hi ha un 53,8% de persones joves autòctones enfront d'un 35,9% de joves immigrants (taula A5.12).

Respecte al context territorial, només es pot destacar que als municipis més grans (més de 50.000 habitants) és on hi ha més tendència a haver-hi més joves amb jornades inferiors a 20 hores setmanals, així com menys jornades que es perllonguin més enllà de les 40 hores.

Si ens fixem en l'origen socioeconòmic i formatiu de les famílies, trobem que els i les joves que vénen de famílies amb estudis bàsics tendeixen a concentrar-se més en jornades de treball llargues o extenses, mentre que aquells i aquelles joves amb progenitors universitaris o amb estudis secundaris tenen jornades més curtes (taula A5.12).

5.3.7. Les condicions salarials²²

Situació actual i evolució

Els diferents nivells retributius de les persones joves s'han agrupat en quatre categories o quartils²³: 1) 25% més baix: fins a 920 € (mitjana del grup: 572 €); 2) entre 950 € i 1.272 € (mitjana: 1.106 €); 3) entre 1.275 i 1.615 € (mitjana: 1.450 €); i 4) 25% més alt, des de 1.690 € (mitjana: 2.086 €).

La *polarització d'ingressos del treball* existent entre la població jove es pot veure a través del càlcul de la ràtio entre els dos grups de joves amb ingressos més extrems: el 10% que més cobra guanya, de mitjana, 2.510,2 €; és a dir, 7,3 vegades més que el 10% que menys cobra (345,7 €). La polarització també es pot veure a través de la dispersió típica, atès que els i les joves ocupats cobren 1.312 € de mitjana, però la desviació típica d'aquesta mitjana és de 628 €, de manera que la variabilitat salarial interna dins de la població jove és considerable.

Si comparem aquestes dades amb les obtingudes per l'EJC07, observem que hi ha petites diferències. Efectivament, la mitjana salarial ha augmentat en aquests últims cinc anys, passant de 1.259 € el 2007 a 1.362 € el 2012 (ha pujat un 8,2%, tenint en compte que en aquests cinc anys l'IPC ha augmentat en un 11,8%). La desviació típica ha disminuït lleugerament, atès que el 2007 era de 663 €, un valor més alt que el vist el 2012 (624 €). En definitiva, aquestes dades informen d'una millora en la mitjana dels ingressos salarials percebuts i una menor desigualtat d'ingressos interna entre els i les joves ocupats.

²² Pot veure's una anàlisi més detallada d'aquesta qüestió al capítol d'Ingressos i despeses d'aquest volum.

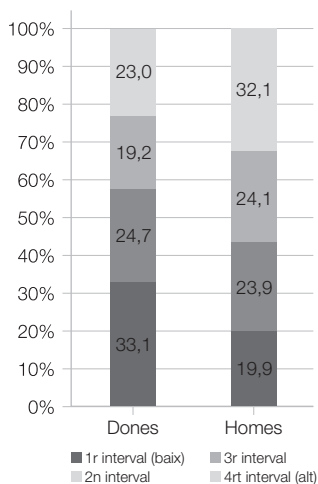
²³ Les dades fan referència als ingressos mensuals nets del treball prorratejats en 12 pagues.

Hi ha una dada interessant a l'hora d'analitzar la tendència de la *polarització en els ingressos* del mercat de treball juvenil i és la ràtio obtinguda de dividir el grup amb salaris més alts entre el grup amb salaris més baixos. En aquest sentit, seguint aquesta dada, es pot apuntar que la polarització salarial podria estar disminuint lleugerament amb la crisi ja que, si bé la ràtio del 2012 entre els dos grups de joves amb salaris més extrems és del 7%, l'any 2007 aquesta ràtio tenia nivells superiors: el 10% del percentil salarial superior cobrava 9,3 vegades més que el 10% del percentil més baix. Aquesta circumstància s'explicaria pel fet que la crisi ha impactat sobre els col·lectius més vulnerables, de manera que les persones joves que han mantingut l'ocupació són les que tenien uns millors ingressos.

Factors socioestructurals i contextuals

Un eix indispensable per analitzar la segregació salarial del mercat juvenil és el sexe. A tots els trets segregacionistes (segregació vertical i horitzontal) de l'ocupació femenina juvenil vistos fins al moment, cal afegir-hi les discriminacions laborals indirectes, com la discriminació salarial. La causa principal de la discriminació salarial és, precisament, la segregació ocupacional que situa homes i dones en extrems professionals i sectorials amb un reconeixement social i material dispar²⁴.

GRÀFIC 5.18. Ingressos del treball segons sexe. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

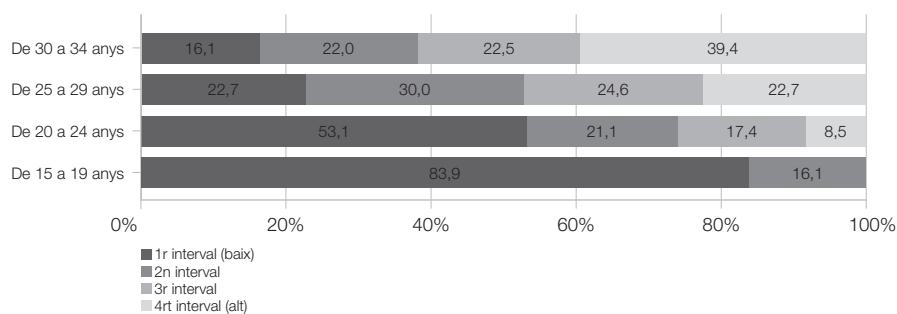
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

24 La discriminació salarial per gènere suscita, entre diferents teories socials, la necessitat de revisar unes categories professionals construïdes des d'un sistema patriarcal que *sexua* una estructura ocupacional d'aparença neutra (Torns, 1999; Maruani, 2000)

Al gràfic 5.18 es veu clarament l'existència d'aquesta discriminació salarial de les dones joves, atès que les dones se situen 13,2 punts per sobre dels homes en els intervals d'ingressos més baixos i 9,1 punts per sota en els intervals retributius més alts del rang salarial. Així doncs, en els dos intervals intermedis, la presència d'homes i dones és força equivalent, però en els extrems tendeix a divergir i a mostrar una estructura salarial dualitzada per sexe.

Les desigualtats en els ingressos del treball també es veuen altament reforçades per la variable edat (gràfic 5.19). De fet, aquí es pot parlar d'una clara dualització dels ingressos per edat, atès que les franges més joves (entre 15 i 24 anys) estan clarament més presents en els intervals més baixos. A mesura que l'edat i l'experiència laboral augmenten (i possiblement que les persones amb més estudis s'insereixen al mercat de treball), la presència de joves en els intervals més baixos descendeix i tendeix a desplaçar-se cap als intervals més alts de l'estructura salarial.

GRÀFIC 5.19. Ingressos del treball segons grup d'edat. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

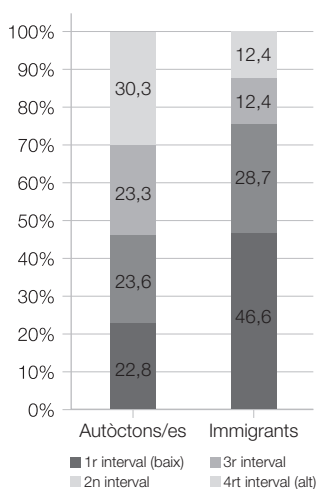
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si ens fixem en l'efecte que té el nivell d'estudis, a la taula A5.13 s'observa com és en els dos intervals salarials extrems (1r i 4t) on la variable estudis té un efecte significatiu. Així, els i les joves amb estudis superiors se situen en un 37,2% en l'interval de major remuneració, mentre que els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors hi són en un 19,3%. De forma inversa, en el primer interval (salaris més baixos) els i les joves amb estudis més baixos hi són en un 34,7% i els i les joves amb estudis superiors en un 18,7%. Comparativament, els i les joves amb estudis secundaris postobligatoris es reparteixen de forma més equitativa entre els diferents quartils salarials, tot i que tendeixen a concentrar-se en l'interval amb ingressos més baixos (33,6%).

De la mateixa manera que succeeix amb la distribució d'homes i dones joves en el mercat de treball, en què la lògica sectorial (segregació horitzontal) i la lògica professional (segregació vertical) desemboca en una discriminació salarial indirecta que perjudica les dones, la variable ètnica mostra un comportament semblant perjudicant els i les joves immigrants. Si es té en consideració l'*etnoestratificació* del mercat de treball juvenil vista anteriorment,

les persones joves immigrants tendeixen a ocupar aquelles professions més elementals i més poc qualificades, així com aquells sectors menys professionalitzats, de manera que la seva condició salarial acaba reflectint aquesta situació. Efectivament, al gràfic 5.20 es palesa aquesta dualització salarial. Un significatiu 46,6% de joves immigrants perceben salaris d'una mitjana de 572 € (1r interval), mentre que en el cas de joves autòctons aquesta proporció es redueix a més de la meitat (22,8%). De forma diferent, un 30,3% de joves autòctons es concentren en el quartil més elevat de la jerarquia salarial (4t interval: mitjana de 2.086 €), mentre que els i les joves immigrants ho fan en un 12,4%.

GRÀFIC 5.20. Ingressos del treball segons lloc de naixement. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Altrament, entre els i les joves autòctons s'observen millors condicions salarials entre les persones joves que tenen el català com a llengua inicial i les que només han tingut el castellà (o ambdues llengües) com a llengua inicial. A la taula A5.13 s'observa com un 36,1% de joves de famílies catalanoparlants se situen en el 4t interval salarial, mentre que els i les joves de famílies bilingües o castellanoparlants ho fan en un 23,8% i un 24% respectivament. Per tant, sembla que els i les joves de famílies catalanoparlants estan en una certa situació d'avantatge salarial que també es veu reflectida en la seva menor representació en el quartil salarial més baix.

Pel que fa a la localització territorial, no sembla que la variable municipal ni l'àmbit territorial tinguin massa pes en la distribució salarial de les persones joves, si bé sí que s'observa que els i les joves de zones més poblades, com és l'àmbit Metropolità, tendeixen a tenir salaris més elevats (un 30,2% se situen al 4t quartil). De forma diferent, les persones joves que viuen a les Comarques Gironines són les que se situen més lluny d'aquestes remuneracions més altes i tendeixen a concentrar-se en el 2n interval.

Si parem atenció a la distribució de joves per la categoria socioeconòmica dels progenitors en els dos extrems de l'escala salarial (1r i 4t quartil), s'observa que més de la meitat de joves amb progenitors amb ocupacions elementals tenen els salaris més baixos del mercat. A l'altre extrem de l'estructura salarial (4t interval), hi ha una gran representació de joves fills i filles de persones que ocupen càrrecs directius i de gerència o de tècnics/tècniques professionals (un 39,3% i un 36,6% respectivament), mentre que els fills i les filles de pare o mare amb ocupacions elementals o amb ocupacions de mitjana qualificació ho fan en un 16,2% i un 23,1%, respectivament (taula A5.13).

5.3.8. Relació entre qualificació i tipus d'ocupació

Dins de la relació entre la qualificació i el tipus d'ocupació desenvolupada, s'han tingut en compte tres dimensions per a l'anàlisi: 1) la sobrequalificació objectiva, referida a si l'ocupació s'ajusta objectivament o no al nivell d'estudis; 2) la sobrequalificació subjectiva, que analitza la percepció que tenen els i les joves sobre l'ajust entre la seva qualificació i els requeriments de la seva feina i 3) el camp d'estudis, mirant si l'ocupació està vinculada amb els estudis realitzats.

Sobrequalificació objectiva

La sobrequalificació objectiva només s'aplica a aquelles persones joves amb estudis superiors²⁵. En primer lloc, cal apuntar que l'any 2012 un 51,9% de joves ocupats i amb estudis superiors estaven en una situació de sobrequalificació objectiva (o infraocupació) (taula A5.14). Per poder comparar aquesta dada amb la de l'EJC07, cal descomptar-hi la població nascuda a l'estranger. Si ho fem, el percentatge de joves en situació de sobrequalificació objectiva el 2012 baixa a un 49,9%, que és un percentatge lleugerament superior al 46% que mostra l'EJC07. Ara bé, en ambdós casos les dades arriben a nivells prou alts com per posar en qüestió les teories clàssiques del capital humà (Becker, 1983), segons les quals a major nivell formatiu, major i millor és l'accés al mercat de treball. La sobrequalificació és, per tant, un fenomen que posa en dubte aquesta correlació lineal formació-inserció, i posa sobre la taula la influència d'altres variables diferents a la formació per explicar l'accessibilitat i el tipus d'ocupació que es té (Bonal, 1998 i QUIT, 2000).

Respecte a la correlació de les variables sociodemogràfiques i estructurals amb la sobrequalificació objectiva, s'observen algunes diferències significatives per sexe, ja que els homes mostren majors percentatges de sobrequalificació (56,1%) que les dones (48,7%) (taula A5.14). En canvi, les diferències per franja d'edat són gairebé inapreciables i poc significatives. Ara bé, sí que es presenten com a diferències segons el lloc de naixement (els i les immigrants estan bastant més sobrequalificats/ades: un 74,6% respecte a un 49,9%

²⁵ A l'EJC12 la sobrequalificació fa referència als individus amb estudis superiors (universitaris o CFGS) amb categories professionals superiors o iguals a 3 en la Classificació Catalana d'Ocupacions (que no estiguin en ocupacions directives i gerencials; ocupacions professionals, científiques i intel·lectuals; ni a ocupacions tècniques i professionals de suport). És a dir, identifica als individus que tenen ocupacions que requereixen una qualificació inferior al seu nivell d'estudis.

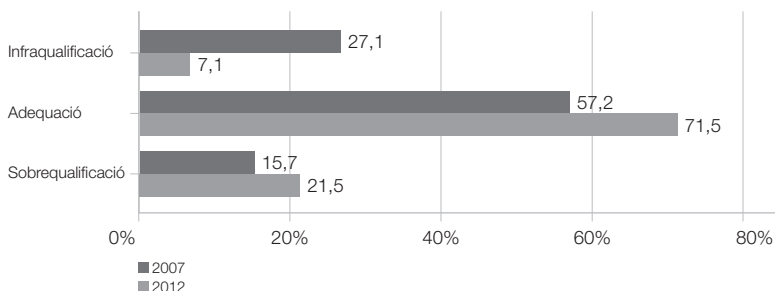
de joves autòctons)²⁶, i la mida del municipi (els i les joves de municipis d'entre 10.000 a 50.000 habitants estan, en general, més sobrequalificats).

Des del punt de vista de la procedència familiar, les persones joves amb progenitors ocupats en llocs de treball que requereixen una qualificació mitjana són les que acostumen a estar més infraocupades en el mercat de treball (taula A5.14), segurament -i en part- perquè són les que tenen més probabilitats d'haver assolit un nivell d'estudis superior.

Sobrequalificació subjectiva

Si avaluem la sobrequalificació des de la percepció de les persones que han respost l'enquesta²⁷, una gran majoria (68,8%) declara tenir uns estudis adequats a la seva feina, un 7,8% diu tenir un nivell d'estudis inferior i, un 23,4%, un nivell d'estudis superior al requerit a la seva feina. Si traiem la població immigrant d'aquest anàlisi, per fer la comparativa respecte l'any 2007, les dades no varien massa, atès que un 71,5% de la població autòctona diu tenir una feina que s'ajusta al seu nivell formatiu, un 7,1% declara tenir uns estudis inferiors als requisits de la seva feina i un 21,5% està en una situació de sobrequalificació (gràfic 5.21). Aquestes dades, en canvi, sí que han variat respecte a les obtingudes a l'EJC07, i donen lloc a un augment considerable de la percepció de sobrequalificació entre joves.

GRÀFIC 5.21. Adequació entre el nivell d'estudis i l'ocupació*. Joves ocupats/es de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

* Resposta a la pregunta: "Creus que el teu nivell d'estudis és adequat per la feina que fas?"

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Mirant els factors que es correlacionen amb la sobrequalificació subjectiva per les diferents variables considerades, observem com, per edat, són els i les joves d'entre 20 i 29 anys els que consideren més sovint estar en una situació de sobrequalificació (subjectiva). Per nivell d'estudis, els i les joves que més perceben una sobrequalificació en la seva feina són els

26 Si bé el nivell educatiu de les persones immigrants presenta diferències importants entre col·lectius, les situacions de sobrequalificació entre els joves amb estudis superiors són molt habituals entre la població treballadora immigrant. Així ho demostren els resultats d'investigacions efectuades a nivell espanyol i català (Solé, 1995; Parella, 2003).

27 A diferència de la variable sobre la sobrequalificació objectiva, referida únicament als joves i a les joves amb estudis superiors, en aquesta variable qualsevol persona ocupada es pot considerar sobrequalificada, independentment del seu nivell d'estudis.

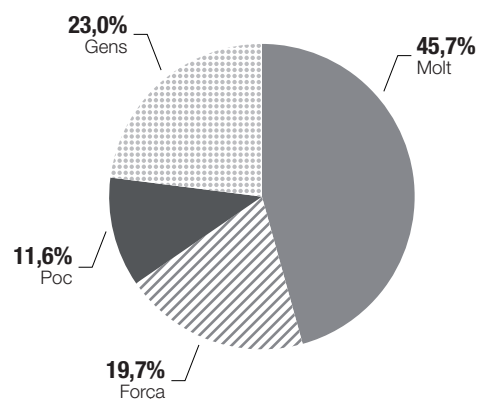
i les que tenen estudis secundaris o superiors (taula A5.15). Finalment, per origen familiar, els i les que vénen d'una família amb pare o mare amb estudis universitaris són qui més es perceben com a sobrequalificats/ades.

En darrer lloc, és interessant comparar l'ajust o desajust entre la sobrequalificació objectiva i la sobrequalificació subjectiva. Per fer-ho, ens centrem la població jove amb estudis superiors, l'única en què les dades permeten fer aquesta anàlisi. S'observa que (taula A5.14 i A5.15), entre els i les joves en què les dues valoracions no coincideixen, la dada de sobrequalificació objectiva (51,9%) és superior a la dada de sobrequalificació subjectiva (28,6 %). Per tant, hi ha una proporció important de joves que es troben objectivament en una situació de sobrequalificació però que subjectivament no s'hi consideren.

Ajust amb el camp d'estudis

Si es posa l'atenció en la tercera dimensió de la qualificació i s'observa l'encaix entre el camp d'estudis en el qual s'han especialitzat les persones joves i la feina que fan (gràfic 5.22), veiem com gran part de joves ocupats/ades (el 45,7%) consideren que la feina que fan s'ajusta al camp formatiu que han estudiat. En una situació intermèdia (força o poca adequació) n'hi ha un 31,3% i, en darrer lloc, un gens menyspreable 23% treballen en un àmbit que consideren del tot allunyat dels seu camp d'estudis.

GRÀFIC 5.22. Adequació entre el camp d'estudis i l'ocupació. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

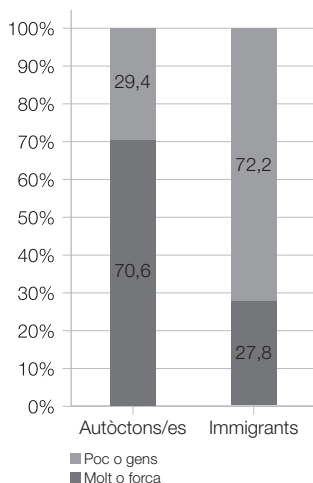
A la taula A5.16 s'observa que aquestes dades poc tenen a veure amb el sexe, però sí amb l'edat. Són els i les més joves (entre 15 i 24 anys) els que més acostumen a ocupar-se en feines que poc tenen a veure amb els seus estudis: un 76,2% de les persones entre 15 i 19 anys diuen haver cursat uns estudis que tenen poc o gens a veure amb la feina que fan i, en el cas de joves entre 20 i 24 anys, aquesta dada és d'un 48,4%. És en aquestes

edats què hi ha més joves que combinen la seva iniciació al mercat laboral amb els estudis, inserint-se en feines que sovint poc tenen a veure amb els seus interessos formatius o professionals, però que els aporten experiència en l'àmbit productiu i uns certs ingressos. Tot i que els i les joves d'edat més tardana (entre 30 i 34 anys) tendeixen a tenir ocupacions força relacionades o molt relacionades amb el que han estudiat, un gens menyspreable 34,3% ho fan en ocupacions que no s'ajusten al seu camp d'especialització formativa.

En aquesta dimensió de la qualificació, el nivell d'estudis assolit per les persones joves ocupades és clau. Així, els i les joves ocupats amb estudis superiors gaudeixen d'una ocupació que es correspon força o molt amb allò que han estudiat (75,2%), mentre que, els i les joves amb estudis secundaris tendeixen a tenir feines que s'ajusten poc o gens (en un 58% dels casos) al seu camp d'estudis. En aquest sentit, l'accés als estudis superiors sembla haver suposat una certa garantia de treballar en el camp desitjat en un futur.

Amb relació al lloc de naixement, les diferències entre les persones joves autòctones i les immigrants són molt rellevants (gràfic 5.23). Un 72,2% de joves immigrants ocupats treballen en feines que no tenen res a veure, o poc, amb allò que han estudiat (29,4% entre els joves autòctons). Aquesta major afectació de les persones joves immigrants es pot explicar perquè, en tenir una posició de major vulnerabilitat i un menor poder de negociació en el mercat de treball, això les fa més susceptibles a acceptar ocupacions sense tenir tant en compte les seves condicions i característiques (Villa, 1990 i Prieto, 1994)²⁸.

GRÀFIC 5.23. Adequació entre el camp d'estudis i l'ocupació segons lloc de naixement. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

28 Villa (1990) condiona la posició que ocupen les persones treballadors al mercat de treball a dos factors: a) les seves oportunitats de treball, atès el nivell de demanda agregada i la política empresarial i b) la posició relativa que ocupen en l'estructura social i que els diferencia en funció del seu poder social de negociació i el seu nivell d'acceptació de les condicions de treball: «por debajo del cual tenderían a considerar sus oportunidades de empleo 'socialmente inaceptables'» (Villa, 1990: 312). En termes de Prieto «por poder social de negociación de mercado se entiende la capacidad y disposición de un trabajador o conjunto de trabajadores para aceptar o rechazar un empleo por determinados salarios y en determinadas condiciones de trabajo» (Prieto, 1994: 36).

Pel que fa al territori, no s'observen diferències significatives entre els i les joves i l'adequació de la feina als estudis, excepte en el cas de les Comarques Gironines, on un important 48% (taula A5.16) fa feines allunyades dels seus estudis. Les diferències entre joves segons les variables d'origen familiar tampoc no són especialment grans, però sí que destaca el fet que són els i les joves que provenen de famílies d'una categoria socioeconòmica més baixa qui pateixen en major grau aquest desajust feina-estudis: un 55,2% fan feines poc o gens relacionades amb el seu camp d'estudis. En canvi, la mitjana de joves per a la resta de categories socioeconòmiques se situa en un inferior 34,6%.

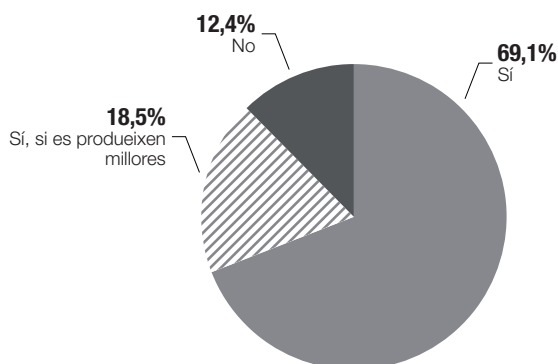
5.3.9. Valoració de l'ocupació

En aquest apartat s'analitzen tres dimensions diferents pel que fa a la valoració subjectiva de l'ocupació: 1r) les expectatives i/o desitjos respecte al futur professional; 2n) el grau de satisfacció amb el treball, considerat globalment i 3r) el grau de satisfacció amb diferents característiques o aspectes específics del lloc de treball.

Expectatives vers el futur professional

En primer lloc, respecte al desig de les persones joves envers al seu futur professional, veiem com un 69,1% de joves desitgen continuar treballant en la feina en què es troben en el moment de l'entrevista i un 18,5% sempre que les condicions laborals millorin. Tan sols un 12,4% declara no voler continuar a la feina on treballa.

GRÀFIC 5.24. Desig de continuar en la feina actual. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si observem aquestes mateixes dades (traient la població immigrant per fer-les comparables amb l'EJC07), veiem (taula A5.17) que un 72,7% desitja continuar en un futur en la seva feina actual, un 17,2% ho desitja sempre que es facin millores en les condicions

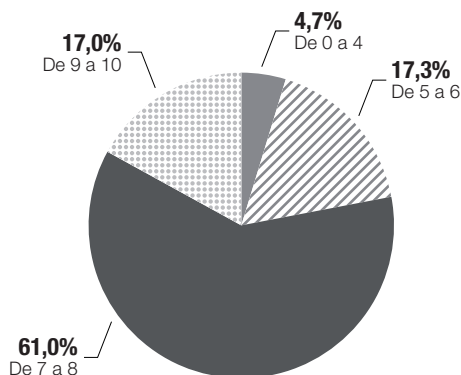
de treball i a un 10,1% li agradaria canviar de feina. L'any 2007, aquestes dades eren una mica diferents, atès que la proporció de joves que volia mantenir la seva feina de forma incondicional era menor que el 2012. Així, el 2007, un 47,8% de joves volia mantenir-se a la seva feina mentre que aquesta dada, com s'ha vist, augmenta en 24,9 punts percentuals l'any 2012. La diferència probablement s'explica pel fet que la crisi ha incrementat la por a quedar-se sense ocupació i per considerar més difícil d'aconseguir-ne una de nova i, per tant, incrementa el valor de preservar la feina.

Pel que fa al sexe, els homes es presenten més conformes amb la feina que tenen, mentre que les dones demostren més voluntat de canvi (taula A5.17). Amb relació a l'edat, a mesura que augmenta, el desig de canviar de feina disminueix. Pel que fa al nivell d'estudis, els i les joves amb estudis superiors expressen més desig de millorar la seva ocupació, sigui perquè són més exigents, perquè tenen unes expectatives més altes o perquè estan en situació de sobrequalificació. Finalment, els i les joves immigrants també mostren una gran disposició a canviar de feina, un fet que pot estar relacionat amb les dades comentades anteriorment en què s'observava com tendien a ocupar feines poc vinculades amb el seu camp d'estudis.

Grau de satisfacció amb el treball

Respecte a la satisfacció laboral, cal apuntar que actualment un 78,3% de joves ocupats valoren amb una puntuació força alta (entre 7 i 10) la seva ocupació actual (gràfic 5.25).

GRÀFIC 5.25. Grau de satisfacció amb la feina. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge (escala de 0 a 10)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Aquestes dades permeten veure la satisfacció dels i de les joves respecte a les seves condicions laborals, la qual cosa està relacionada amb les seves consideracions de què és una ocupació acceptable i/o bona, i amb el tipus de condicions laborals que s'està disposat a acceptar. Barranco (2010 i 2011) mostra que aquestes qüestions es veuen fortament

condicionades, entre d'altres raons, per la situació del mercat de treball. Segons l'autor, la satisfacció amb l'ocupació, els estàndards a partir dels quals s'avaluen les seves característiques i condicions laborals i el que es considera acceptable i s'està disposat a acceptar estan condicionats pel que anomena "efecte relativitzador del mercat de treball extern en les avaluacions de l'ocupació": els treballadors i les treballadores avaluen la bondat i/o qualitat de la seva ocupació actual comparant-la amb les oportunitats d'ocupació alternatives que, pel seu perfil social, creuen que tenen en el mercat de treball extern a l'empresa en la que estan. Seguint aquest raonament, el deteriorament de la situació del mercat de treball que es ve produint amb la crisi econòmica, l'augment de l'atur, la reducció salarial en moltes empreses, l'increment d'expedients d'ocupació, etc. apunten a probables canvis en la satisfacció amb les condicions laborals, així com en les consideracions del que és una ocupació acceptable i/o bona, i el tipus de condicions laborals que s'està disposat a acceptar.

Si es fa l'anàlisi per sexe (taula A5.18), cal dir que els homes joves tenen més sovint un grau molt elevat de satisfacció (entre 9 i 10), que les dones (un 19,2% enfront d'un 14,4%) i, per franges d'edat, la satisfacció més elevada té lloc entre el grup d'entre 20 i 24 anys. En segon lloc, el grup de joves d'entre 30 i 34 anys es concentra més en un nivell de satisfacció prou alt (entre 7 i 8) i el grup més jove (entre 15 i 19 anys) és el que viu més a disgust la seva situació laboral, probablement perquè, tal i com hem vist, també és el grup que viu un desencaix més gran entre allò que estudia i allò en què treballa. Segons el nivell d'estudis, tot i que totes les persones joves es concentren en una valoració global d'entre 7 i 8, els i les joves amb estudis superiors mostren una major satisfacció elevada (66,2%). Els i les joves autòctons tenen més sovint una satisfacció elevada que no pas els i les joves immigrants.

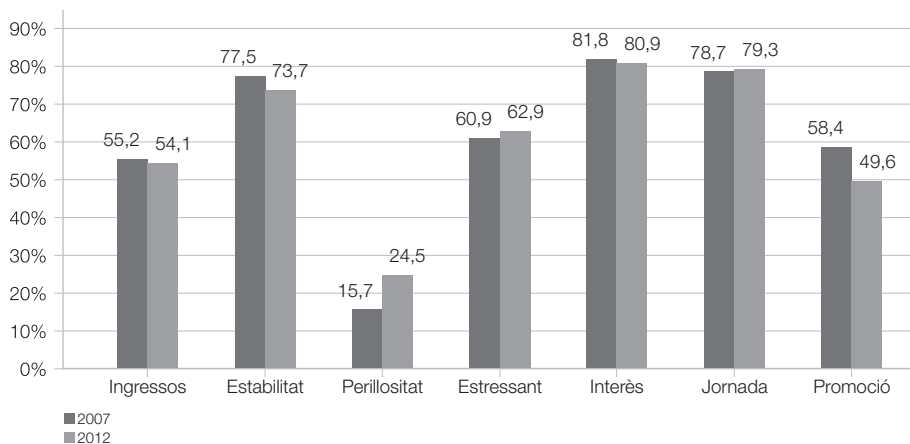
En darrer lloc, si vinculem la satisfacció laboral amb la procedència familiar, trobem que els fills i les filles de pare o mare universitaris tenen una satisfacció lleugerament superior a la resta (un 65,8% puntuen entre un 7 i un 8 i un 14,6% entre un 9 i un 10). D'altra banda, els i les que tenen estudis secundaris postobligatoris tendeixen a tenir una concentració més elevada que la resta en puntuacions d'entre 5 i 6, mentre que les puntuacions més baixes es donen entre els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors.

Valoració de la feina

Pel que fa a la valoració de diferents característiques específiques de la feina actual, en el gràfic 5.26 podem veure un resum sobre com les persones joves avaluen cada un dels aspectes preguntats tant al 2007 com al 2012: nivell retributiu, estabilitat, grau de perillositat i d'estrès, nivell d'interès, tipus de jornada i possibilitats de promoció.

Com es pot veure en el gràfic, al 2012, en comparació al 2007, les persones joves avaluen una mica pitjor alguns aspectes de la feina sobre els que se'ls pregunta com ara les possibilitats de promoció, el nivell d'interès, el grau d'estabilitat o el salari. En canvi, el nivell d'estrès, l'interès, el grau d'estabilitat, el salari i la jornada són aspectes que es mantenen pràcticament iguals i el nivell de perillositat es valora una mica millor actualment.

GRÀFIC 5.26. Valoració (molt o força) de diferents aspectes de la feina. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o la resta de l'estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

5.3.10. Convenis i representació sindical

En aquest apartat s'analitza quin grau de cobertura sindical tenen les persones joves ocupades i quantes s'ocupen en llocs de treball regits per un conveni col·lectiu²⁹.

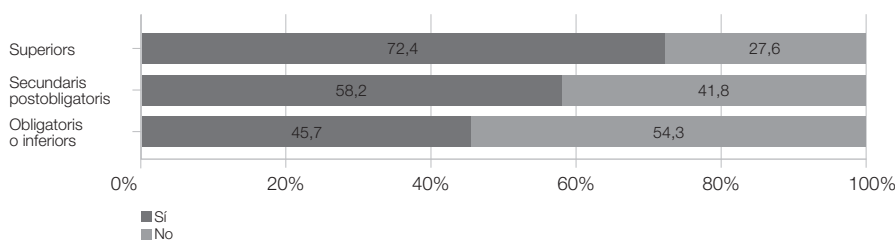
Conveni laboral

El 63,6% de joves ocupats assenyalen tenir una feina protegida per conveni. És probable, però, que la cobertura real sigui una mica superior, ja que no són poques les persones, joves i no joves, que desconeixen l'existència de conveni col·lectiu que les cobreix³⁰. Vegem com afecten els factors estructurals i sociodemogràfics considerats en aquest punt. Tal i com mostren les dades (taula A5.19), els homes tendeixen a gaudir en major mesura de convenis que les dones i, de la mateixa manera, a mesura que l'edat avança, la tendència a estar sota conveni augmenta. Ara bé, el factor que realment sembla que té una gran correlació en aquest punt és el nivell d'estudis finalitzat, ja que se suposa que la posició ocupacional millora a mesura que ho fan els estudis i, de retruc, les possibilitats de gaudir d'un conveni també. Com es pot observar al gràfic, a major nivell d'estudis la tendència a tenir cobertura per un conveni col·lectiu al centre de treball, o a conèixer la seva existència, augmenta.

²⁹ Aquests dos aspectes no es poden analitzar de forma evolutiva (2007-2012), atès que es tracta de dos aspectes nous tractats només en l'EJC12.

³⁰ És interessant saber que, d'acord amb Pitxer i Sánchez-Velasco (2008), al voltant del 70% d'assalariats de l'Estat estan coberts per conveni col·lectiu.

GRÀFIC 5.27. Tinença de conveni* segons nivell d'estudis. Joves ocupats/ades assalariats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

* Resposta a la pregunta: "Al teu centre de treball s'aplica algun conveni col·lectiu?"

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

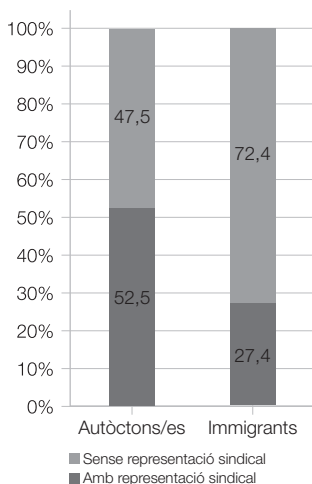
L'origen geogràfic també té una correlació evident en aquest aspecte, ja que, com s'ha vist, el lloc de naixement dels i de les joves té un gran impacte en la seva distribució ocupacional i provoca una etnoestratificació que també queda reflectida en la tinença o no de convenis. Així, els i les joves autòctons estan coberts per un conveni en el seu centre de treball en més del doble dels casos que els i les joves immigrants (taula A5.19). Concretament, un 69,3% de joves autòctons en tenen i tan sols un 32,7% de joves nascuts fora de l'Estat. En canvi, entre els i les joves amb progenitors catalans i els i les joves amb pare o mare de la resta de l'Estat, els primers surten perdent en aquest punt, ja que se situen en menor mesura en feines amb conveni col·lectiu.

La representació sindical entre la població jove ocupada es presenta altament dividida. Un 48,7% de joves assenyalen tenir algun tipus de representació sindical (la gran majoria, per mitjà d'algun representant o delegat/ada dels treballadors, i només un 0,2% dels casos per mitjà d'una assemblea de treballadors/ores), enfront d'un 51,3% que diu no tenir-ne (taula A5.20). En aquest cas, sembla que més dones joves gaudeixen de cobertura sindical que homes i, per edat, són els i les joves entre 25 i 29 anys els i les que tendeixen a estar més coberts per la representació sindical.

Pel que fa als estudis, els i les joves amb estudis superiors acostumen també a tenir més representació sindical en les seves empreses que no els i les joves amb estudis inferiors. A tall d'exemple, un 54% de joves amb estudis superiors diuen tenir representació sindical mentre que en el cas de joves amb estudis inferiors o obligatoris només es dona en un 39% dels casos, un fenomen que té l'explicació en les diferències per categoria ocupacional de les persones joves segons el nivell d'estudis.

Però aquí el factor origen torna a ser clau per comprendre la desigual distribució dels i de les joves assalariats pel que fa a la representació sindical en els llocs de treball. Si mirem el gràfic 5.28, es posa en relleu una segmentació del mercat de treball segons el lloc de naixement, aquest cop amb relació al grau de protecció sindical de què gaudeixen els treballadors i les treballadores: un 52,5% de persones joves ocupades assalariades autòctones tenen aquesta cobertura sindical, mentre que en el cas de joves immigrants el percentatge baixa a un 27,4%.

GRÀFIC 5.28. Representació sindical a l'empresa segons lloc de naixement. Joves ocupats/ades assalariats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Des del punt de vista de l'origen familiar (taula A5.19), sembla que els estudis dels progenitors tenen poca relació amb la cobertura sindical dels i de les joves, però en canvi la seva categoria socioeconòmica sí que estableix certes correlacions. Així, els i les joves amb menor representació sindical són els i les que tenen progenitors que se situen en els dos extrems del mercat de treball: els i les joves amb pare o mare que ocupen càrrecs directius o gerencials (un 64,2% no tenen representació sindical) i els i les joves amb progenitors amb ocupacions elementals (un 59,8% no tenen representació).

Les diferències en la cobertura sindical en les diferents variables estructurals i sociodemogràfiques assenyalades s'expliquen per la grandària de l'empresa, el sector d'activitat i si s'està en el sector públic o privat. Diversos estudis per al conjunt de l'Estat han posat de manifest que la capacitat de representació sindical està directament relacionada amb la grandària de l'empresa i que existeixen diferències fortes per sectors³¹: a major grandària de l'empresa, majors possibilitats que existeixi representació dels treballadors i treballadores, però amb diferències importants per sectors d'activitat i entre sector públic i privat.

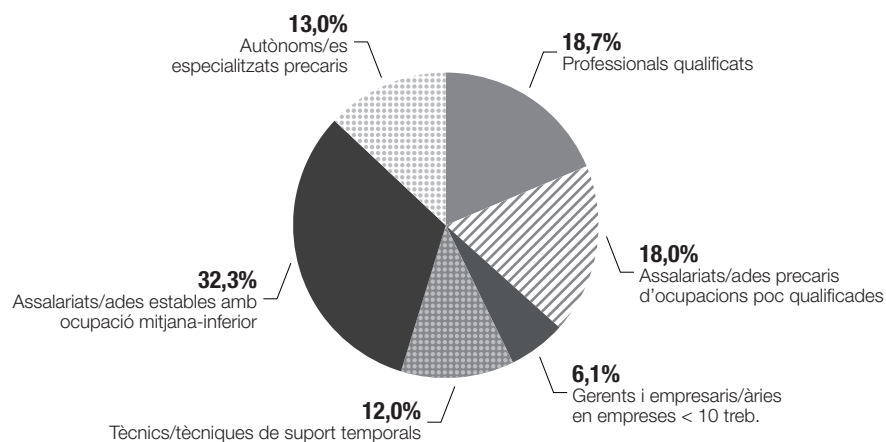
5.4. Tipologia de situacions d'ocupació

La construcció d'una tipologia de joves amb relació a l'ocupació ens permet tipificar la realitat laboral juvenil utilitzant conjuntament els principals indicadors emprats fins al mo-

31 Veure els estudis de QUIT (2007), Beneyto (2004) i Köhler i Martín Ariles (2005).

ment³². Així, hem elaborat una tipologia de situacions d'ocupació mitjançant l'anàlisi factorial de correspondències múltiple (ACM)³³ i l'anàlisi de classificació (ACL), tot combinant els criteris estadístics amb un criteri teòric, basat en referències d'altres estudis i investigacions –el procés d'elaboració està recollit en l'annex³⁴. Els resultats agrupen les persones joves ocupades en sis situacions d'ocupació diferents. Al gràfic veiem com els grups més nombrosos són els “assalariats/ades estables amb ocupació mitjana-inferior” (32,3%); els “professionals qualificats/ades” (18,7%); i els “assalariats/ades precaris d'ocupacions poc qualificades” (18%).

GRÀFIC 5.29. Tipologia de situacions d'ocupació. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

A continuació es descriuen els sis grups o tipus de situacions d'ocupació dels i de les joves. Recordem que la tipologia fa referència únicament a les ocupacions que són l'activitat principal de la persona jove.

32 La construcció de tipologies satisfà la necessitat de classificar o d'estructurar i, en general, de resumir en un conjunt reduït i significatiu de categories o tipus els individus, els grups, les institucions, les societats o qualsevol altra unitat d'anàlisi que sigui objecte d'estudi (López, 1996).

33 Amb l'ACM és possible l'estudi simultani de les relacions d'associació entre múltiples variables. El resultat de la seva aplicació és l'obtenció d'unes noves variables, d'unes noves dimensions o d'uns nous factors de diferenciació entre els individus que es generen per combinacions del conjunt original de variables.

34 A l'annex es pot consultar el procés metodològic seguit amb l'ACM i els resultats detallats d'aquesta tipologia d'acord amb les variables actives (en negre) i les variables il·lustratives (en gris) en la configuració i la descripció dels tipus. També es pot consultar el gràfic factorial corresponent.

TAULA 5.2. Caracterització de la tipologia de situacions d'ocupació. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys (ocupació com a activitat principal). Catalunya, 2012

Tipus	Característiques dels tipus d'ocupacions*	Característiques de les persones joves**
Tipus 1 <i>Autònoms/es especialitzats precaris</i> (13%)	Situació professional: autònoms Mida de l'empresa: microempresa Sector d'activitat: hostaleria, construcció, indústria Hores de treball: irregulars, 41 h. o més Categoria ocupacional: treballadors/ores especialitzats Ingressos: 1r interval (baix) No sobrequalificació	Nivell d'estudis (prop): obligatoris o inferiors Sexe: homes Lloc de naixement: fora de l'Estat Llengua inicial: altres Lloc de naixement dels progenitors: fora de l'Estat espanyol Grandària del municipi: de 2.001 a 10.000 habitants Àmbit territorial: Comarques Gironines
Tipus 2 <i>Assalariats/ades estables amb ocupació mitjana-inferior</i> (32,3%)	Situació professional i contractual: assalariats/ades del sector privat indefinits Categoria ocupacional: treballadors/ores especialitzats, empleats d'oficina Hores de treball: 35 a 40 h. Mida de l'empresa: gran (petita). Sector d'activitat: comerç, indústria, altres Sobrequalificació Ingressos: 2n i 3r interval	Nivell d'estudis (prop): secundaris postobligatoris Categoria socioeconòmica dels progenitors: ocupacions mitjanes Llengua inicial: castellà Nivell d'estudis dels progenitors: obligatoris Lloc de naixement: Estat espanyol. Lloc de naixement dels progenitors: resta de l'Estat, un a Catalunya i l'altre a la resta de l'Estat
Tipus 3 <i>tècnics/tècniques de suport temporals</i> (12%)	Categoria ocupacional: tècnics/tècniques de suport Sector d'activitat: activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment, informació i comunicacions Sobrequalificació Mida de l'empresa: mitjana Hores de treball: 35 a 40 h. Situació professional i contractual: assalariats/ades del sector privat temporals Ingressos: 3r interval (mig-alt)	Nivell d'estudis (prop): superiors Sexe: homes Lloc de naixement: Estat espanyol Nivell d'estudis dels progenitors: universitaris Lloc de naixement dels progenitors: ambdós a Catalunya
Tipus 4 <i>Gerents i empresaris/aries en empreses de menys de 10 treballadors</i> (6,1%)	Categoria ocupacional: directives i gerencials Situació professional: empresaris/aries Hores de treball: 41 h. o més Ingressos: 4t interval (alt) Mida de l'empresa: microempresa Sector d'activitat: informació i comunicacions, hostaleria No sobrequalificació	Sexe: homes Grup d'edat: 30 a 34 anys Lloc de naixement: Estat espanyol Llengua inicial: tant català com castellà Categoria socioeconòmica dels progenitors: directors/ores i gerents, tècnics/tècniques i professionals. Nivell d'estudis dels progenitors: universitaris
Tipus 5 <i>Assalariats/ades precaris d'ocupacions poc qualificades</i> (18%)	Ingressos: 1r interval (baix) Categoria ocupacional: ocupacions elementals Hores de treball per setmana: menys de 20 h., de 20 a 34 h. Sector d'activitat: activitats administratives i serveis auxiliars, comerç, altres activitats Situació professional i contractual: assalariats/ades del sector privat temporals Mida de l'empresa: microempresa	Lloc de naixement: fora de l'Estat espanyol Lloc de naixement dels progenitors: fora de l'Estat espanyol Nivell d'estudis: obligatoris o inferiors, secundaris postobligatoris Categoria socioeconòmica dels progenitors: ocupacions elementals Llengua inicial: altres, castellà. Grup d'edat: 20 a 24 anys, 15 a 19 anys Sexe: dones
Tipus 6 <i>Professionals qualificats</i> (18,7%)	Categoria ocupacional: professionals, científics i intel·lectuals Sector d'activitat: educació, sanitat, activitats professionals, científiques i tècniques Situació professional i contractual: assalariats/ades del sector públic temporals i indefinits No sobrequalificació Ingressos: 4t interval (alt) Mida de l'empresa: mitjana, gran Hores de treball: 20 a 34 h.	Nivell d'estudis: superiors Sexe: dones Lloc de naixement: Estat espanyol Llengua inicial: català Lloc de naixement dels progenitors: Catalunya Categoria socioeconòmica dels progenitors: tècnics i professionals Nivell d'estudis dels progenitors: universitaris

* Modalitats de les variables actives que configuren els tipus

** Modalitats de les variables il·lustratives que configuren els tipus

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tipus 1. Autònoms/autònomes especialitzats precaris. El tipus 1 agrupa el 13% de joves que tenen l'ocupació com a activitat principal. La majoria s'ocupen en microempreses (76,5%), en els sectors de l'hostaleria, la construcció i la indústria i són majoritàriament treballadors especialitzats en ocupacions que requereixen una qualificació mitjana (67,7%). Molts, a més, són autònoms/autònomes (el 58%). Les jornades laborals més habituals són les extenses (41 hores o més) i les de caràcter irregular. La retribució salarial més rebuda és la del quartil inferior (29,4%), amb una mitjana de 572 euros.

És un grup format majoritàriament per homes (70,3%) i per persones amb estudis bàsics (49,4%). Per últim, destaca l'existència d'una important proporció de joves immigrants: el 27,7% són nascuts a l'estranger, mentre que a la mostra només ho són el 15,5%.

Tipus 2. Assalariats/ades estables amb ocupació mitjana-inferior. Aquest tipus agrupa el 32,3% de joves i es compon majoritàriament de joves que ocupen posicions intermèdies en el mercat de treball (la majoria són treballadors/ores especialitzats i empleats d'oficina). Acostumen a ser assalariats/ades del sector privat (comerç, indústria i altres) amb una alta estabilitat laboral (un 81% tenen contractes indefinits) i amb jornada laboral completa (79,4%). Els salaris que més perceben són els intermedis: un 29,6% estan en el quartil d'entre 950 euros a 1.272 euros (1.106 euros de mitjana), mentre que el 26% estan en el quartil d'entre 1.273 euros a 1.615 euros (1.450 euros de mitjana). Destaca també una important presència en empreses grans (40,9%) i que un 34,9% estan sobrequalificats per al treball desenvolupat.

En aquest grup hi ha homes i dones en proporcions similars, amb major proporció d'estudis secundaris postobligatoris que el conjunt de la població jove ocupada. Tendeixen a trobar-s'hi joves amb pares o mares que ocupen categories ocupacionals mitjanes (un 65,7%, 11 punts per sobre de la mitjana), amb un nivell d'estudis baix (el 49,5% amb estudis obligatoris), nascuts/udes fora de Catalunya i de llengua inicial castellanoparlant.

Tipus 3. Tècnics/tècniques de suport temporals. El tipus 3 recull el 12% de joves ocupats. La gran majoria ocupen càrrecs tècnics de suport (un 88,7%), principalment en activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment (un 26,7%) o en els sectors de la informació i les comunicacions (13,8%). La franja salarial on es troben més joves d'aquest grup (25,1%) és en el quartil d'entre 1.273 euros a 1.615 euros (1.450 euros de mitjana); la jornada laboral majoritària és la completa (61,6%) i hi trobem un nombre important de joves amb contractes temporals (22,9%).

En aquest tipus, a més, destaca que un 28,5% treballen en empreses mitjanes i que molts estan en una situació de sobrequalificació (66,3%). Destaca també la presència majoritària d'homes (62,2%), d'autòctons (nascuts a Catalunya o la resta de l'Estat en un 91,3% dels casos), de joves amb progenitors nascuts a Catalunya (44,7%), i que molts tenen pare o mare amb estudis superiors universitaris (37,6%).

Tipus 4. Gerents i empresaris/àries en empreses de menys de 10 treballadors. El tipus 4 és el que agrupa un menor nombre de joves, concretament un 6,1%. La categoria professional majoritària és la de directors/ores i gerents (56,7%), i la majoria realitza

les seves tasques en empreses de menys de 10 treballadors (52,4%). A més a més, una mica més de la meitat de les persones joves d'aquest tipus són empresaris o empresàries (52,4%) i, per tant, propietaris de les empreses en què treballen. El nivell retributiu majoritari d'aquest grup és el del quartil superior, en què es percep un mínim de 1.690 euros (mitjana de 2.086 euros) i s'acostumen a tenir jornades laborals extenses de més de 41 hores (68,6%).

En aquest grup predominen els homes (73%), bàsicament autòctons, i de les franges d'edat més altes (el 70% tenen entre 30 i 34 anys). Tenen progenitors universitaris i amb una categoria socioeconòmica alta.

Tipus 5. Assalariats/ades precaris d'ocupacions poc qualificades. Aquest tipus agrupa el 18% de joves i els treballadors i les treballadores que hi estan més representats són els poc qualificats (el 44,8%). El nivell salarial majoritari és el del quartil inferior (un 68,7%), en què de mitjana es perceben 572 euros. A diferència del tipus 1, però, a més de tenir baixa qualificació, molts i moltes joves estan ocupats en sectors feminitzats com són les activitats administratives (18,3%) o el comerç (20,8%), entre d'altres activitats. Hi trobem també un major nombre de joves amb contractes temporals (el 34,2%). A més, hi ha una presència important de joves amb jornades parcials (31,5%).

Aquest tipus està format majoritàriament per dones (58,3%), immigrants (32,4%) i els i les més joves (la franja de 15 a 24 anys). Els nivells d'estudis més freqüents són els inferiors (40,1%) o els secundaris postobligatoris (32,1%), i l'origen socioeconòmic baix és el més freqüent: en aquest grup, la proporció de joves amb pare o mare amb ocupacions elementals dobla la del conjunt de joves.

Tipus 6. Professionals qualificats. Finalment, en el tipus 6 hi ha el 18,7% de joves. La gran majoria són professionals, científics i intel·lectuals (el 93,3%), sobretot dels sectors de l'educació (36,1%) i la sanitat (28,7%), i ocupats en altres activitats professionals qualificades (12%). En aquest grup hi trobem una part de joves amb situacions contractuals estables i una altra amb situacions inestables. El nivell salarial de la majoria d'aquest grup (el 48,6%) és el del quartil superior, en què es percep un mínim de 1.690 euros (mitjana de 2.086 euros). A més, destaca la forta presència de joves ocupats en el sector públic (gairebé la meitat dels casos).

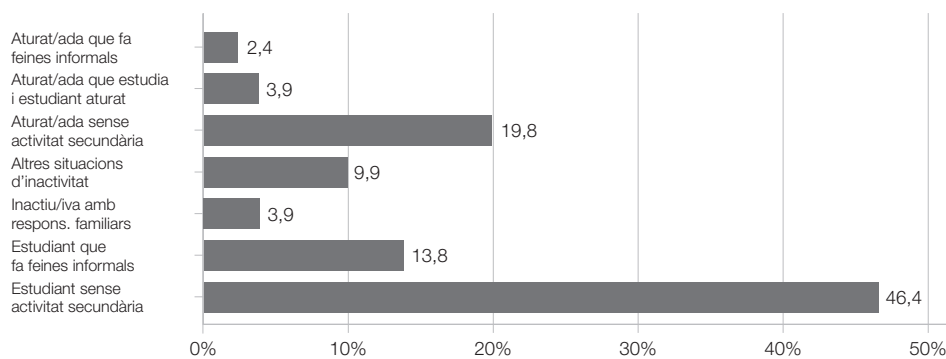
Es tracta d'un grup format majoritàriament per dones (70,2%), per joves amb nivells d'estudis alts (el 88% tenen estudis superiors) i per persones nascudes a Catalunya o a la resta de l'Estat (95,9%). A més, és interessant destacar que la majoria tenen progenitors nascuts a Catalunya, qualificats i amb estudis universitaris.

5.5. Les situacions d'estudi, inactivitat i atur

En aquest apartat, s'analitza la situació de les persones joves l'activitat principal de les quals *no* es l'ocupació; és a dir, les que han quedat excloses en l'apartat anterior, a saber: els i les joves estudiants, els i les que estan a l'atur i els inactius i les inactives. Val a dir que

els i les joves que s'autoposicionen com a aturats/ades però no busquen feina activament (menys d'un cop al mes; concretament: “de tant en tant” i “mai o gairebé mai”) s'han classificat com inactius/ives. De la mateixa manera que en els dos apartats anteriors, analitzarem les diferents situacions dels i de les joves (inactius/ives, aturats/ades i estudiants) en funció de les variables més rellevants, i sempre que les dades ho permeten es contrasten amb les dades de l'EJC07. Al gràfic es pot observar la distribució dels i de les joves no ocupats entre les diferents categories establertes. La categoria en què s'ubiquen la majoria és la d'estudiant sense activitat secundària (46,4%), seguida, en segon lloc, per la categoria d'aturat/ada sense ocupació secundària (19,8%) i, en tercer lloc, per la d'estudiant que fa feines informals (13,8%).

GRÀFIC 5.30. Activitat principal i secundària. Joves no ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

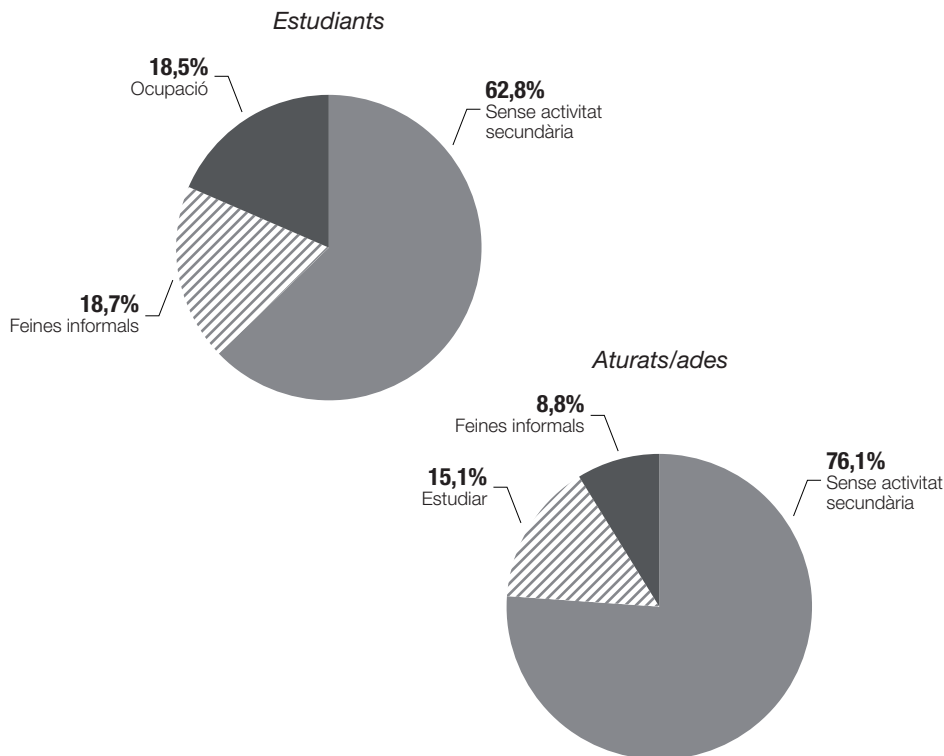

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si ens centrem en la composició interna de cada una d'aquestes categories (gràfic 5.31) veiem que, dins del col·lectiu d'estudiants, aquells que no tenen cap altra activitat que complementi els estudis són el 62,8% del conjunt de joves estudiants. Per tant, la proporció de joves estudiants que “només” estudia i no té cap treball remunerat (formal i/o informal) és prou important. Entre els joves aturats, la proporció dels que no fan cap altra activitat representa també un significatiu 76,1% dins del propi col·lectiu d'aturats/ades.

Dins del col·lectiu de joves en situació d'inactivitat, un 28,2% són inactius amb responsabilitats familiars i la resta (71,8%) estan en “altres situacions d'inactivitat” (taula A5.21). En resum, la distribució de joves no ocupats l'any 2012 és la següent: un total d'un 60,2% són estudiants, un 26,0% estan a l'atur i el 13,7% restant està en una situació d'inactivitat (taula A5.22).

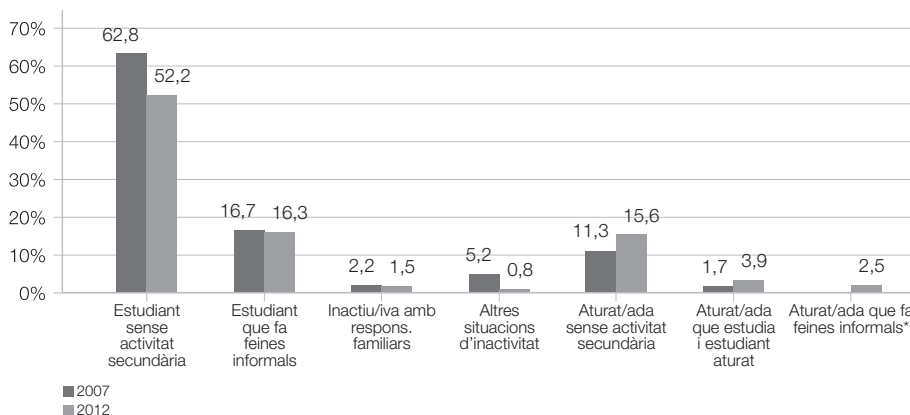
GRÀFIC 5.31. Activitat secundària d'estudiants i aturats. Joves de 15 a 34 anys que estudien o estan a l'atur com a activitat principal. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si comparem la distribució del conjunt de joves no ocupats del 2012 (excloent la població immigrant) amb la distribució del 2007, trobem que al 2012 el nombre d'estudiants sense activitat secundària ha davallat considerablement (passant d'un 62,8% a un 52,2%) i que els estudiants que tenen feines informals es mantenen en un 16% (gràfic 5.32). Per contra, en aquests cinc anys de crisi econòmica han augmentat les persones joves aturades (en totes les seves variants) i els i les joves en situació d'inactivitat.

GRÀFIC 5.32. Activitat principal i secundària. Joves no ocupats/ades de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

* L'any 2007 la distribució de joves no ocupats/ades es va fer en 6 categories, mentre que l'any 2012 es va afegir la categoria d'aturat/ada que fa feines informals (7 categories).

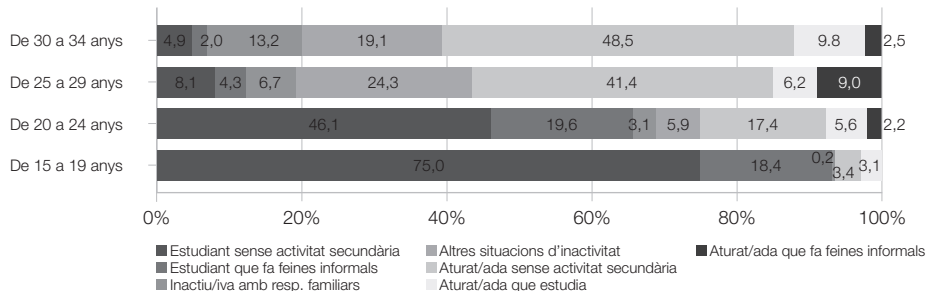
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Si posem atenció als efectes de les variables sociodemogràfiques i estructurals considerades, observem que la distribució de joves no ocupats no presenta massa diferències per sexe, excepte en dos casos concrets: en inactius/ives amb responsabilitats familiars i en aturats/ades sense una ocupació secundària. En el primer cas, el fet de ser home o dona és un condicionant social clau, atès que les dones que estan inactives i tenen càrregues familiars representen un 7,7% enfront del 0,2% en el cas dels homes. De forma inversa, en el segon cas, els homes tenen un pes molt més important que les dones (22,8% i 16,7%) (taula A5.23).

En el cas de la variable edat, les dades mostren que aquest factor és un condicionant crucial per comprendre la disposició dels i de les joves no ocupats. Si observem el gràfic 5.33, veiem que, com era d'esperar, els i les joves d'entre 15 i 19 anys i d'entre 20 i 24 anys estan més presents en la condició d'estudiants sense activitat secundària (75% i 46% respectivament), atès que estan dins d'una franja d'edat en què el vessant formatiu és preminent i la presència d'aquests dos grups en la categoria d'estudiants amb feines informals també és més gran. Contràriament, les persones joves d'entre 25 i 34 anys estan més presents en les altres dues situacions d'inactivitat i en les tres d'aturats/ades, atès que majoritàriament ja han acabat el període de formació i començat el procés d'inserció al mercat de treball.

Depenent del nivell d'estudis, els i les joves també mostren diferències considerables. Per una qüestió d'edat, els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors i amb estudis secundaris postobligatoris són els i les que ocupen amb major proporció les categories d'estudiants, mentre que els i les joves amb estudis superiors estan més en una situació d'inactivitat o d'atur.

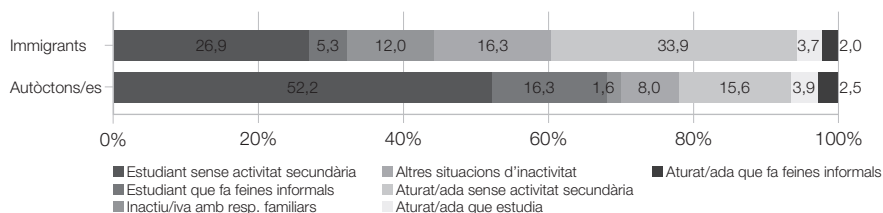
GRÀFIC 5.33. Activitat principal i secundària segons edat. Joves no ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Val la pena també comentar les dades que apareixen segons el lloc de naixement dels i de les joves no ocupats. Al gràfic 5.34 s'observa que la suma dels percentatges de joves aturats immigrants (39,6%) és molt superior a la de joves autòctons (22%), sobretot en la categoria d'aturats/ades sense una activitat secundària, on les diferències s'accentuen més. El mateix succeeix amb les situacions d'inactivitat, on el volum de joves immigrants (28,3%) és molt més elevat que el de joves autòctons (9,6%). Només en les dues categories d'estudiants les persones joves autòctones superen els i les joves immigrants.

GRÀFIC 5.34. Activitat principal i secundària segons lloc de naixement. Joves no ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

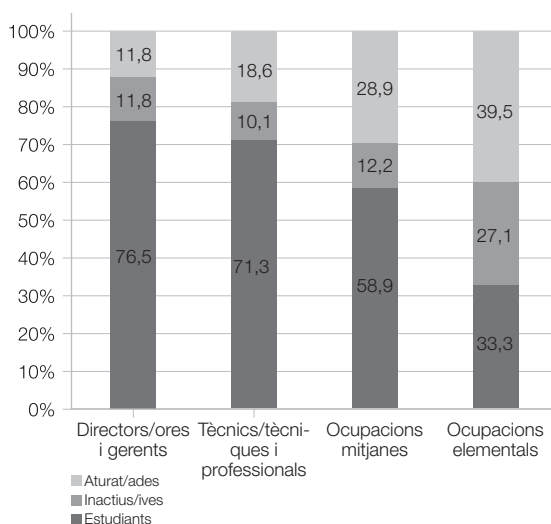
Amb relació a les variables territorials, cal apuntar que no hi ha diferències significatives entre joves no ocupats segons la grandària del municipi (taula A5.24), però sí que n'hi ha si ens fixem en l'àmbit territorial on viuen. Així, els i les joves de les Comarques Gironines acostumen a estar més presents que la resta de joves en la categoria d'inactius/ives amb responsabilitats familiars (7,9%) i en el cas dels i de les joves de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran tendeixen a estar més presents que la resta en la condició d'inactius/ives sense més activitats complementàries.

Altrament, les dades d'origen social d'aquestes persones joves també ens aporten informació interessant. En general, podem afirmar que a mesura que augmenta el nivell d'estudis dels progenitors, major probabilitat hi ha que els fills i filles estiguin estudiant. Així, un

76,3% de fills i filles de pares o mares amb estudis universitaris estan estudiant, mentre que aquest percentatge és d'un 63,1% en el cas de fills i filles de pare o mare amb estudis secundaris postobligatoris i d'un 37,4% en el cas de fills i filles de progenitors amb estudis bàsics. De forma inversa, la inactivitat i l'atur es pateix més entre les persones joves que tenen pare o mare amb estudis inferiors als universitaris. En el cas concret de l'atur, la proporció d'aturats entre els fills i filles de progenitors amb estudis obligatoris o inferiors, secundaris o universitaris és del 40,3%, 23,3% i 16,2%, respectivament.

La tendència anterior es reitera si ens fixem en la categoria socioeconòmica dels progenitors de joves no ocupats (gràfic 5.35). A major categoria socioeconòmica dels progenitors més probabilitat d'evitar les situacions d'atur i d'inactivitat. Així, quan les ocupacions del pare o la mare són més qualificades, els i les joves se situen de forma més recurrent en la categoria d'estudiants i, contràriament, els i les filles de progenitors amb ocupacions elementals es troben en pitjors situacions, com és el cas de l'atur i la inactivitat.

GRÀFIC 5.35. Activitat principal i secundària segons categoria socioeconòmica dels progenitors*. Joves no ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

* S'han agrupat les 7 categories inicials en 3 de més bàsiques (aturats/ades, estudiants i inactius/ives)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

5.5.1. La situació de les persones joves aturades

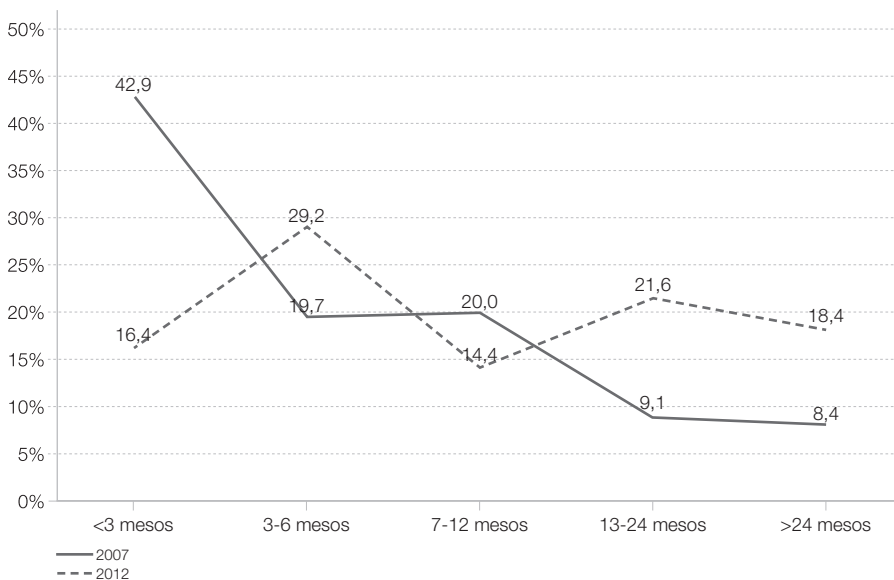
En aquest apartat la població de referència són les persones joves aturades, és a dir, els i les joves que s'autoposicionen com a aturats/ades (i busquen feina activament) o els i les que s'autoposicionen com a inactius/ives però que es troben en cerca activa de feina. Intentarem distingir entre els i les que no fan cap altra activitat secundària, i els i les que o bé estudien o bé realitzen "feinetes" (que, segons l'EPA, serien considerats ocupats/ades).

Concretament, en aquest apartat s'analitzen tres aspectes de l'atur: a) la durada, b) el nivell de cobertura i c) els mecanismes de recerca de feina.

a) Durada de l'atur

Segons les dades de l'EJC12, un 22% de les persones joves en situació d'atur fa més de dos anys que s'hi troba i un 24,4% més d'un any, mentre que un 15,3% fa entre set mesos i un any (taula A5.25). Aquestes dades reflecteixen una situació força problemàtica dins del mercat de treball juvenil. Si examinem l'evolució d'aquestes mateixes dades, trobem que les dades del 2007 i les dades del 2012 (excloent la població immigrada) es comporten de forma clarament diferent. El gràfic 5.36 mostra els canvis d'aquestes dades entre els dos anys i permet veure els efectes de la crisi. Així mateix, si ens fixem en les dades més extremes del gràfic (menys de tres mesos d'atur i més de dos anys), l'any 2007 el gruix més gran de joves aturats (42,9%) tan sols feia tres mesos que estaven a l'atur, mentre que, a l'altre extrem, se situava un 8,4% de joves amb un atur de llarga durada (més de dos anys). Ara bé, la línia per a l'any 2012 mostra una tendència clarament oposada a la del 2007, atès que un significatiu 18,4% es troba en una situació d'atur de llarga durada, un 21,6% fa entre un i dos anys que està a l'atur; és a dir, el 40% de joves fa més d'un any que són a l'atur. Les persones joves aturades que només fa tres mesos que estan a l'atur han minvat en quasi un 30%.

GRÀFIC 5.36. Durada de l'atur. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

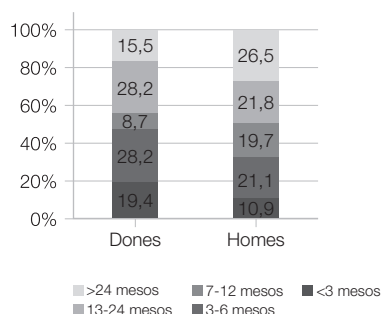

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Així doncs, es constata que la situació de les persones joves aturades ha empitjorat molt arran de la crisi, atès que, davant de la impossibilitat de trobar feina, una part important de joves aturats/ades han vist que la seva situació d'atur s'allarga i que té tendència a fer-se crònica.

Aquesta durada de l'atur, però, no afecta de forma igual homes i dones (gràfic 5.37). L'atur de llarga durada (més de dos anys) afecta força més el col·lectiu masculí que el femení (26,5% dels homes enfront del 15,5% de les dones), una realitat explicable pel fet que els sectors on s'ha destruït més ocupació són sectors tradicionalment força masculinitzats, com la indústria i la construcció.

GRÀFIC 5.37. Durada de l'atur segons sexe. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

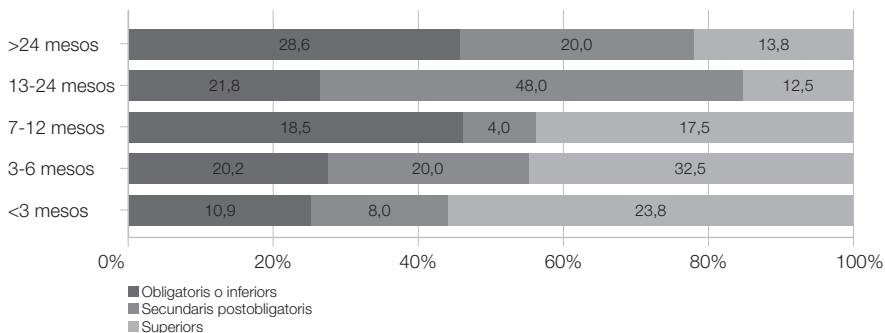

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa a les diferents franges d'edat, la durada de l'atur es distribueix de forma semblant, si bé cal remarcar que les persones joves de 25 a 29 anys són les que es troben més representades en l'atur de menys de tres mesos (taula A5.25).

Pel que fa al nivell d'estudis (gràfic 5.38), el fet de tenir estudis superiors juga com a avantatge, atès que a major nivell d'estudis, més possibilitats hi ha de romandre períodes més curts a l'atur i menys de patir-ne de llargs; i a la inversa.

GRÀFIC 5.38. Durada de l'atur segons nivell d'estudis. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

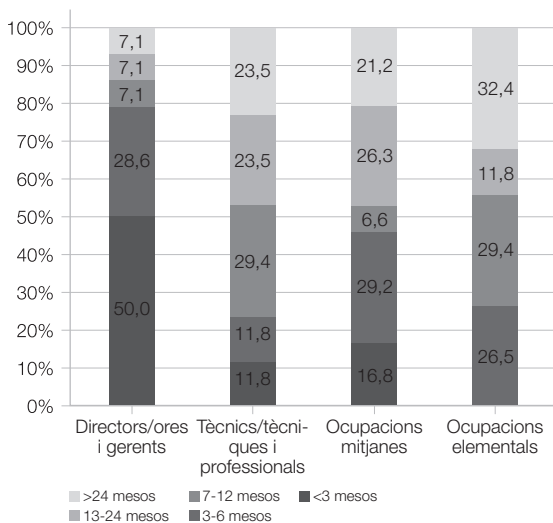

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El mateix succeeix amb la variable lloc de naixement, que afecta de forma negativa els i les joves que procedeixen de fora de l'Estat: un 29,1% de joves immigrants fa més de 24 mesos que estan a l'atur enfront d'un 18,1% de joves autòctons. En canvi, els i les joves autòctons es trobaven majoritàriament en una situació d'atur des de feia entre tres i sis mesos (taula A5.25).

Des del punt de vista del territori, la grandària municipal està poc associada a la durada de l'atur juvenil. No obstant això, en els àmbits de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran un 60% de joves aturats fa més de dos anys que hi estan (taula A5.25).

GRÀFIC 5.39. Durada de l'atur segons la categoria socioeconòmica dels progenitors. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

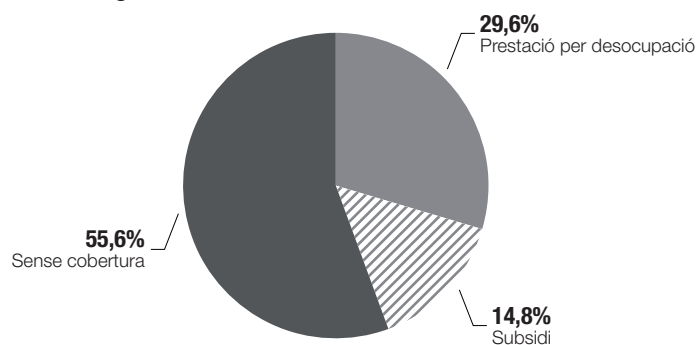
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

En darrer lloc, l'origen familiar s'associa també de forma clara a la durada de l'atur. Aquells joves que provenen de famílies amb estudis més baixos són els i les que acaben tenint una major durada de l'atur (taula A5.25). Segons la categoria socioeconòmica dels progenitors, la tendència és similar, de manera que els i les joves que són fills i filles de progenitors amb ocupacions elementals o mitjanes tenen major tendència a patir situacions d'atur de llarga durada (gràfic 5.39).

b) Cobertura de l'atur

Respecte a la cobertura de l'atur, com es pot veure en el gràfic següent, un important 55,6% de joves que estan a l'atur no tenen cap tipus de cobertura econòmica per fer front a aquesta situació.

GRÀFIC 5.40. Cobertura de l'atur. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012.
Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

El fet de tenir o no cobertura d'atur té poc a veure amb el sexe però sí que es correlaciona amb l'edat (taula A5.26). Efectivament, a mesura que els i les joves fa més temps que estan dins del mercat de treball més probabilitat hi ha que tinguin cobertura quan es queden a l'atur. Així, el grup de joves d'entre 15 i 24 anys acostumen a no tenir cobertura, segurament pel fet que estan en recerca de la seva primera ocupació i les feines que poden haver tingut anteriorment han sigut esporàdiques i/o informals.

Altrament, el col·lectiu jove amb estudis més alts és el que acostuma a tenir prestació per desocupació. Altrament, si ens fixem en el lloc de naixement, els i les joves immigrants acostumen a rebre més ajuda en forma de subsidi que no pas els i les joves autòctons Ha de posar (taula A5.26).

Pel que fa a les variables territorials, s'observa un efecte nul sobre aquesta qüestió. Respecte les variables d'origen familiar, només val la pena destacar que és entre els i les joves amb progenitors amb ocupacions elementals on hi ha més situacions de no percebre la prestació per desocupació. Efectivament, prop d'un 70% d'aquests joves no tenen pres-

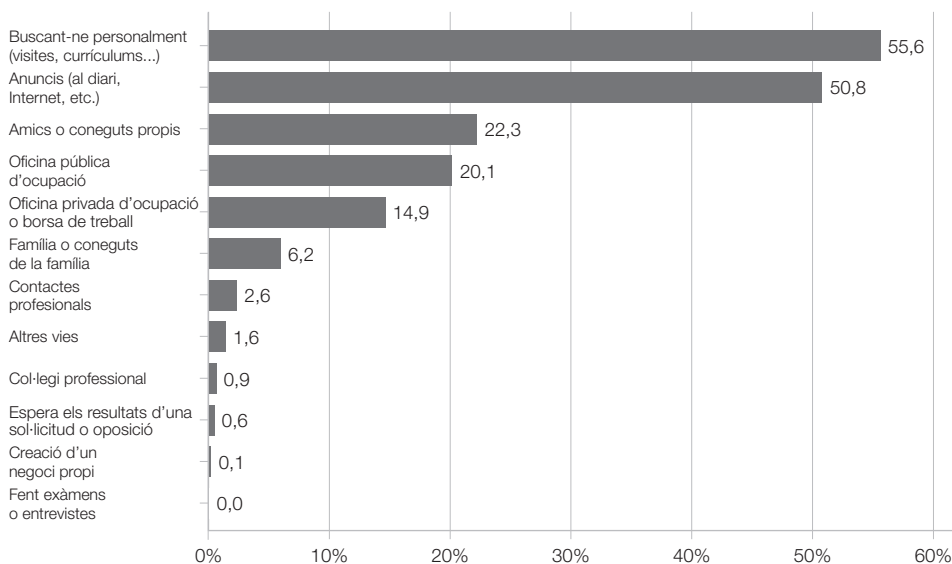
tació d'atur enfront d'un 37% de joves que se situen en l'altre extrem, els fills i les filles de directius/ives o gerents (taula A5.26).

c) Mecanismes i intensitat en la recerca de feina

En aquesta secció fem atenció als mitjans de recerca de feina que utilitzen les persones joves aturades i la intensitat amb què ho fan³⁵.

Al gràfic observem que la majoria de joves són proactius/ives en la recerca d'ocupació, atès que un 55,6% l'acostumen a buscar personalment mitjançant l'entrega de currículums o fent visites directes. En segon lloc, el canal de recerca de feina més utilitzat és respondre anuncis d'Internet o de premsa (50,8%) i, en tercer lloc, l'ús del capital social a través de la xarxa d'amistats i coneguts (un 22,3% de joves aturats). Després d'aquests canals, els més utilitzats fan referència a l'accés a oficines públiques o privades d'ocupació o a borses de treball (un 20,1% i un 14,9% respectivament).

GRÀFIC 5.41. Mecanismes de recerca de feina utilitzats. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge (resposta múltiple)

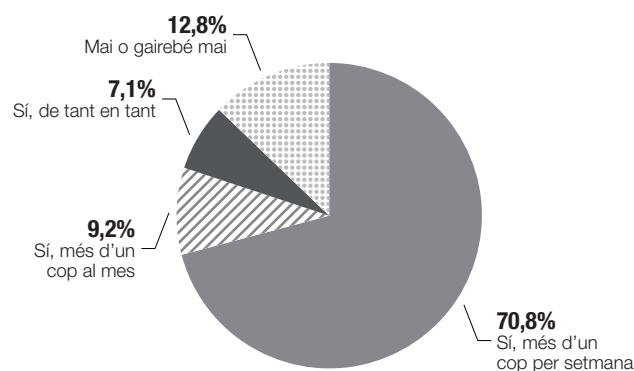

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

³⁵ En aquest punt s'ha considerat poc pertinent comentar les relacions bivariades de les dades segons les variables socioeconòmiques i estructurals per la inexistència de correlacions significatives estadísticament.

Amb relació a la intensitat amb què aquestes persones joves aturades busquen feina³⁶, trobem que, segons les respostes obtingudes (gràfic 5.42), la gran majoria busca feina de forma freqüent: un 70,8% ho fa amb una freqüència de més d'un cop a la setmana. Això no obstant, trobem que un gens menyspreable 12,8% de joves en situació d'atur no busca feina mai o gairebé mai, de manera que es pot constatar que hi ha un segment que, per diferents raons, se situa en posicions properes a la inactivitat. Aquest fet no es pot considerar un signe de passivitat o de desinterès per l'ocupació; ben al contrari, el treball remunerat segueix essent una preocupació central entre les persones joves, sovint per una pura necessitat instrumental dels ingressos (López-Andreu i Verd, 2011).

GRÀFIC 5.42. Intensitat en la recerca de feina. Joves aturats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

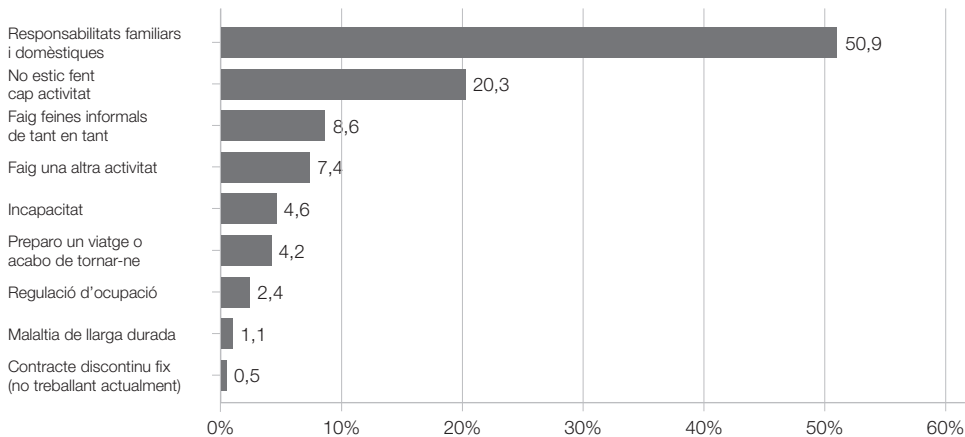
5.5.2. La situació de les persones joves inactives

Vegem quina és la situació de les persones joves inactives. Segons el gràfic 5.43 més de la meitat de joves que es troben en una situació d'inactivitat ho estan per atendre responsabilitats domèstiques i familiars (un 36,3%, per la cura dels fills) (taula A5.28). En segon lloc, un 20,3% d'aquests joves no busquen feina ni estudien, no treballen ni tenen responsabilitats familiars i, a més a més, no dediquen el seu temps a cap activitat regular que considerin susceptible de ser destacada. Per tant, podrien ser el nucli dur (Serracant, 2012) de l'anomenat segment de joves "ni-ni"³⁷. En tercer lloc, un 8,6% de la població jove inactiva fa feines informals de tant en tant, seguides d'un 7,4% que fa altres activitats no especificades.

³⁶ De forma excepcional, quan estudiem la intensitat de la recerca de feina incloem entre la població tots els qui s'autoposicionen com a aturats, independentment de si busquen feina i de si fan feinetes suplementàries.

³⁷ En el context actual de transformació de les trajectòries d'inserció laboral de les persones joves, s'ha reactivat la problemàtica dels individus en situació NEET ("Not in Education, Employment or Training"). El concepte fa referència a la població jove que no treballa (persones desocupades o inactives) i que tampoc no fa cap tipus d'activitat formativa (persones no estudiants).

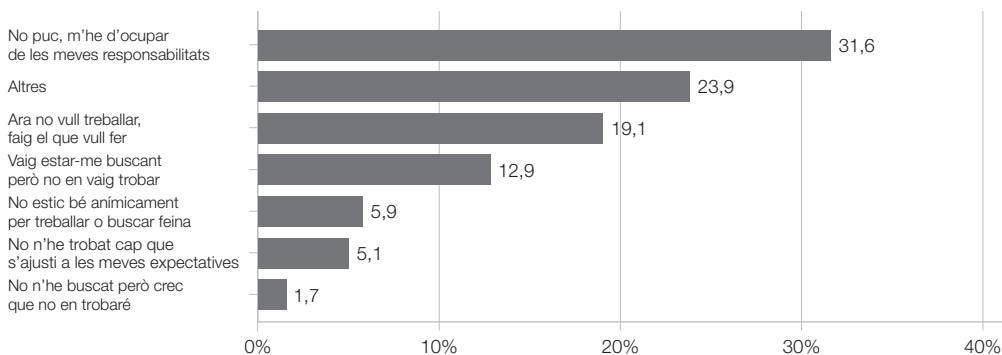
GRÀFIC 5.43. Situació d'inactivitat. Jove inactiu/ives no estudiants de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa al motiu pel qual aquestes persones inactives no busquen feina, al gràfic 5.44 veiem com la majoria de joves argumenten no cercar-la perquè tenen altres responsabilitats (31,6%), mentre que un significatiu 23,9% es col·loca en l'opció "altres" que inclou no tenir papers, estar de vacances, estar muntant un negoci, anar-se'n de viatge o retornar al país d'origen. Ara bé, també cal assenyalar que un 19,1% declara no voler treballar com a decisió personal i un 12,9% s'ha cansat de cercar feina, segurament com a conseqüència de les males expectatives i de les baixes oportunitats laborals del context actual.

GRÀFIC 5.44. Raons de no cercar feina. Joves inactius/ives no estudiants de 15 a 34 anys*. Catalunya, 2012. Percentatge

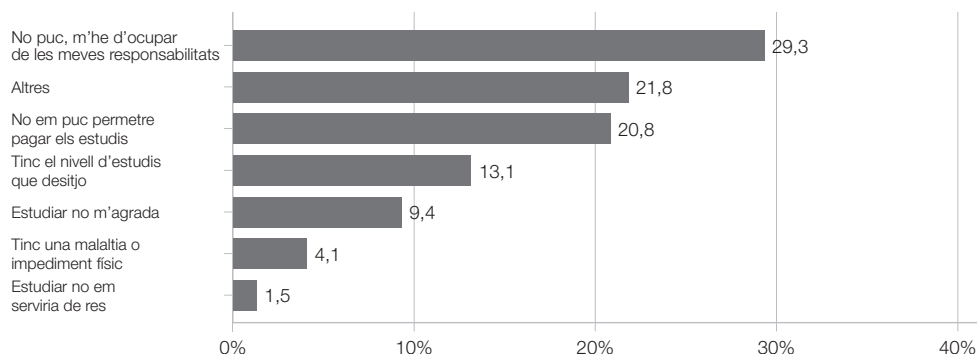

* Només es contemplen les persones inactives que no tenen impediments per treballar (és a dir, exclouent els qui tenen una malaltia, incapacitat o estan en una regulació d'ocupació).

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si observem les raons per les quals els i les joves en situació d'inactivitat no estudien, un 29,3% diu no fer-ho per les responsabilitats que té a càrrec i un 21,8% no ho fa per altres motius. Això no obstant, cal destacar un significatiu 20,8% de joves que no estudien per manca de recursos econòmics per fer-ho (gràfic 5.45).

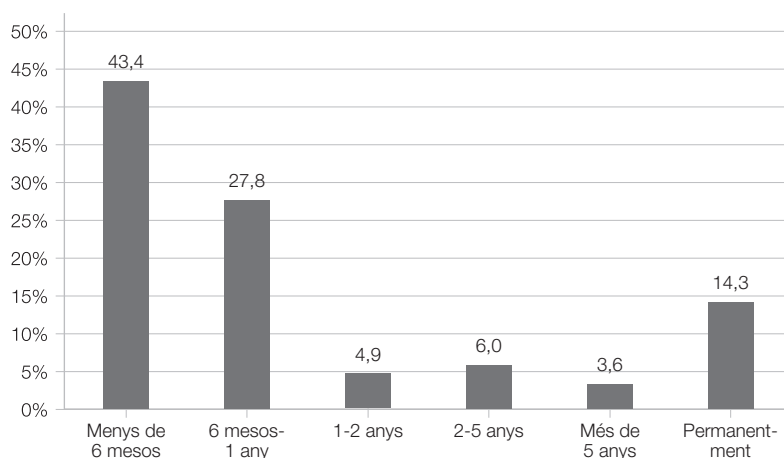
GRÀFIC 5.45. Raons per no estudiar. Joves inactius/ives no estudiants de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La majoria d'aquestes persones joves inactives consideren que aquesta situació és transitoria o temporal, atès que un 71,2% (gràfic 5.46) percep que no durarà més d'un any. Per contra, el 14,3% creu que la situació d'inactivitat pot arribar a ser permanent.

GRÀFIC 5.46. Durada prevista de la situació d'inactivitat. Joves inactius/ives no estudiants de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

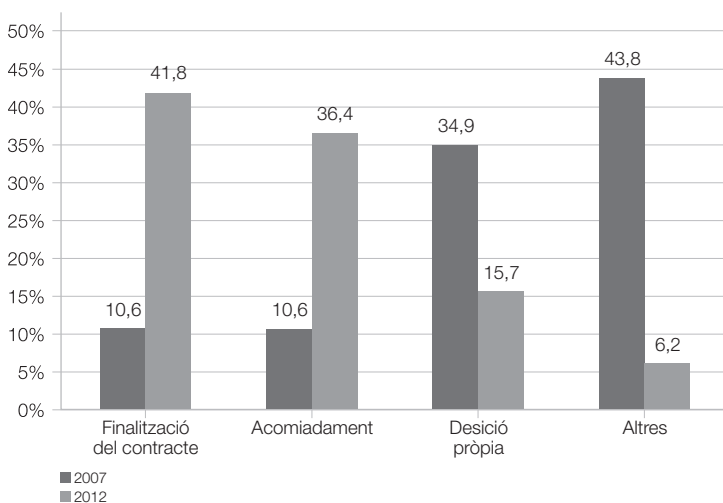

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

5.5.3. Raons per les quals es deixa de treballar

Segons l'EJC12, els motius pels quals els i les joves diuen haver deixat de treballar són tres (taula A5.27): un 46% ho va fer perquè se li havia acabat el contracte, un 33,4% per acomiadament i un 15,4% per decisió pròpia. Si fem comparables aquestes dades amb les dades de l'EJC07, traient la població immigrant, al gràfic observem que el 2012 dos terços d'aquests joves declaren que en el passat van deixar de treballar perquè se'ls havia acabat el contracte o bé per un acomiadament. Efectivament, la primera opció descendeix a un 41,8% i, la segona, a un rellevant 36,4%. És interessant assenyalar que l'any 2007 aquests dos motius eren els menys citats per aquests joves (un 10,6% eren acomiadats i un 10,6% citaven com a motiu el fet que se'ls havia acabat el contracte), de manera que les dades plasmen de forma clara els efectes de la crisi pel que fa a l'expulsió de les persones joves del mercat de treball en aquests darrers cinc anys. Així mateix, l'any 2007, els motius que predominaven a l'hora d'abandonar una feina eren de caràcter personal: un 34,9% ho feien per decisió pròpia i un 43,8% assenyalaven altres motius.

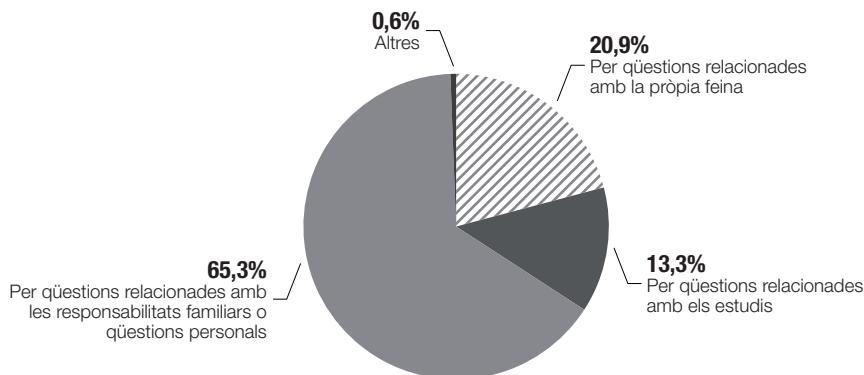
GRÀFIC 5.47. Motiu per haver deixat de treballar. Joves aturats/ades i inactius/ives de 15 a 34 anys nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat. Catalunya, 2007 i 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Tornant a les dades del conjunt de la població jove de l'any 2012, un 18,3% de joves aturats i inactius han decidit deixar la feina per voluntat pròpia. A continuació, veiem quines són les raons que els han conduït a prendre aquesta decisió (gràfic 5.48). La gran majoria (65,3%) ho han fet per qüestions relacionades amb les càrregues familiars o per qüestions de caràcter personal. En segon lloc, un 20,9% ha pres aquesta decisió per qüestions relacionades amb la feina i un 13,3% per raons relacionades amb els estudis.

GRÀFIC 5.48. Motiu per haver deixat la feina. Joves aturats/ades i inactius/ives de 15 a 34 anys que han deixat la feina per decisió pròpia. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Si entrem a analitzar, dins de les tres opcions presentades en el gràfic anterior, els motius concrets que han fet que aquests joves sortissin en un determinat moment del mercat de treball, trobem que -dins dels que l'han abandonat per haver d'atendre responsabilitats familiars o per qüestions personals- un 59,6% atribueix la sortida a l'embaràs o al naixement d'un/a fill/a, un 25,4% ho ha fet per dedicar-se a la cura dels fills i un 13,8% per atendre tasques domèstiques (la taula A5.29).

D'aquelles persones joves que, en segon lloc, atribueixen el seu abandonament a qüestions relacionades amb la feina, un 51,9% diu que ho ha fet perquè era perillosa o estressant, un 40,2% perquè tenia mala relació amb la persona responsable i un 28,6% perquè considerava que la feina estava mal remunerada. Altres aspectes que han estat citats són una jornada massa llarga (26,6%), la inconveniència dels horaris (25,3%) o perquè era una feina amb poc futur (24,5%) (taula A5.30).

5.6. Joventut, trajectòries i mercat de treball

Les nombroses i diverses definicions sobre la joventut que la teoria sociològica ha aportat coincideixen a destacar la seva condició de *transició social* a un estat adult³⁸. Sembla que hi ha un consens segons el qual la joventut seria aquell període que té lloc entre l'adolescència i la vida adulta i que conclou amb l'assoliment d'una ocupació al mercat de treball i l'assumpció dels rols familiars. Des d'aquest punt de vista, el període juvenil apareix definit socialment per una fita: la integració plena de l'individu a la societat a través del treball estable —emancipació laboral— i l'autonomia amb relació a la família d'origen —emancipació familiar i emancipació residencial—, assolint-se així les característiques pròpies de l'adulthood (Albaigés, 2003).

38 Veure els estudis de Serrano (1995), Brunet (2001), Albaigés (2003), Casal *et al.* (2004) o Merino (2007).

Així doncs, un element determinant que permet caminar cap a la vida adulta és l'assoliment d'una ocupació. En aquest apartat analitzem com es produeixen dos tipus de transicions dels i de les joves a Catalunya. El primer tipus és la transició *formació-ocupació*, que es forma per les diferents situacions per les quals van passant els i les joves en el seu recorregut des del sistema educatiu a la seva inserció en una ocupació. És en aquest procés que el jove canvia la seva situació o condició d'estudiant per la d'ocupat. En les nostres anàlisis entendrem que la persona jove ha efectuat aquesta transició en el moment en el qual declara que l'ocupació és la seva activitat principal, però no quan la considera com a secundària. El segon tipus de transició que analitzem es centra en allò que succeeix a la persona jove un cop ocupada: és a dir, analitzarem les seves *trajectòries laborals*, que es configuren per les diferents situacions que van tenint els i les joves amb relació al mercat de treball. Més concretament, en aquest apartat es tindran en compte: la relació de les persones joves amb l'activitat productiva, el recorregut professional i la situació contractual³⁹.

En aquest sentit, si en l'apartat anterior fèiem una anàlisi estàtica de la situació de la població jove amb relació al mercat de treball formal, a continuació presentem un enfocament més dinàmic de la qüestió; és a dir, una anàlisi que no només té en compte la posició actual dels i de les joves en el mercat de treball sinó que també pren en consideració el seu recorregut previ.

5.6.1. Les trajectòries formació-ocupació

a) Tipologia de trajectòries formació-ocupació

Les trajectòries juvenils formació-ocupació s'han estudiat únicament per a joves que en el moment de ser enquestats tenien entre 30 i 34 anys. Les raons d'aquesta tria són dues. En primer lloc, aquesta franja d'edat recull un període de temps suficientment llarg (dels 15 als 29 anys) per a què en la majoria dels casos ja s'hagi efectuat la transició del sistema educatiu a una ocupació. En segon lloc, s'ha decidit analitzar exclusivament la trajectòria fins als 29 anys (i no incloure la dels 30 a 34 anys) per tenir la mateixa base o quantitat d'anys per realitzar la comparació entre trajectòries. D'aquesta manera, s'aconsegueix una interpretació més senzilla i clara dels pesos dels dos fenòmens analitzats (mesos o anys d'estudis i d'inactivitat, atur o ocupació). Pel que fa a la població nascuda fora de l'Estat, en l'anàlisi de les trajectòries, de no indicar-se una altra cosa, només s'han tingut en compte els i les joves immigrants que han arribat a Catalunya als 15 anys o abans⁴⁰ perquè, els i les que han arribat en edats més avançades ja solen haver efectuat la transició

39 La nostra forma d'entendre i d'abordar els conceptes de "trajectòria" i "transició" prové de l'aproximació teòrica-metodològica coneguda com *Curs de Vida (Life Course Analysis)* (Giele i Elder, 1998). Com indiquen Verd i López-Andreu (2011: 4), des d'aquesta perspectiva, la "trajectòria" (*trajectory o pathway*) fa referència a les situacions que se succeeixen de forma longitudinal al llarg de la vida. El concepte de "transició" (*transition*) es refereix als canvis que es produeixen en curts espais de temps al llarg de la trajectòria biogràfica. Una bona explicació dels fonaments i de les característiques de la perspectiva del curs de vida es pot trobar a Giele i Elder (1998) i, de forma més breu i aplicada, a Verd i López-Andreu (2011).

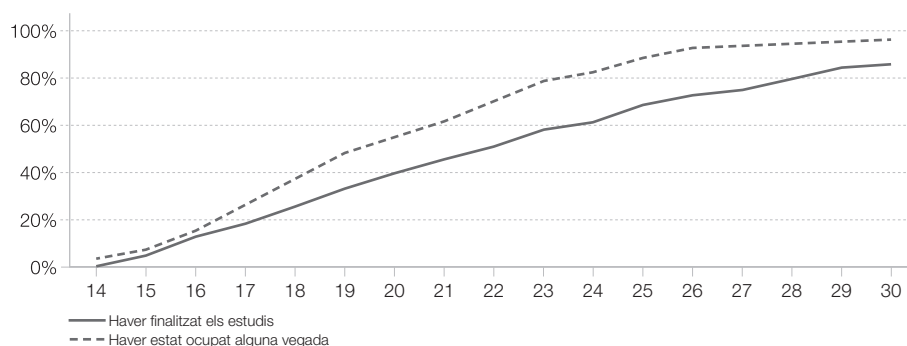
40 Cal tenir present que, en prendre aquesta decisió, reduïm molt significativament el nombre de persones immigrades de la mostra. Només el 29,5% del conjunt dels immigrants de la mostra han arribat abans dels 15 anys, però, a més, entre la cohort de joves que actualment tenen entre 30 i 34 anys, només han arribat abans dels 16 un 3,1% dels immigrants. Així, malgrat que en el conjunt de la submostra de joves entre 30 i 34 anys hi ha un 21,3% d'immigrants, si tenim en compte només els qui han arribat abans dels 15 anys, només analitzem un 0,8% d'immigrants.

formació-ocupació als seus països d'origen i, per tant, no és pertinent analitzar els seus comportaments amb relació a la situació de Catalunya o a la resta de l'Estat.

Malgrat la nostra opció d'estudiar les trajectòries només entre joves de 30 a 34 anys, un primer fet a destacar és que als 30 anys el 95,1% de joves tenen una ocupació com a activitat principal i que el 83,5% no estudien⁴¹. Per tant, cal anotar que, tot i que el segment de joves d'edat més avançada (30 a 34 anys en el moment de l'enquesta) és el més pertinent per estudiar les trajectòries, cal tenir en compte que les trajectòries no són necessàriament irreversibles o lineals i que, per tant, no es pot considerar que tots els joves d'aquesta franja d'edat hagin "finalitzat" la transició formació-ocupació.

Al gràfic 5.49 observem com evoluciona de forma paral·lela la proporció de joves en funció de l'edat en la qual han finalitzat els estudis i en la qual l'ocupació ha passat a ser l'activitat principal. Però en el gràfic també observem com ambdós fenòmens no van sempre paral·lels, sinó que la proporció de joves que en una determinada edat estan ocupats sempre és superior a la proporció de joves que han finalitzat els estudis en aquella mateixa edat. Per tant, la transició del sistema educatiu a l'ocupació no es fa sempre a través de trajectòries lineals i seqüencials. Així, un rellevant 29,9% de la població jove d'entre 30 i 34 anys es va inserir laboralment (com a activitat principal) abans de la finalització dels estudis (taula A5.31).

GRÀFIC 5.49. Edat de finalització dels estudis i edat de la primera feina^{*} (entre els 15 i els 29 anys). Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge acumulat

* Primera feina entesa com a activitat principal

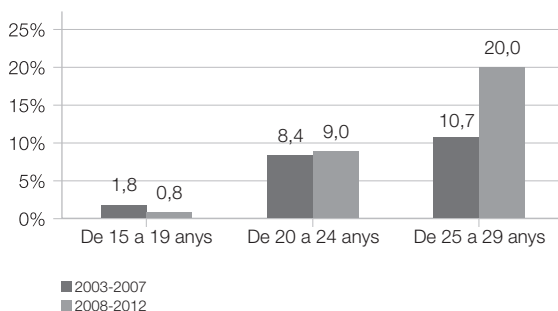
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Per tal d'observar més atentament si el fenomen de la reincorporació als estudis s'ha incrementat amb la crisi econòmica, analitzem momentàniament tota la població jove (de 15 a 34 anys). Si calculem aquest percentatge per al període 2008-2012, trobem que un 10,4% de joves s'han reincorporat als estudis. Però, a més a més, per veure si la crisi ha

41 Per tant, un 16,5% de joves d'entre 30 i 34 anys en finalitzar el període 15 a 30 anys encara estudien. Concretament, un 11,8% a l'actualitat encara estudia, i un 4,6% acaben els estudis entre els 30 i els 34 anys.

comportat algun canvi en aquest comportament, cal que fem una mirada retrospectiva i comparem aquestes dades per al període previ (2003-2007). Per realitzar l'anàlisi ens hem de cenyir a la comparació de la reincorporació als estudis dels i de les joves de la franja de 15 a 29 anys⁴². Al gràfic veiem que entre els i les joves d'entre 15 i 24 anys el nombre de vegades que es reincorporen als estudis és prou similar entre els dos períodes considerats. Al contrari, les diferències entre ambdós períodes són notòries a la franja de joves d'entre 25 i 29 anys, fins al punt que la proporció de joves que es reincorporen als estudis durant els anys 2008-2012 arriba a doblar la proporció del període 2003-2007. Per tant, queda clar que la situació de crisi econòmica i d'alt atur juvenil ha fet augmentar el retorn als estudis.

GRÀFIC 5.50. Edat de reincorporació als estudis segons el moment històric. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2003-2007 i 2008-2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

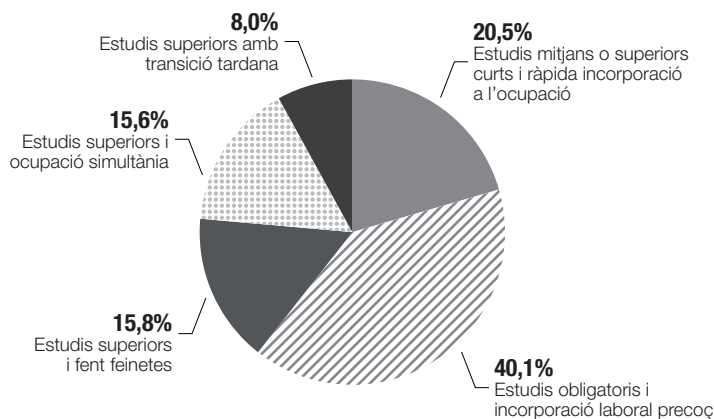
Per tal d'analitzar quins són els tipus de *trajectòries formació-ocupació* més comuns entre la població jove catalana, hem creat una tipologia de trajectòries laborals. Mitjançant l'anàlisi de classificació (ACL)⁴³ o de *clúster*. Aquesta anàlisi s'ha elaborat a partir de considerar la importància que han tingut diferents situacions (atur, ocupació, estudis i altres formes d'inactivitat) en el conjunt de la transició formació-ocupació feta pels i per les joves entre els 15 i els 29 anys. S'han inclòs en l'anàlisi sis variables⁴⁴, que han donat lloc a una tipologia de cinc tipus de trajectòries. Seguidament es descriuen de forma sintètica els cinc tipus de trajectòries i la distribució dels diferents perfils de joves en aquestes (gràfic 5.51).

42 Pel que fa al període 2003-2007, no tenim les dades sobre els i les joves de 30 a 34 anys, pel fet que en ser dades retrospectives s'haurien d'haver obtingut dels qui tenen entre 35 i 39 anys, que no formen part de la mostra de l'enquesta.

43 Concretament, mitjançant el mètode Ward.

44 Les variables considerades en l'anàlisi dels conglomerats són: mesos a l'atur (o atur i estudis); mesos ocupat/ada; mesos treballant i estudiant; mesos en altres formes d'inactivitat; mesos estudiant i fent feinetes; i mesos estudiant (o estudiant i a l'atur). Totes aquestes variables considerades en el conjunt de la trajectòria dels 15 als 29 anys.

GRÀFIC 5.51. Tipologia de trajectòries formació-ocupació entre els 15 i els 29 anys. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tipus 1. Estudis mitjans o superiors curts⁴⁵ i ràpida incorporació a l'ocupació. En aquest tipus trobem el 20,5% de joves. Inclou joves que en el conjunt de la trajectòria desenvolupada entre els 15 i els 29 anys han estat força mesos ocupats, tot i que de forma combinada amb d'altres situacions heterogènies d'activitat. Més concretament, són joves que han estat una mitjana de quasi vuit anys ocupats en el conjunt de la seva trajectòria, una situació que han combinat amb el fet d'estudiar i treballar simultàniament i/o estudiar mentre estaven a l'atur. Dins d'aquest grup, destaca el fet que són joves que s'han inserit al mercat de treball (ocupació com a activitat principal) amb una mitjana de 20,2 anys.

Tipus 2. Estudis obligatoris i incorporació laboral precoç. És el tipus de trajectòria més viscut entre la població jove catalana, atès que un 40,1% de persones joves analitzades es troben dins d'aquest tipus de recorregut formació-ocupació. És una trajectòria que comporta haver estat, sobretot, en una situació d'ocupació formal, concretament un total d'onze anys i escaig. Ara bé, de forma diferent als tipus 4 i 5, les trajectòries del tipus 2 són altament lineals i seqüencials pel que fa a l'ordre en el qual tenen lloc els estudis i la inserció com a actiu/iva en el mercat de treball. Ens referim a una seqüència d'esdeveniments ordenada en la qual una vegada cursats els estudis, seguidament els i les joves es converteixen en actius/ives i ja no retornen als estudis. Per tant, les interrupcions entre els dos tipus d'esdeveniments (estudis i activitat) són mínimes i s'articula un vincle fort amb l'activitat. Pel que fa a l'edat d'inserció al mercat de treball, el tipus 2 està format majoritàriament per joves que s'han inserit de forma més precoç, atès que la mitjana d'edat d'inserció d'aquest grup és 17,3 anys.

⁴⁵ Per estudis superiors "curts" entenem els estudis superiors no universitaris (cicle formatiu de grau superior) i les diplomatures o equivalent.

Tipus 3. Estudis superiors i fent feinetes. En aquest tipus trobem el 15,8% dels casos. Està format per joves que han passat la major part de la seva trajectòria estudiant i fent feinetes de forma paral·lela, concretament durant un temps aproximat de vuit anys i escaig. Són joves que en alguns moments de la seva trajectòria també han estat ocupats com a activitat principal però que es defineixen, principalment, pel fet de combinar estudis amb feinetes informals. Es tracta de joves que tenen un vincle flexible amb els estudis, de manera que són habituals les interrupcions en els estudis per reprendre'ls passat un temps. Es van inserir al mercat de treball formal a l'edat de 23,4 anys.

Tipus 4. Estudis superiors i ocupació simultània. En aquest tipus trobem el 15,6% de joves. És un tipus que fa referència a totes les persones joves que han compaginat períodes d'estudis amb una ocupació formal. De fet, han estat en aquesta situació durant quasi nou anys. De forma similar als i a les joves del tipus 3, aquestes persones dibuixen unes transicions entre estudis i ocupació bastant borroses, atès que una gran part acostumen a fer interrupcions en la carrera professional per continuar la formació o bé per combinar ambdues activitats. S'han inserit al mercat laboral a una edat mitjana de 22,8 anys.

Tipus 5. Estudis superiors amb transició tardana. Aquest tipus és minoritari dins del conjunt de joves (8%). Els i les joves d'aquesta trajectòria es distingeixen de la resta per la seva condició d'estudiants en exclusiva. Efectivament, són joves que, tot i que han estat ocupats ocasionalment, destaquen per la quantitat d'anys que han destinat als estudis, en concret han estat estudiant més de nou anys entre els 15 i els 29 anys. Es tracta de joves que s'han inserit al mercat laboral als 24,5 anys de mitjana.

Els cinc tipus de trajectòries presentats mostren dos gran blocs de situacions, segons el pes diferencial que prenen els estudis i l'ocupació. En un primer bloc trobem les situacions en les quals l'ocupació té el pes predominant per la gran quantitat de temps que s'hi ha destinat. Els dos tipus d'aquest bloc són: el tipus 1 ("estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació") i el tipus 2 ("estudis obligatoris i incorporació laboral precoç"). Ambdós junts agrupen el 60,6% dels joves. En canvi, al segon bloc els estudis prenen el protagonisme, en forma de molts anys dedicats a estudiar. Tres són els tipus d'aquest bloc: el tipus 3 ("estudis superiors i feinetes"), el 4 ("estudis superiors i ocupació simultània") i el 5 ("estudis superiors amb transició tardana"). D'aquests tres, els i les joves dels dos primers tipus han compaginat els estudis amb l'ocupació, bé per mitjà del que definim com "feinetes informals d'acompanyament als estudis", en el primer cas, o bé per mitjà de la incorporació a l'ocupació formal; mentre que l'últim tipus és el que ha dedicat més temps només a estudiar, realitzant una transició formació-ocupació més tardana. En general, les persones joves que estan empleades alhora que estudiaven, ja sigui amb feinetes informals o amb una ocupació formal al mercat de treball, ascendeixen a un rellevant 31,4% de la població jove (suma del tipus 3 i el tipus 4), enfront d'un 8% que durant un període de temps significatiu ha estudiat exclusivament sense establir cap llaç amb el mercat de treball.

La taula següent resumeix les característiques de cada tipus de trajectòria i dels i de les joves que les protagonitzen.

TAULA 5.3. Caracterització de la tipologia de trajectòries de formació-ocupació. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012

Tipus	Caracterització del perfil
Tipus 1 <i>Estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació</i> (20,5%)	Situació d'activitat heterogènia Molt temps ocupats/ades al llarg de la trajectòria Primera feina entre els 20-24 anys Proporció semblant d'homes i dones Estudis secundaris postobligatoris (cicle formatiu de grau superior) i diplomatura o equivalent Més representació de joves immigrants
Tipus 2 <i>Estudis obligatoris i incorporació laboral precoç</i> (40,1%)	Situació d'ocupació formal Linealitat, poques interrupcions per fer altres activitats Primera feina en edat precoç entre els 15-19 anys Més representació d'homes Estudis obligatoris o inferiors i secundaris Més representació de joves autòctons Fills i filles de pares o mares amb estudis inferiors o obligatoris
Tipus 3 <i>Estudis superiors i fent feinetes</i> (15,8%)	Molt temps com a estudiants i fent feines informals Reincorporació als estudis de forma freqüent al llarg de la trajectòria Primera feina a varies edats Més representació de dones Més representació al Camp de Tarragona Fills i filles de pares o mares universitaris
Tipus 4 <i>Estudis superiors i ocupació simultània</i> (15,6%)	Compaginació d'estudis amb una ocupació formal Reincorporació als estudis de forma freqüent al llarg de la trajectòria Primera feina en edats entre els 25-34 anys Més representació de dones Més representació de postgraduats/ades Més representació a l'àmbit Metropolità Fills i filles de pares o mares universitaris
Tipus 5 <i>Estudis superiors amb transició tardana</i> (8,0%)	Definites/ides per la seva condició d'estudiants Primera feina entre els 30-34 anys Més representació d'homes Més representació de llicenciats/ades o equivalent Més representació a les Terres de l'Ebre Fills i filles de pares o mares universitaris

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

La comparació de la tipologia obtinguda amb les dades de l'EJC12 amb les realitzades en varis estudis del grup de recerca GRET (Casal, 1996, 1997, 2001; Casal *et al.*, 2006)⁴⁶ permet comprovar com al llarg de les darreres dècades s'han anat configurant noves realitats en la transició formació-ocupació, i com fenòmens que en el passat tenien un caràcter emergent estan avui en dia plenament vigents i tenen una extensió considerable. En aquest sentit, dins de la tipologia presentada aquí, podem destacar que els nostres tipus 1 i 2 són els que més s'acosten a les modalitats d'inserció laboral relativament ràpida una vegada acabats els estudis. Els altres tres tipus (3, 4 i 5) es caracteritzen o bé per una inserció laboral tardana o bé per combinacions diverses de períodes d'estudi i de treball. Aquestes noves formes de transició formació-ocupació, que en el passat tenien un caràcter emergent (i així qualificades en els treballs del GRET), semblen prendre cada vegada més protagonisme en les trajectòries de la joventut catalana⁴⁷.

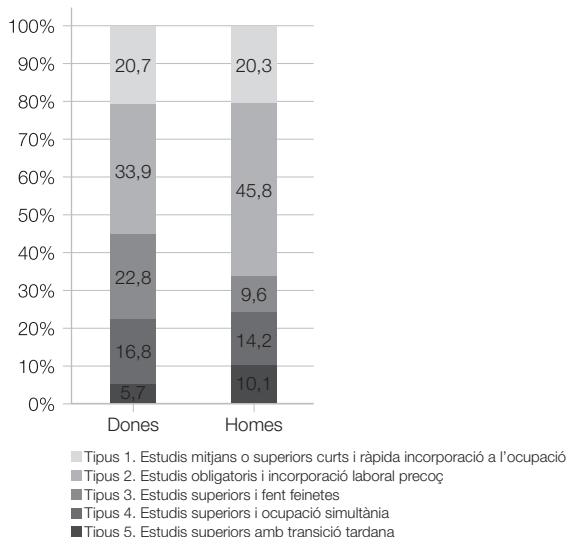
Resulta interessant creuar la tipologia obtinguda amb les variables sociodemogràfiques més rellevants, així com amb la tipologia de joves amb relació a l'ocupació descrita en l'apartat anterior (taula A5.32). Si ens fixem en el sexe, observem que un 45,8% dels homes estan representats en el tipus 2 ("estudis obligatoris i incorporació laboral precoç") mentre que en el cas de les dones aquest percentatge minva al 33,9%. En canvi, hi ha més dones que homes en el tipus 3 i, en menor mesura, en el tipus 4 que representen els dos tipus que tenen com a activitat principal el fet d'estudiar i, en segon lloc, treballar formalment o informalment. Així, un total d'un 39,6% de les dones joves es troba en aquesta situació enfront d'un 23,8% dels homes joves (gràfic 5.52). De forma diferent, els homes estan més presents en el tipus 5 ("estudis superiors amb transició tardana") mentre que el tipus 1 ("estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació") mostra percentatges força equitatius per a homes i dones.

Amb relació al nivell d'estudis que tenen els i les joves en cada tipus, les diferències són rellevants. De fet, els i les joves amb estudis superiors es troben en major mesura en tots els tipus, excepte en el tipus 2, que està format sobretot per joves amb estudis obligatoris o inferiors (89,2%) i joves amb estudis secundaris postobligatoris (64,1%) (taula A5.28). Per poder aprofundir en l'efecte d'aquesta variable sobre la tipologia desagreguem la variable estudis en un espectre més ampli de categories.

46 Aquests estudis identifiquen diferents modalitats de transició escola-ocupació dels i de les joves. Aquestes modalitats s'articulen en dos eixos: un indica el temps emprat per aconseguir objectius significatius en el procés d'inserció laboral, creant un continu "precocitat-tardança" i, l'altre té en compte el grau d'ajust de les expectatives de posicionament social i professional ("insercions complexes", que demanen un gran esforç personal i apunten a posicions d'èxit laboral i "insercions simples", que es troben a un nivell més baix de titulació escolar i apunten a ocupacions menys qualificades). Els sis tipus de transició que s'identifiquen són els següents: a) èxit precoç, b) trajectòria obrera, c) trajectòria d'adscripció familiar; d) trajectòria d'aproximació successiva, e) trajectòria de precarietat i f) trajectòria erràtica o de bloqueig.

47 Les dades treballades no mostren que aquestes situacions siguin encara majoritàries. Com s'ha indicat, els tipus 1 i 2 sumen el 60,6% dels casos, però cal tenir en compte que aquesta tipologia de trajectòries de transició no té en compte les modalitats contractuals de l'ocupació, sinó únicament el fet d'estar ocupat/ada. Per tant, els tipus 1 i 2 tampoc no s'han d'interpretar com a transicions cap a una ocupació estable o a temps complet (com les modalitats d'èxit precoç i de trajectòria obrera proposades pel GRET). Per tenir una bona imatge del paper que té la inestabilitat en les trajectòries laborals de la joventut català, vegeu més avall (apartat 5.6) la tipologia integrada de trajectòries laborals.

GRÀFIC 5.52. Tipologia de trajectòries formació-ocupació segons sexe. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

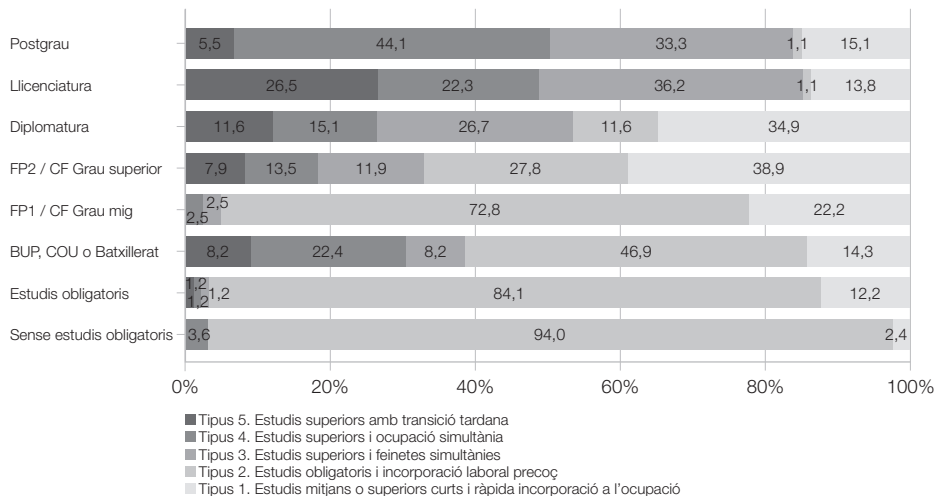

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si observem el gràfic 5.53 i la taula A5.32, observem com el tipus 1 (“estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l’ocupació”) està compost sobretot de joves amb estudis secundaris postobligatoris (cicle formatiu de grau superior) i joves amb una diplomatura o equivalent, mentre que els tipus 3, 4 i 5 estan formats per joves majoritàriament amb estudis superiors, destacant en el tipus 5 (“estudis superiors amb transició tardana”) els i les joves amb llicenciatura i, en el tipus 4 (“estudis superiors i ocupació simultània”), els i les joves amb postgrau. El tipus 2 (“estudis obligatoris i incorporació laboral precoç”) mostra un perfil de joves ben diferent segons el nivell d’estudis, atès que reuneix en major mesura els i les joves sense estudis obligatoris (un 94% d’aquest grup es troben en el tipus 2), amb educació obligatòria (un 84,1% estan en el tipus 2) i joves amb el batxillerat o un cicle formatiu de grau mitjà.

Així doncs, podem concloure que el tipus 2 i el tipus 4 són els dos grups més antagònics pel que fa al nivell d’estudis dels seus membres: el tipus 2 és l’extrem amb estudis més baixos i el tipus 4 l’extrem amb els estudis més alts, seguit del tipus 5. La resta de tipus (1 i 3) estan formats per joves amb estudis intermedis.

GRÀFIC 5.53. Tipologia de trajectòries de formació-ocupació segons nivell d'estudis. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

* L'educació obligatòria inclou ESO o EGB; PGS, PQPI, escola d'adults i similars

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa a l'origen dels joves i de les les joves, el tipus 2 ("estudis obligatoris i incorporació laboral precoç") està compost, sobretot, per joves de famílies castellanoparlants, mentre que els i les joves catalanoparlants estan més concentrats/ades en el tipus 3 ("estudis superiors i feinetes simultànies") o el tipus 1 ("estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació") (taula A5.32).

Amb relació a les variables territorials, es pot destacar que un 28,8% de joves del Camp de Tarragona estan en el tipus 3 ("estudis superiors i fent feinetes") i que els i les joves de les Terres de l'Ebre es concentren (31,3%) en el tipus 5 ("estudis superiors amb transició tardana"). En darrer lloc, també es pot assenyalar que els i les joves de l'àmbit Metropolità es concentren en major mesura en el tipus 4 ("estudis superiors i ocupació simultània"). D'altra banda, pel que fa a les variables d'origen familiar, les dades es distribueixen de forma similar a com ho fan respecte el nivell d'estudis propi. Així, els fills i les filles de pare o mare universitaris es concentren en el tipus 3, 4 i 5, mentre que els fills i les filles de pare o mare amb estudis primaris ho fan en el tipus 2. En canvi, si analitzem la distribució de joves segons la categoria socioeconòmica dels seus progenitors les diferències són poc significatives estadísticament (taula A5.32).

Una última dada interessant per acabar de descriure el perfil de joves que ocupen cada una de les transicions descrites sorgeix del creuament de la tipologia de trajectòries amb la tipologia de situacions d'ocupació descrita en l'apartat anterior. Fruit d'aquest creuament es pot assenyalar el fet que els i les joves amb estudis superiors que fan feinetes (tipus 3) i els i les joves amb estudis superiors que tenen una ocupació simultània (tipus 4) es troben en major proporció ocupats com a "professionals qualificats" (concretament, el 45,5% dels qui tenen estudis superiors i fan feinetes, i el 38,3% dels qui tenen estudis superiors i

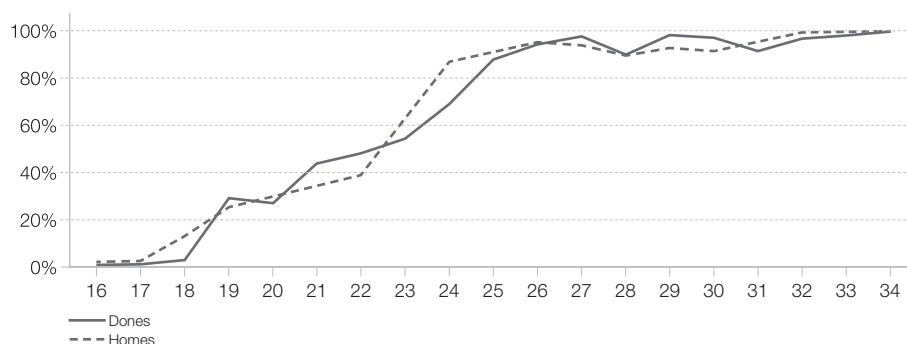
treballen de forma simultània); els i les joves amb estudis superiors amb transició tardana (tipus 5) treballen en major mesura com a “gerents i empresaris en empreses de menys de 10 treballadors” (ho fa un 21,8%, una proporció que dobla la de la resta de joves); i les persones joves amb estudis obligatoris i incorporació laboral precoç (tipus 2) s’ocupen majoritàriament (i en major mesura que la resta de tipus) com a “assalariades estables amb posició mitjana-inferior” (el 43,3%), “autònomes especialitzades precàries” (16%), o bé com a “assalariades precàries de posicions poc qualificades” (el 13,9%).

b) El procés d'incorporació al mercat de treball

En aquest apartat tractem els ritmes d’inserció laboral dels i de les joves. Concretament, aquí la població de referència són les persones joves de totes les edats, exclouent però els i les joves immigrants que hagin arribat als 15 anys o després a Catalunya.

Si ens fixem en la proporció de joves que han estat algun cop ocupats com a activitat principal (gràfic 5.54), veiem com el ritme d’incorporació al mercat de treball es va fent més intens, lògicament, a mesura que la franja d’edat augmenta.

GRÀFIC 5.54. Ocupats/ades algun cop segons sexe, per edat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

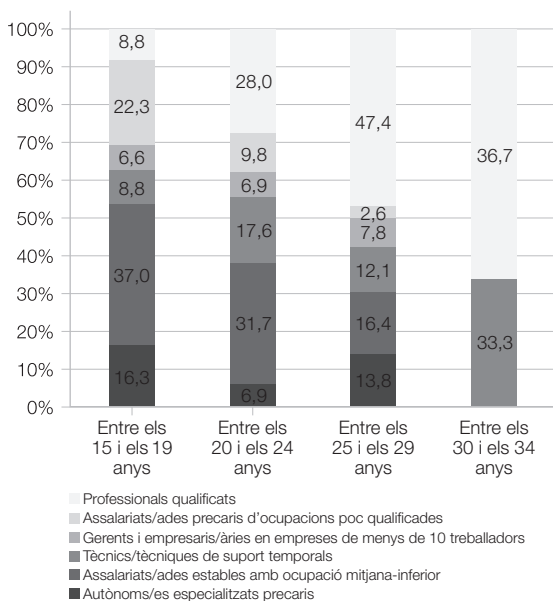
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Aquestes dades per sexe mostren petites diferències, atès que tant homes com dones acostumen a tenir la seva primera feina a una mitjana d’edat que ronda els 20 anys (taula A5.33). En canvi, el nivell d’estudis sí que marca algunes diferències, de manera que a mesura que el nivell d’estudis és més elevat, la tendència és ajornar la inserció laboral. Així, els i les joves amb estudis superiors acostumen a tenir la primera feina a una mitjana d’edat de 21,8 anys mentre que els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors la tenen al voltant dels 16,7 anys, tan bon punt han complert l’edat legal mínima per estar ocupats. Segons el lloc de naixement, destaca la inserció més precoç de les persones joves immigrants (a una edat mitjana de 17,5 anys) en comparació amb la dels i de les joves autòctons (19,8 anys). En darrer lloc, les variables que tenen a veure amb l’origen familiar (nivell d’estudis i

categoria socioeconòmica dels progenitors) també es correlacionen amb l'edat d'inserció, retardant l'edat d'entrada al mercat de treball dels i de les joves que provenen d'estrats socials més alts (taula A5.33).

Si observem com es distribueixen els i les joves ocupats segons la seva edat d'inserció al mercat de treball en cada un dels tipus articulats en la tipologia de situacions d'ocupació (gràfic 5.55), veiem com els i les joves que s'han incorporat al mercat de treball a la franja d'edat 16-19 anys estan més presents en el tipus "autònoms especialitzats precaris" (16,3%), el tipus "assalariats estables amb posició mitjana-inferior" (37%) i el tipus "assalariats precaris de posicions poc qualificades" (22,3%). Els i les joves que s'han inserit al món laboral a la franja d'edat dels 20 a 24 anys estan més presents que la resta en el tipus "tècnics de suport temporals" (17,6%). Els i les joves inserits entre els 30 i els 34 anys es concentren en major proporció que la resta en el tipus que hem anomenat "professionals qualificats" (66,7%) i també tenen una presència important en el tipus de "tècnic de suport temporal". Finalment, els i les joves inserits entre els 25 i els 29 els trobem més presents en el tipus de "professionals qualificats" (47,4%).

GRÀFIC 5.55. Tipologia de situacions d'ocupació segons l'edat d'incorporació al mercat de treball. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

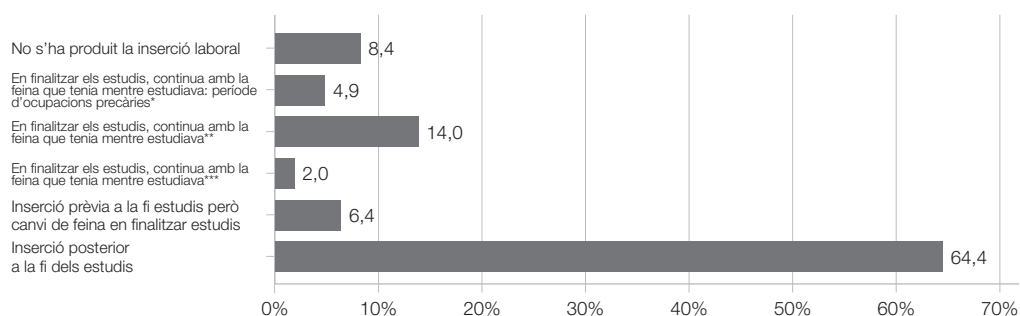

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Una altra qüestió a analitzar és el moment en què es produeix la incorporació laboral (entès com el moment en què l'ocupació esdevé l'activitat principal) amb relació als estudis. Com es pot veure en el gràfic 5.56, entre els i les joves que ja no estudien (com a activitat

principal), la gran majoria (64,4%) es van incorporar al mercat de treball després de finalitzar els estudis. D'altra banda, un 8,4% tenia l'ocupació com a activitat principal abans de finalitzar els estudis però, en finalitzar-los, en menys de sis mesos va canviar d'ocupació; un 18,9% continua amb la feina que tenia mentre estudiava i la manté, com a mínim, durant els següents sis mesos o fins a l'actualitat (d'aquests, però, una quarta part manté el fet de treballar en un període d'ocupacions precàries); finalment, un important 8,4% de joves que han finalitzat els estudis encara no s'han inserit laboralment en el moment de realització de l'enquesta.

GRÀFIC 5.56. Moment d'inici de la feina (abans-després estudis). Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2012. Percentatge

* Fa referència al fet d'haver estat treballant en un període de diverses ocupacions precàries

** I la manté, com a mínim, durant els següents 6 mesos

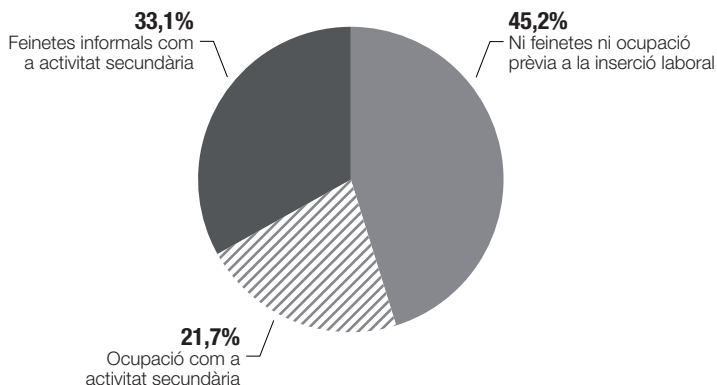
*** I la canvia durant els següents 6 mesos

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Altrament, entre aquells i aquelles joves que s'han inserit en el mercat de treball (que hagin treballat alguna vegada com a activitat principal), cal posar en relleu que un 54,8% ja tenia alguna activitat laboral com a activitat secundària (en forma de feinetes formals o ocupació formal) de forma prèvia al moment en què l'ocupació passa a ser l'activitat principal (gràfic 5.57). Ara bé, la resta (45,2%) mai no havia tingut l'ocupació com a activitat secundària abans de la seva inserció plena al mercat de treball.

En aquest sentit, el recorregut previ de les persones joves per assolir una inserció plena al mercat de treball segueix dues lògiques o pautes diferenciades que vénen condicionades pels seus perfils. Així, una primera pauta és una *trajectòria d'inserció laboral progressiva*. Es caracteritza per fer "feinetes" o per tenir algun tipus d'ocupació com a activitat secundària abans de la incorporació plena al mercat de treball. La segona pauta dibuixa una *trajectòria d'inserció laboral directa*. Es caracteritza per haver tingut com a primera ocupació la feina que acabarà sent la seva primera ocupació principal. Vegem quins perfils són els que caracteritzen cada un d'aquests grups de joves a través de l'anàlisi del comportament de la interacció amb les variables sociodemogràfiques.

GRÀFIC 5.57. Haver realitzat “feinetes” o haver tingut una ocupació com a activitat secundària abans de la inserció laboral. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

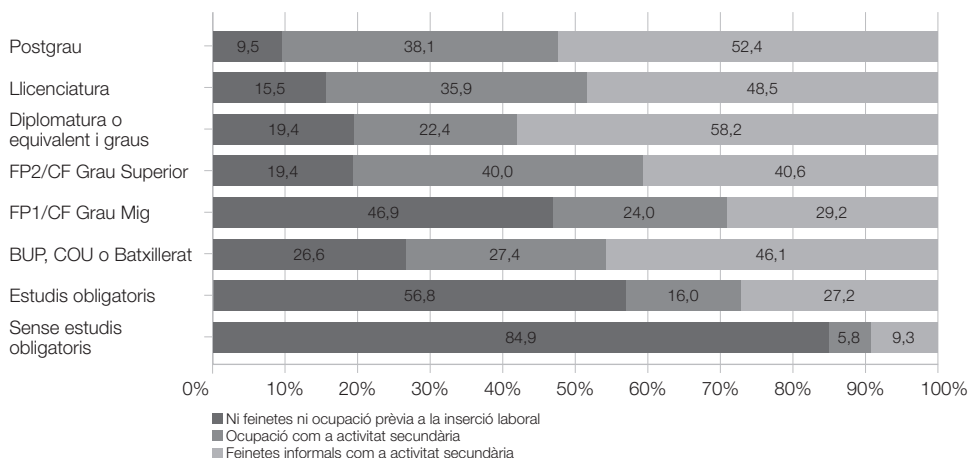
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tal com es pot veure a la taula A5.33, les dones tendeixen en major mesura que els homes a tenir “feinetes” com a activitat secundària de forma prèvia a la inserció plena al mercat de treball: un 40,2% de les dones enfront d’un 26,6% dels homes. En canvi, els homes tendeixen en major mesura a no establir cap vincle amb el mercat de treball (ni formal ni informal) en el període previ a la incorporació plena al mercat de treball: un 52,1% dels homes es troben en aquesta situació enfront d’un 37,7% de les dones. Aquesta distribució guarda relació amb la precoç inserció laboral dels homes joves.

D’altra banda, pel que fa al nivell d’estudis (gràfic 5.58), si ens fixem en els extrems de l’escala formativa (joves postgraduats/ades i llicenciats/ades front a joves amb estudis obligatoris o inferiors), veiem com les persones joves amb estudis obligatoris o inferiors són les que acostumen a tenir una inserció laboral més directa.

Concretament, un 90,7% de joves que no han finalitzat els estudis obligatoris i un 72,8% de joves amb educació obligatòria no han tingut ocupacions prèvies a la seva inserció plena al mercat de treball. En canvi, en el pol oposat del nivell d’estudis, aquests percentatges descendeixen per a joves amb estudis de postgrau (47,6%) i per a joves amb estudis de llicenciatura (51,4%). Aquests darrers joves acostumen a viure una inserció laboral més progressiva, efectuant feinetes o una ocupació com a activitat secundària i suplementària a uns estudis, de forma prèvia a la seva inserció laboral plena. Així doncs, a mesura que el nivell d’estudis augmenta, els i les joves perfilen un tipus transició formació-ocupació més flexible i progressiva i, de forma inversa, a mesura que els estudis són d’un nivell més bàsic, les transicions juvenils són més directes.

GRÀFIC 5.58. Haver realitzat “feinetes” o haver tingut una ocupació com a activitat secundària abans de la inserció laboral segons nivell d’estudis. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

c) Les característiques de la primera activitat post estudis

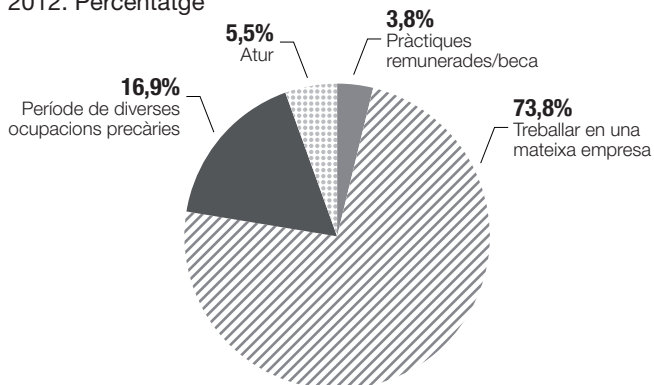
En aquesta secció fem una aproximació a les característiques que configuren la primera ocupació que obtenen els i les joves de Catalunya en el moment en què l'ocupació esdevé la seva activitat principal. Tractem aquesta informació per a la població autòctona i per a la immigrada arribada als 15 anys o abans.

Tipus d'activitat post estudis

El primer en què val la pena centrar l'atenció és en la situació que han tingut els i les joves un cop els estudis han deixat de ser la seva activitat principal. Al (gràfic 5.59) es pot veure com per a un 73,8% de joves la primera situació d'activitat ha estat una ocupació formal en una empresa. Ara bé, la proporció de joves que s'insereixen al mercat laboral enllaçant diferents tipus d'ocupacions de caràcter precari és força rellevant (16,9%)⁴⁸ i encara més si hi afegim els i les joves que s'han inserit en forma de becari/becàries o de pràctiques remunerades (3,8%).

48 Aquest fet no exclou que els i les que treballen en una mateixa empresa puguin estar en un tipus d'ocupació precària.

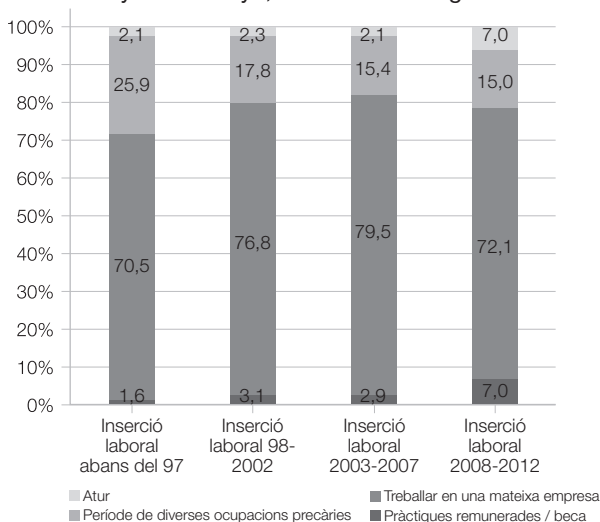
GRÀFIC 5.59. Primera situació d'activitat post estudis. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Aquestes dades es presenten més interessants, però, si les observem segons quin hagi estat el moment temporal de la inserció laboral (gràfic 5.60). La proporció de joves que ha tingut com a primer esdeveniment d'activitat una ocupació formal en una empresa és estable en el període analitzat (1994-2012). Sí que es detecten, però, petits augments. Així, el percentatge de joves que s'incorporen a l'activitat en una situació d'atur ha augmentat a mesura que la inserció laboral és més recent. El mateix ha succeït amb els i les joves en pràctiques o amb beca, especialment en el període de recessió econòmica 2008-2012. Per contra, el nombre de joves que s'ha incorporat a l'ocupació com a activitat principal alternant diferents tipus d'ocupacions precàries ha disminuït lleugerament amb els anys.

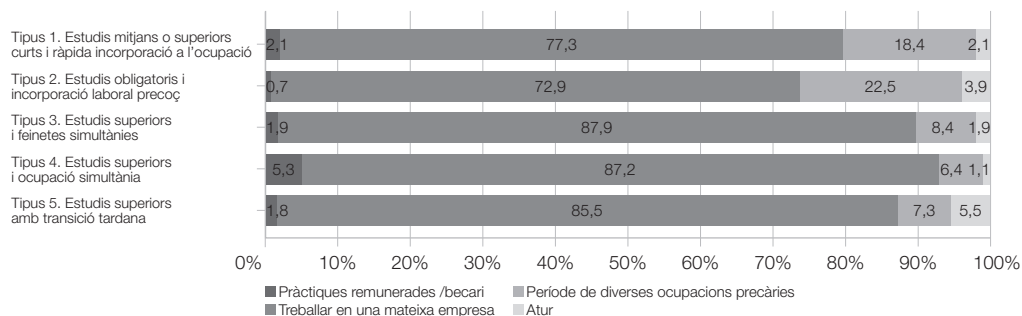
GRÀFIC 5.60. Primera situació d'activitat postestudis segons el moment d'inserció. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Altrament, si observem aquests percentatges segons els cinc tipus de trajectòries formació-ocupació que efectuen els i les joves enquestats/ades, el gràfic 5.61 suggereix (les dades tenen escassa significació estadística) que el fet d'iniciar la trajectòria d'activitat amb un període d'atur es produeix en major mesura entre els i les joves que dibuixen la trajectòria formació-ocupació que hem anomenat "estudis superiors amb transició tardana". En canvi, el fet d'inserir-se al mercat de treball amb un període d'ocupacions precàries té més presència entre aquells tipus de trajectòries formació-ocupació més tradicionals en els quals l'ocupació té un pes més important en el conjunt de la transició: "estudis obligatoris i incorporació laboral precoç" i "estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació".

GRÀFIC 5.61. Primera situació d'activitat postestudis segons el perfil de trajectòria formació-ocupació. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

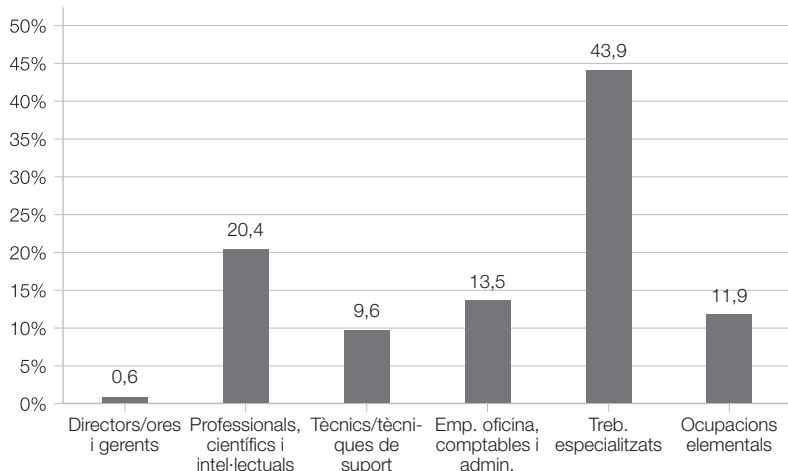

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Categoria ocupacional

Si posem atenció a la categoria ocupacional en què s'insereixen els i les joves en la seva primera ocupació, veiem que és en la de treballadors especialitzats (43,9%), seguida de la de professionals, científics i intel·lectuals (20,4%), empleats d'oficina (13,5%) i ocupacions elementals (11,9%).

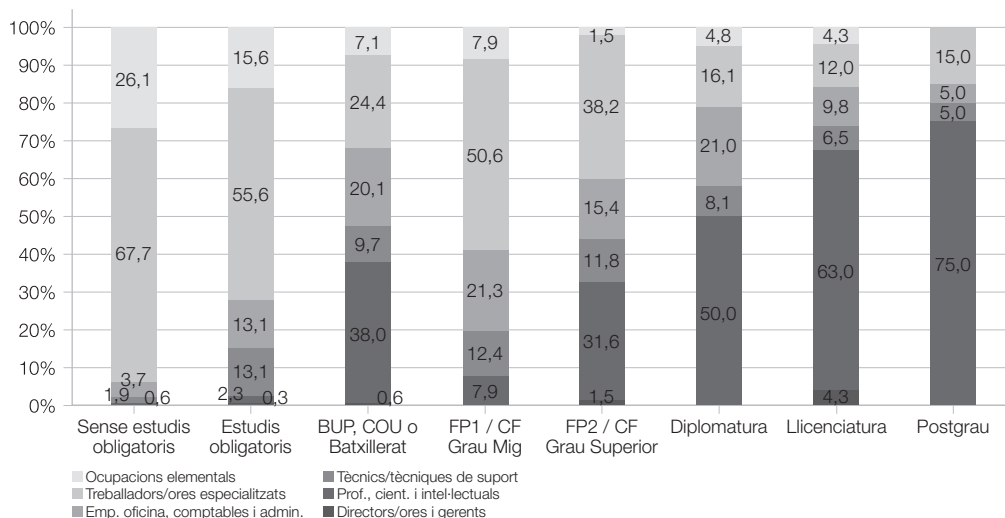
GRÀFIC 5.62. Categoria ocupacional de la primera feina (ocupació com a activitat principal). Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si observem el mateix fenomen segons el nivell d'estudis, les dades informen d'una forta segmentació vertical del mercat de treball juvenil pel que fa a la primera feina en la qual s'incorporen (gràfic 5.63).

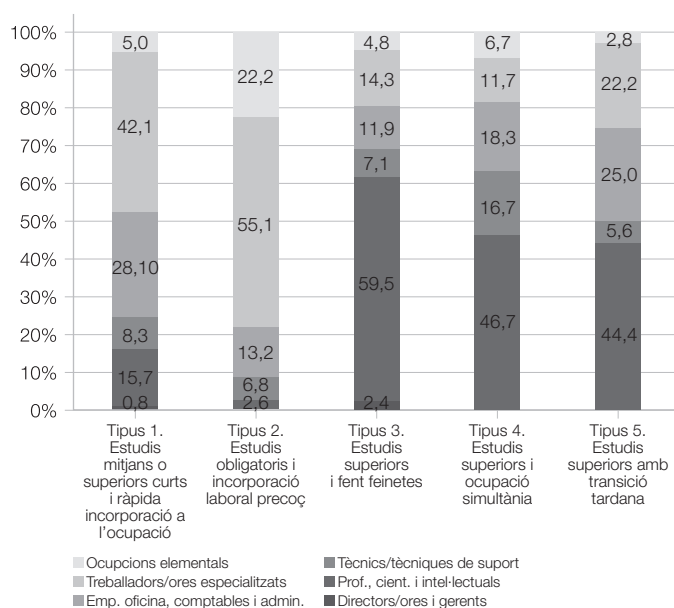
GRÀFIC 5.63. Categoria ocupacional de la primera feina (ocupació com a activitat principal) segons nivell d'estudis. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Així, les primeres feines en càrrecs directius i gerencials estan ocupades majoritàriament per joves amb llicenciatura (un 4,3% de joves amb llicenciatura n'ocupen, enfront d'un 0,8% pel conjunt de joves). Els i les joves amb estudis de diplomatura, llicenciatura o postgrau acostumen a ocupar en major grau les categories de “professionals, científics i intel·lectuals” (un 50% de diplomats/ades, un 63% en el cas de llicenciats/ades i un 75% en el cas de postgraduats/ades). Els i les joves amb estudis mitjans (batxillerat i cicles de grau mitjà i superior) tenen com a primera feina ocupacions intermèdies, com les posicions de tècnics de suport o empleats d'oficina (a tall d'exemple, un 21,3% de joves amb un cicle formatiu mitjà, un 15,4% amb un cicle formatiu superior i un 20% amb el batxillerat són empleats/ades d'oficina, enfront d'un 13,6% del conjunt de joves); i, en darrer lloc, els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors s'ocupen com a primera feina en les posicions més baixes de l'escala ocupacional (treballadors/ores especialitzats i ocupacions elementals). En aquest sentit, un 67,7% de joves que no tenen els estudis obligatoris finalitzats s'ocupen en treballs especialitzats i en el cas dels i de les que tenen estudis obligatoris, un 55,6%, enfront d'un 34,9% corresponent al conjunt de joves.

GRÀFIC 5.64. Categoria ocupacional de la primera feina segons el perfil de trajectòria de formació-ocupació. Joves de 30 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

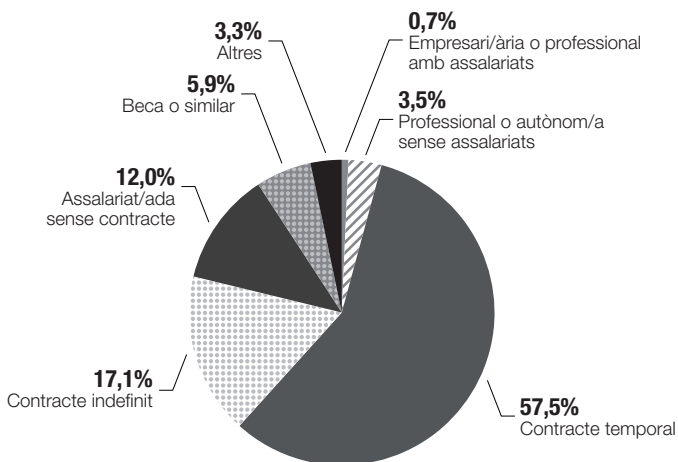
Altrament, l'anàlisi de la categoria professional de la primera feina segons la tipologia de trajectòries formació-ocupació (gràfic 5.64) mostra que és més habitual la inserció com a “professionals, científics i intel·lectuals” entre les persones joves que han estudiat més temps (tipus 3, 4 i 5). Les persones joves amb una trajectòria “estudis superiors i ocupació simultània” són les que s'insereixen més en les categories tècniques de suport (16,7%

enfrent d'un 8,2% pel total de joves) i les que tenen “estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació” ho fan com a empleats/ades d'oficina (28,1% enfront d'un 17,8% pel conjunt de joves). Pel que fa a joves que tenen un perfil de transició més tradicional (“estudis obligatoris i incorporació laboral precoç”), són els i les que més tendeixen a inserir-se en el mercat laboral a través d'ocupacions especialitzades⁴⁹ (55,1% enfront d'un 38,7% pel total de joves), seguits dels i de les que tenen “estudis mitjans o superiors curts i ràpida incorporació a l'ocupació” (42,1%). Entre aquests darrers, el segon tipus d'ocupacions d'inserció més freqüents són les ocupacions elementals (taula A5.35).

Situació professional

A més a més, si ens fixem en la situació professional de la primera ocupació (gràfic 5.65), pel que fa a la situació contractual i a la seva relació amb els mitjans de producció, val a dir que la majoria dels i de les joves obtenen un contracte temporal (concretament un 57,5%), mentre que els i les que obtenen un contracte indefinit en la primera feina representen un 17,1%. A més, destaca el fet que la tercera situació professional que tenen els i les joves en la seva primera feina és la d'assalariat/ada sense contracte (12%), una qüestió que fa pensar que és un col·lectiu que absorbeix en gran mesura activitats de l'economia submergida⁵⁰, sobretot en l'inici de la seva trajectòria laboral.

GRÀFIC 5.65. Situació professional en la primera feina. Joves de 15 a 34 anys que han estat ocupats/ades algun cop (com a activitat principal). Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

49 Cal recordar que aquesta categoria de “treballadors/ores especialitzats” és molt heterogènia i agrupa diversos tipus de treballs amb diferències pel que fa a la qualificació (veure nota a peu de pàgina núm. 12).

50 El 1998 la Comissió Europea situava Espanya en el tercer lloc darrere de Grècia i Itàlia, en el rànquing de països amb més economia oculta (entre el 10 % i el 23 % del producte interior brut). Les branques econòmiques en les que té major incidència aquest fenomen són l'agricultura, l'hostaleria, la restauració i els serveis menys qualificats (neteja, servei domèstic, etc.), encara que també adquireix un pes creixent en sectors més qualificats (veure Reyneri, 2003 i Actis, 2005).

Els creuaments bivariats de la situació professional de la primera feina dels i de les joves per sexe només mostren diferències significatives amb relació a les contractacions temporals i indefinides. Les dones estan percentualment més afectades per la temporalitat: un 60,2% de les dones té contractes temporals enfront d'un 54,9% dels homes (taula A5.36). De forma lògica, aquestes diferències s'inverteixen quan ens fixem en els contractes de caràcter indefinit: un 14,1% de les dones tenen contracte indefinit enfront d'un 20% en el cas dels homes.

Respecte a la relació que poden tenir els estudis propis amb la situació professional de la primera feina, a la taula A5.37 observem que els i les joves amb els estudis més elevats (postgraus, màsters o doctorats) són els i les que es col·loquen en major mesura com a empresaris/àries amb personal assalariat (14,3%) i també ho fan com a autònoms/mes sense personal assalariat (14,3%), seguits dels joves i de les joves amb estudis de llicenciatura (10,8% són autònoms/mes sense assalariats) i els joves amb un cicle formatiu de grau superior (7,8% són autònoms/mes sense assalariats). D'altra banda, els i les joves amb diplomatura tenen una forta presència en situacions professionals amb contracte temporal (72,3%), seguits dels i de les joves amb educació obligatòria (62,6%). Pel que fa a la contractació indefinida, les persones joves que tenen de forma més freqüent aquest tipus de contracte són les que han assolit un cicle de grau mitjà (29,2%), mentre que les que estan en major mesura en una situació d'informalitat (sense contracte) són els i les joves que no han finalitzat els estudis obligatoris (25,9%).

En darrer lloc, si analitzem la mateixa situació professional segons el tipus de trajectòries formació-ocupació (taula A5.38), veiem que en el tipus anomenat "estudis superiors i ocupació simultània" hi ha una major presència de dues situacions professionals: professional autònom sense assalariats (16,9%) i beca o similar (10,8%). El tipus de trajectòria "estudis obligatoris i incorporació laboral precoç", en canvi, es relaciona amb dues altres situacions professionals en major mesura que la resta, que són la situació d'assalariat sense contracte i la categoria "altres". Aquest darrer tipus de trajectòria absorbeix una situació professional més dèbil quant a les condicions contractuals. De forma ben diferent, el col·lectiu que dibuixa una trajectòria "estudis superiors i fent feinetes" són els i les que tenen més presència relativa en situacions professionals amb contracte indefinit. Aquest perfil de joves se situa en les posicions més estables del mercat de treball.

5.6.2. Trajectòries laborals

En aquest apartat ens centrem en l'anàlisi de tres aspectes de les trajectòries laborals: 1) les trajectòries amb relació a la inactivitat; 2) les trajectòries professionals i 3) les trajectòries contractuals. En tots els casos busquem descriure la situació actual i veure explícitament l'efecte de la crisi fent una comparativa amb la situació que tenien al 2007. En el cas de les persones joves immigrants, s'han analitzat només les situacions d'activitat des de la seva arribada a Catalunya.

a) Trajectòries amb relació a la inactivitat

Pel que fa als períodes d'inactivitat, s'estudien aquells períodes que no estan relacionats amb els estudis, és a dir, els períodes d'inactivitat referents a quatre tipus de tasques o situacions: 1) la cura dels fills/filles, les tasques domèstiques i/o d'altres responsabilitats familiars; 2) la realització del servei militar o la prestació social substitutòria; 3) la inactivitat per discapacitat o malaltia de llarga durada; i 4) inactivitat per altres raons (taula A5.39). El primer que cal assenyalar és que un 90,7% de la població jove que s'ha incorporat a l'activitat no ha estat mai en cap d'aquest tipus de situacions d'inactivitat. Centrant-nos en la minoria que ha tingut períodes d'inactivitat, veiem que la mitjana de temps d'inactivitat és de 14,6 mesos. Cal destacar, a més a més, que gairebé dues terceres parts dels i de les que han estat alguna vegada inactius/ives ho continuen estant en l'actualitat, de forma que la durada de la seva inactivitat es pot seguir allargant en el futur.

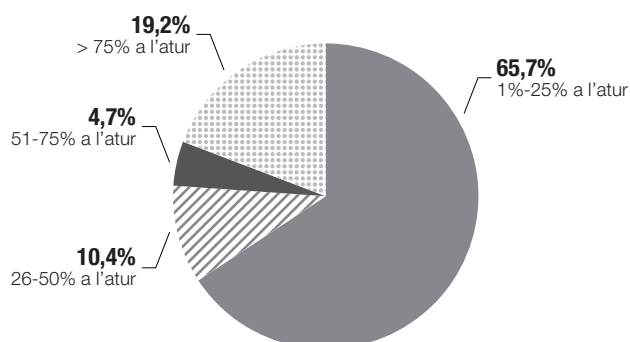
A continuació, queda palesa l'existència d'importantes diferències per sexe amb relació a l'activitat. Així, les dones diuen haver estat una mitjana de 17,7 mesos inactives al llarg de la seva trajectòria en comparació a una mitjana de 10,8 mesos per als homes. Amb relació als estudis, són els i les joves amb estudis inferiors o obligatoris els i les que acostumen a estar més temps en situació d'inactivitat (18,3 mesos), seguits de joves amb estudis superiors que ho fan en una mitjana molt menor de temps (12,8 mesos). Altrament, la inactivitat, de la mateixa manera que l'atur, és un fenomen que afecta en major mesura els i les joves nascuts fora de l'Estat.

Pel que fa a la categoria socioeconòmica dels progenitors, són els i les joves dels estrats socials més baixos, des del punt de vista del nivell d'estudis i la categoria ocupacional de la família d'origen, els i les que viuen una major proporció de temps en la inactivitat al llarg de la seva trajectòria (taula A5.39).

b) Trajectòries amb relació a l'atur

Un altre aspecte a examinar de les trajectòries de la població jove amb relació a l'activitat és la proporció de mesos que s'ha estat a l'atur (concretament, respecte al total de temps que s'ha estat actiu/iva). Així, al gràfic 5.66 s'observa com, entre la població jove que ha estat alguna vegada a l'atur, quasi un 20% ho ha estat més del 75% o més de la seva trajectòria d'activitat laboral, un 4,7% entre el 51% i el 75% i, un 10,4%, entre el 26% i el 50%. Però el gruix més important de joves (65,7%) ha estat a l'atur entre l'1% i el 25% del temps total d'activitat laboral.

GRÀFIC 5.66. Proporció de la trajectòria en la qual s'ha estat a l'atur. Joves de 15 a 34 anys que han estat algun cop a l'atur (com a activitat principal). Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

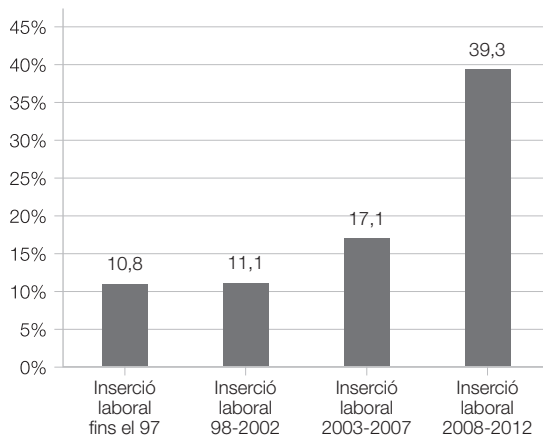
Seguidament, analitzem la proporció de temps que han estat en situació d'atur respecte el total de temps actius/ives en funció de les variables socioestructurals i contextuals (taula A5.36). Amb relació a l'edat, veiem que a mesura que el recorregut de la trajectòria efectuada és més llarg, la proporció de temps que s'ha estat a l'atur dins de la trajectòria va disminuint progressivament.

Pel que fa als estudis, no hi ha una relació clara entre el nivell d'estudis i el temps que s'està a l'atur, atès que, si bé les persones joves amb estudis superiors són les que passen menys temps de la seva trajectòria a l'atur (un 10%), les persones joves amb estudis secundaris postobligatoris hi passen més temps (un 35,9%) que no pas els joves i les joves amb estudis inferiors obligatoris (31,3%) (taula A5.40). Des del punt de vista del lloc de naixement, les diferències són clares, atès que els i les joves immigrants passen un 56,8% de la seva trajectòria a l'atur, més del doble que els joves i les joves espanyols, que hi passen un 25,3%.

Altrament, si mirem la categoria socioeconòmica dels progenitors, s'observa com aquells joves que són fills i filles de pare o mare amb ocupacions elementals són els i les que passen més temps a l'atur (37,3% de la seva trajectòria), mentre que els fills i les filles de progenitors que ocupen càrrecs directius i gerencials, que se situarien a l'altre extrem de l'escala professional, hi estan un 14,2%. De manera que podem afirmar que hi ha una correlació força rellevant entre la categoria socioeconòmica de la família d'origen i el temps que una persona jove està a l'atur.

Si posem atenció a aquestes dades segons el moment històric d'inserció laboral de les persones joves, s'evidencia (gràfic 5.67) l'efecte de la crisi sobre les trajectòries d'activitat, atès que és precisament durant el període de crisi (2008-2012) quan la proporció de temps que una persona jove passa a l'atur augmenta amb major notorietat.

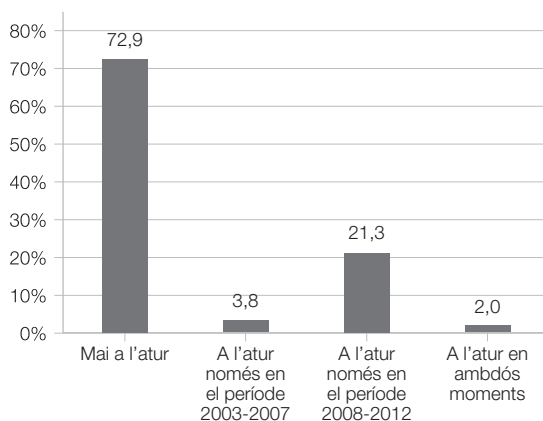
GRÀFIC 5.67. Proporció de la trajectòria durant la qual s'ha estat a l'atur segons període d'inserció laboral. Joves de 15 a 34 anys que han estat algun cop a l'atur (com a activitat principal). Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Per avaluar amb més detall l'afectació de l'atur juvenil en les trajectòries d'activitat, prenem com a població de referència les persones joves incorporades en el mercat de treball abans de l'any 2003. Com es veu al gràfic 5.68, la presència de l'atur s'ha incrementat molt: un 21,3% de joves hi ha estat alguna vegada entre el 2008 i el 2012, mentre que en els quatre anys precedents (2003-2007) només hi va estar alguna vegada un, molt menor, 3,8%.

GRÀFIC 5.68. Haver estat a l'atur segons període. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

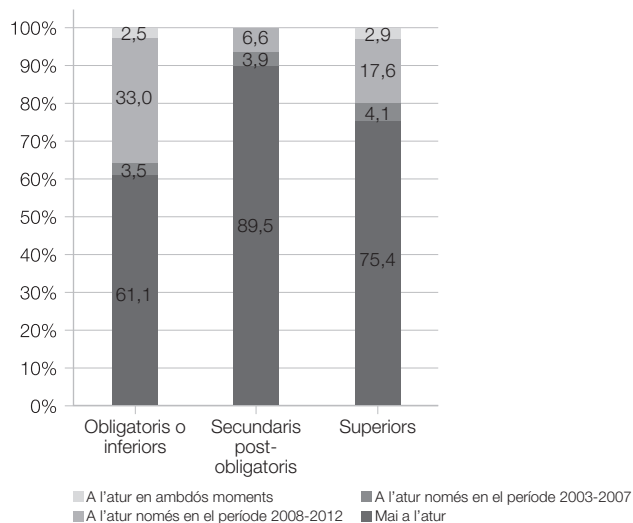

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

L'augment de l'atur entre la població jove és una realitat, però, que cal analitzar també des de la perspectiva de les variables sociodemogràfiques per tal de veure si aquest augment

ha afectat uns tipus de joves més que d'altres. En aquest sentit, si observem la taula A5.41, veiem que l'atur puja en proporcions similars per a homes i dones⁵¹. En canvi, pel que fa a l'edat, sí que es tracen diferències rellevants. Concretament, es dibuixa una tendència que perjudica en major mesura el col·lectiu de joves d'entre 25 i 29 anys que el d'entre 30 i 34 anys. Així, durant el període 2008-2012, els primers han estat alguna vegada a l'atur en un 31,1% dels casos, mentre que els segons hi han estat en un 17,5%. Pel que fa a les possibles desigualtats segons el nivell d'estudis (gràfic 5.69), durant el període de crisi s'han incrementat les desigualtats entre les persones joves més formades i les menys formades. Així, si en el període 2003-2007 l'atur afectava de forma molt similar joves amb diferents nivells d'estudis (al voltant d'un 4%), en el període 2008-2012 els i les joves amb estudis més baixos pugen fins al 33% d'atur, mentre que les persones joves amb estudis superiors pugen fins al 17,6%.

GRÀFIC 5.69. Haver estat a l'atur segons període, per nivell d'estudis. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

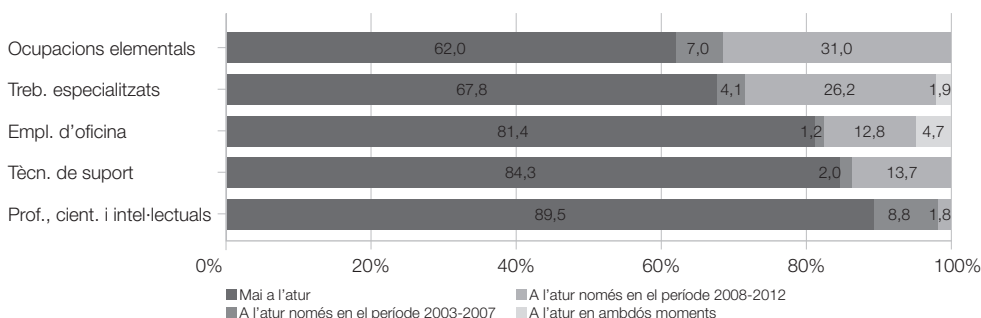
D'altra banda, com també s'observa a la taula A5.41, l'atur ha afectat més els i les joves residents en municipis grans, tant per al període de creixement com per al període de recessió econòmica (passen d'un 6% a un 26%, xifra lleugerament superior a la pujada del 3,8% al 21,4% que es produeix per al conjunt del territori català). Pel que fa al context familiar, s'observa que les trajectòries de les persones joves fills/filles de pare o mare amb càrrecs directius i gerencials o de tècnics i professionals, científics i intel·lectuals han estat menys afectades per l'atur, independentment del moment econòmic (un 83% dels primers i un 80% dels segons no han estat mai a l'atur, mentre que per a la resta de joves aquest

51 Malgrat que puja lleugerament més durant el període de crisi l'afectació de l'atur en el període 2008-2012, les diferències no són significatives.

percentatge és inferior al 70%). Contràriament, els i les joves amb pare o mare amb ocupacions elementals són qui han patit més episodis d'atur en ambdós moments, independentment de la conjuntura econòmica (només un 65,4% no ha estat mai a l'atur). En canvi, les persones joves amb progenitors amb qualificacions mitjanes sembla que són les que han estat més sensibles a la crisi. Són les que han estat en major mesura a l'atur durant el període 2008-2012 (el 26,1%, entre 8,8 i 12,8 punts per sobre del conjunt de joves).

Si creuem la mateixa dada per la categoria ocupacional a l'inici de la trajectòria laboral, per veure les diferències de com ha afectat la crisi en cada una de les categories (gràfic 5.70), veiem com l'augment més significatiu s'ha produït entre els joves i les joves que inicien la seva trajectòria treballant en ocupacions elementals, que han passat d'un 7% a l'atur a un 31% i, en segon lloc, els i les treballadors/es especialitzats/ades que han passat d'un 4,1% a un 26,2%.

GRÀFIC 5.70. Haver estat a l'atur segons període, per categoria ocupacional d'inserció al mercat de treball. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

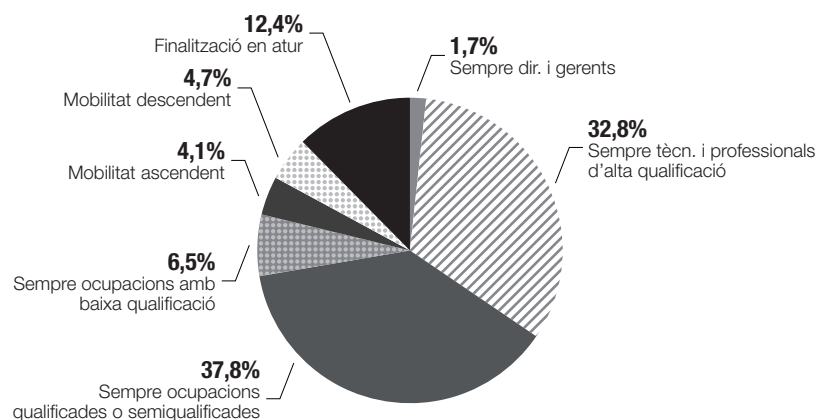
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

c) Trajectòries professionals

L'EJC12 ens proporciona dades retrospectives de les ocupacions i les situacions d'inactivitat de les persones joves. A partir d'aquestes dades es poden construir diferents trajectòries professionals en funció de si milloren ("A": mobilitat ascendent), es queden igual ("=": manteniment, no mobilitat) o de si empitjoren ("D": mobilitat descendent). A la taula A5.42 s'indica com evoluciona la mobilitat o el manteniment entre les diferents categories ocupacionals al llarg de les trajectòries juvenils. Per tal d'establir aquesta mobilitat només s'han tingut en compte els canvis entre quatre grans categories que permeten contemplar els canvis més grans i rellevants en la trajectòria professional. Les quatre categories són (a) ocupacions directives i gerencials, (b) ocupacions tècniques i professionals d'alta qualificació, (c) ocupacions qualificades o semiqualficades i (d) ocupacions amb poca o nul·la qualificació. La mobilitat interna (ascendent o descendent) que s'hagi produït dins d'aquestes grans categories no s'ha tingut en compte.

Al gràfic 5.71 es pot veure la mobilitat o el manteniment de la situació professional de les persones joves ocupades des de l'inici de la seva trajectòria a l'actualitat. La gran majoria dibuixa una trajectòria en què la situació professional es manté en el mateix esglaó professional (78,8%) mentre que, les trajectòries de mobilitat ascendent o descendent es donen en un 8,8% dels casos: un 4,7% descendeix i un 4,1% ascendeix.

GRÀFIC 5.71. Trajectòria professional segons inici-final de la trajectòria. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

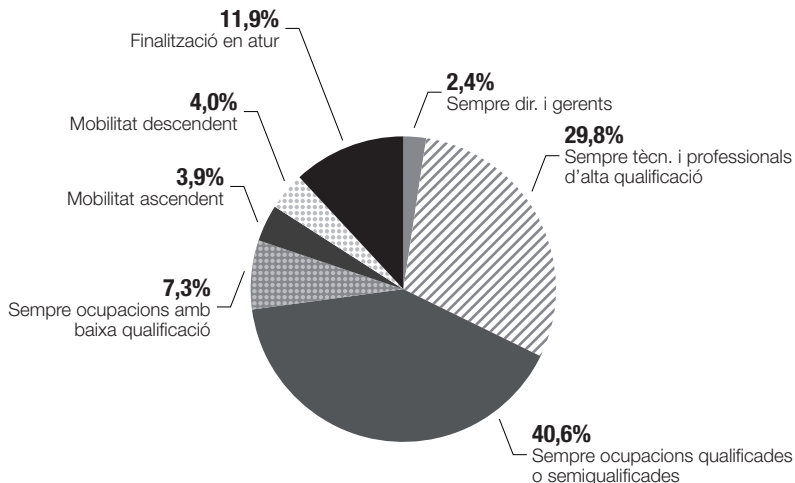
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Les dades de mobilitat durant el període de crisi (fent una comparativa en els canvis entre el 2007⁵² i el 2012, i no des de l'inici de la trajectòria fins a l'actualitat), recollides entre les persones joves que el 2007 ja havien iniciat la seva activitat en el mercat de treball i que són actives en l'actualitat, segueixen una tendència similar a les observades anteriorment (gràfic 5.72). En primer lloc, cal destacar el manteniment o continuïtat en la mateixa situació professional d'aquelles persones joves que tenen ocupacions qualificades o semiqualficades (40,6%) i de les que s'insereixen com a tècnics i professionals d'alta qualificació (29,8%). També es manté un 7,3% dels i de les joves en situacions de baixa o nul·la qualificació professional. Tot i que la continuïtat en la mateixa situació professional és la tendència més observada durant aquest període, cal destacar que un 11,9% han sortit del mercat de treball (finalització de la trajectòria a l'atur)⁵³, un 4% han tingut una mobilitat descendent en la jerarquia professional i un 3,9% han pujat, contràriament, de categoria.

52 Concretament, hem pres com a data de referència l'ocupació el dia 1 d'abril de 2007.

53 La baixa proporció de joves de la mostra a l'atur en l'actualitat i la seva comparació amb les xifres bastant més elevades de l'EPA, ens suggereixen que aquesta dada cal prendre-la amb cautela i suposar que podria ser més elevada del que les xifres aquí detallen.

GRÀFIC 5.72. Trajectòria professional en el període 2007-2012. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 i 2012 (Direcció General de Joventut)

Aquestes tendències varien en funció de la categoria ocupacional en el moment d'inici de la comparativa (taula A5.43): aquells/aquelles joves que al 2007 estaven en categories ocupacionals més elevades (directives i gerencials o tècnics/tècniques i professionals d'alta qualificació) són els i les qui experimenten en major mesura la mobilitat descendent (el 14,8% dels directors/ores i gerents i el 6,9% dels tècnics/tècniques i professionals d'alta qualificació, mentre que la proporció per al conjunt de joves és del 3,9%).

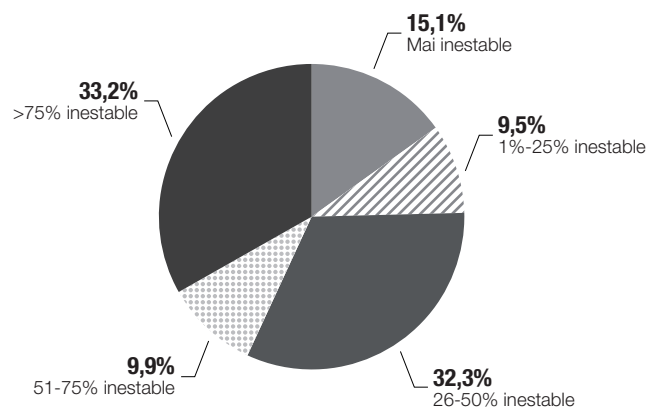
En canvi, una major proporció de treballadors amb poca o nul·la qualificació experimenta un procés de mobilitat ascendent (el 17,2%, mentre que per al conjunt de joves el percentatge és només del 3,9%). D'altra banda, un altre factor rellevant a considerar és el moment d'inserció en el mercat de treball (taula A5.44), ja que les persones joves que es van inserir abans del 1998 –i que, per tant, han tingut una trajectòria laboral més llarga, de 15 anys o més– són les qui més han progressat en la seva trajectòria professional, independentment de la categoria ocupacional en la qual es van inserir (un 10,5% d'aquestes persones joves, una proporció tres vegades superior que entre la resta del col·lectiu).

Si analitzem cada un d'aquests moviments pels factors socioestructurals i contextuals (taula A5.45), veiem que el manteniment en la mateixa situació professional no varia en funció de factors com el sexe o el lloc de naixement. Sí que s'observen, en canvi, algunes diferències segons el nivell d'estudis atès que, malgrat que la continuïtat en la mateixa feina és la tendència predominant, la trajectòria laboral dels i de les joves amb estudis més baixos ha tendit a efectuar una mobilitat ascendent (6,9% dels casos).

d) Trajectòries contractuals

En aquesta secció ens interessa veure com s'han configurat en termes d'estabilitat o inestabilitat les trajectòries contractuals de la població jove que ha estat alguna vegada assalariada⁵⁴. Al gràfic 5.73 podem veure com un important 33,2% de joves ha estat més del 75% de la seva trajectòria laboral en una situació d'inestabilitat; en segon lloc, un 9,9% hi ha estat entre un 51% i un 75% de la seva trajectòria i un 32,3% entre un 26% i un 50%. Tan sols un 15,1% de les persones joves que algun cop han treballat com a assalariades mai s'han trobat en una situació d'inestabilitat contractual al llarg de la seva trajectòria laboral.

GRÀFIC 5.73. Proporció de la trajectòria d'ocupació assalariada en inestabilitat. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

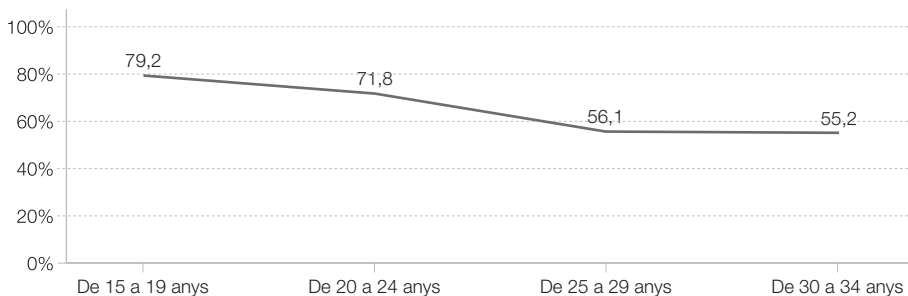
Així doncs, queda palès que la inestabilitat ha afectat la majoria de joves en algun moment al llarg de la seva trajectòria, fet que, de ben segur, té importants efectes conductuals i actitudinals en la forma com les persones joves enfronten la inestabilitat⁵⁵.

Malgrat que la inestabilitat, igual que la poca mobilitat vista anteriorment, són situacions molt comunes dins del conjunt de la població jove, s'observen algunes diferències segons els factors socioestructurals i contextuals que s'hi relacionen que val la pena tenir en compte (taula A5.46). Les diferències són especialment rellevants en el cas de l'edat (gràfic 5.74) i són les franges d'edat més primerenques les qui han estat inestables una major proporció de la trajectòria.

54 Es comptabilitzen com a "inestables" els moments en els quals els i les joves estan en algunes de les situacions següents: "Ajuda sense cobrar al negoci familiar", "Contracte temporal", "Assalariat sense contracte", "Beca o similar"; i es compta la proporció que suposen respecte el total de temps en contractació assalariada.

55 Es poden trobar reflexions sobre aquesta qüestió, entre d'altres, a Recio (2004), Cano (2004 i 2007) o Barranco (2010 i 2011).

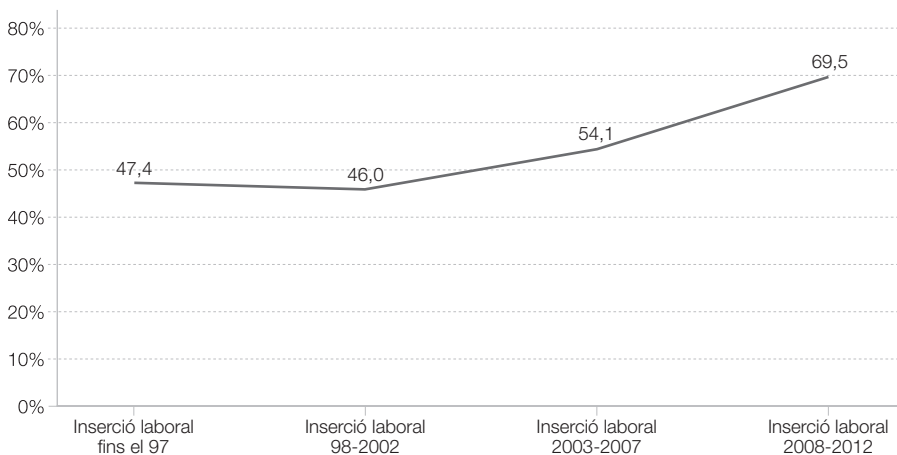
GRÀFIC 5.74. Proporció de la trajectòria d'ocupació en inestabilitat segons edat. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Malgrat que l'efecte edat pot tenir un impacte sobre les dades⁵⁶, si ens fixem en el moment en el qual es produeix la inserció laboral de les persones joves, veiem que la proporció d'inestabilitat que tenen els i les joves dins de la seva trajectòria laboral augmenta de forma força constant a mesura que la inserció laboral s'ha fet més recentment (gràfic 5.75).

GRÀFIC 5.75. Proporció de la trajectòria d'ocupació assalariada en inestabilitat segons el moment d'inserció laboral. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

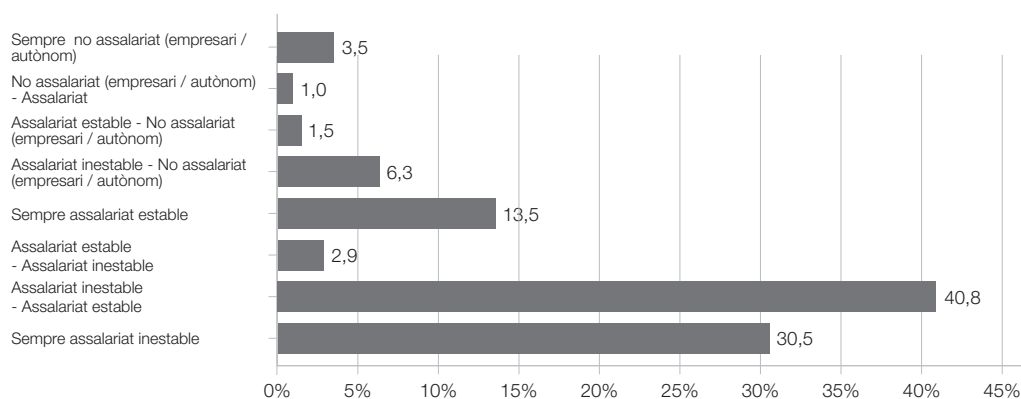
⁵⁶ Existeix una correlació entre la variable "edat" i la variable "moment d'inserció en el mercat de treball", però hi ha diferències prou rellevants entre les dues com per analitzar-les per separat. Així, per exemple, la proporció de joves d'entre 16 i 19 anys que s'ha inserit al mercat de treball entre el 2008 i el 2012 i que ha estat en situació d'inestabilitat és pràcticament igual que la proporció de joves d'entre 30 i 34 anys.

Aquestes dades assenyalen que, o bé les possibilitats d'estabilitzar-se s'incrementen al llarg de la trajectòria laboral, o bé que la crisi econòmica ha impactat molt directament sobre les possibilitats d'estabilització d'aquelles persones joves que s'incorporen per primera vegada al mercat de treball. Concretament, la mitjana de proporció d'inestabilitat de les persones joves al llarg de la seva trajectòria és un 69,5% per a aquelles persones joves que s'han inserit en el mercat de treball en temps de crisi (2008-2012), superior a la de les que es van inserir en períodes precedents: 54,1% entre les que ho fan entre 2002-2007, 46% entre les que ho fan entre el 1998-2002 o 47,4% entre les que ho fan abans de 1998.

Pel que fa a altres variables, com el lloc de naixement (taula A5.46), altra vegada són els i les joves immigrants els i les que en les seves trajectòries tenen una major proporció d'inestabilitat contractual. A tall d'exemple, els i les joves immigrants estan en un 64% de la seva trajectòria en una situació d'inestabilitat enfront d'un 53,8% de joves autòctons.

Una altra manera d'examinar els moments d'inestabilitat contractual entre els i les joves és posant atenció als canvis que s'han produït entre les condicions contractuals inicials (a l'inici de la trajectòria laboral) i les condicions finals (en el moment de l'enquesta). Aquí agafem com a població de referència tot el col·lectiu jove que hagi estat alguna vegada ocupat/ada i que actualment també ho està (gràfic 5.76). Com es pot observar al gràfic, dels i de les joves que iniciaren la seva trajectòria amb contractes temporals, un 40,8% tenien un contracte estable en el moment de l'enquesta i un 30,5% un de temporal. Altrament, un 13,5% està en una situació d'estabilitat tant a l'inici de la seva trajectòria com en el moment de ser enquestat/ada. I, per últim, un 6,3% dels que començaren la seva experiència laboral amb contractes temporals, en el moment de l'enquesta eren professionals autònoms o empresaris.

GRÀFIC 5.76. Situació contractual a l'inici i al final de la trajectòria d'ocupació. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

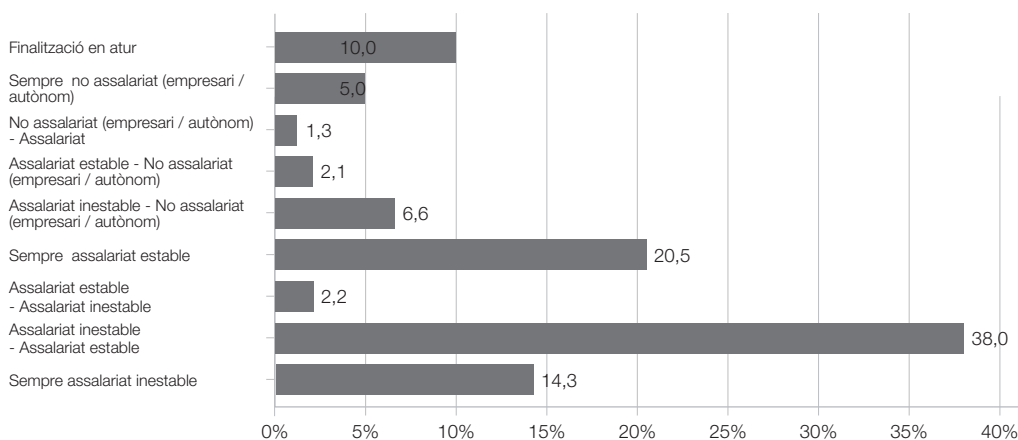

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

És interessant analitzar aquestes mateixes dades però posant el focus en el període de crisi (2007-2012), amb la finalitat de veure fins a quin punt la recessió econòmica ha trasbal-

sat les condicions contractuals dels joves i de les joves. En aquest sentit, trobem que, en aquest període de crisi, entre els i les joves ocupats el 2007, el 2012 un 38% havien millorat la seva situació d'inestabilitat passant a una situació d'estabilitat contractual. En segon lloc, se situen els i les joves que mantenen la situació d'estabilitat que tenien abans de la crisi (20,5%) i, en tercer lloc, se situen els i les joves que al 2012 mantenen la inestabilitat que tenien a l'inici de la crisi (14,3%). Respecte a la proporció de joves que han empitjorat contractualment entre els dos moments, trobem que un 2,2% han passat d'estables a inestables i un 10% que han passat a estar a l'atur.

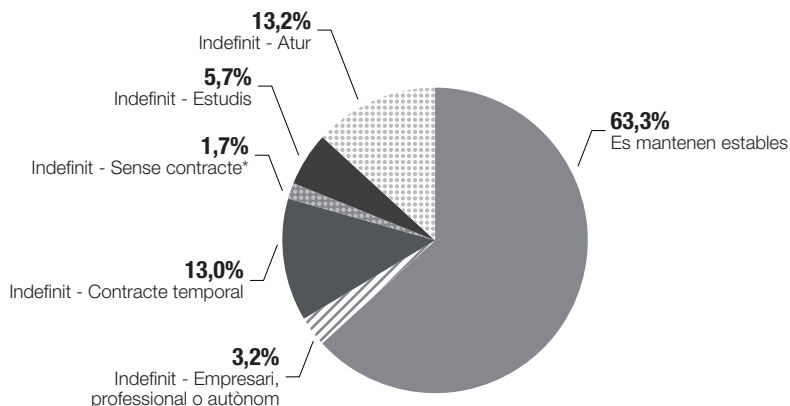
GRÀFIC 5.77. Evolució de la situació contractual del 2007 al 2012. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tenint en compte aquestes dades que mostren una estabilitat força notable, és interessant veure fins a quin punt el fet de tenir un contracte indefinit entre la població jove és un indicador real d'estabilitat laboral. Així, si prenem com a població de referència totes aquelles persones joves que han tingut alguna vegada un contracte indefinit, veiem que el 63% manté aquest tipus de contracte en el moment de ser enquestat/ada. La resta han vist com la seva estabilitat contractual es trencava. Un 13,2% ha passat de tenir un contracte indefinit a estar a l'atur, un 13% ha passat de tenir un contracte indefinit a un contracte temporal i un 5,2% ha passat d'estar indefinit a estudiar (gràfic 5.78). A més, és interessant destacar que en un 36,7% dels casos el fet d'haver tingut un contracte indefinit en algun moment de la trajectòria no ha suposat que en l'actualitat s'estigui estable. A més a més, val la pena anotar que un 68,3% dels contractes dels i de les joves que han perdut l'estabilitat ho han fet durant el període de crisi (2008-2012). Queda palès, doncs, que obtenir un contracte indefinit no assegura l'estabilitat al llarg de la trajectòria laboral.

GRÀFIC 5.78. Evolució de l'estabilitat contractual. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys que en algun moment han tingut un contracte indefinit. Catalunya, 2012. Percentatge

* Sense contracte inclou: ajuda sense cobrar al negoci familiar, assalariat sense contracte, beca o altres.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Efectivament, si mirem quin és el nombre de contractes indefinits que s'inicien i es finalitzen segons el moment en el qual es produeix l'inici i el final (taula 5.4), trobem que durant el període de crisi (2008-2012) hi ha més del doble de joves amb contractes indefinits finalitzats que de joves que hagin començat a tenir aquest tipus de contracte⁵⁷.

TAULA 5.4. Proporció de contractes indefinits que finalitzen segons període. Joves de 15 a 34 anys que han tingut un contracte indefinit. Catalunya, 2012. Percentatge

Indicador	Fins al 2002	De 2003 a 2007	De 2008 a 2012
Ràtio de contractes indefinits que es finalitzen respecte als contractes indefinits que s'inicien en cada període	0,07	0,25	1,28

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

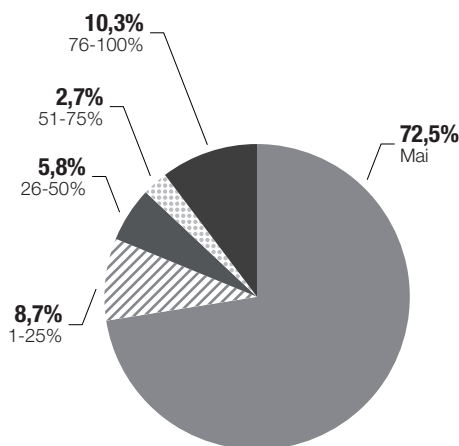
D'altra banda, també resulta rellevant avaluar el grau de precarietat i d'inestabilitat de les trajectòries juvenils en termes del grau de rotació en feines precàries que conté la seva trajectòria, independentment de la seva situació contractual⁵⁸. Si agafem totes les persones joves que han estat ocupades alguna vegada, ja sigui com a activitat principal o secundària, i analitzem la proporció de temps que han estat en una situació extrema de "període

57 Cal matisar, però, que aquestes dades es veuen afectades pel fet que per tal que es puguin finalitzar contractes indefinits cal que se n'hagin creat; per tant, a mesura que avança el temps augmenta la probabilitat que el nombre absolut de contractes indefinits que es finalitzen creixi, pel simple fet que en el passat també s'ha incrementat el nombre de contractes indefinits que s'inicien.

58 A l'EJC12 els esdeveniments d'ocupació es registraven de tres maneres diferents: (a) com un període en el qual es realitzen pràctiques retribuïdes, (b) com un període de temps en el qual es treballa en una mateixa empresa o (c) com un "període de diverses ocupacions precàries". Això fa difícil veure'n la rotació i les discontinuïtats, ja que no podem comptar, per exemple, quantes feines diferents o en quantes empreses diferents ha treballat algú al llarg de la seva trajectòria. Per això, la solució que hem adoptat ha estat la d'analitzar la proporció de temps que s'ha estat ocupat/ada en "període de diverses ocupacions precàries" respecte al conjunt de temps que s'ha estat ocupat/ada.

de diverses ocupacions precàries” al llarg de la seva trajectòria d’ocupació (respecte al temps que han estat ocupats) (gràfic 5.79), veiem que quasi un 30% de tota la població jove ocupada s’ha trobat alguna vegada en aquesta situació⁵⁹. Aquesta alta rotació en diverses feines precàries s’ha produït entre un 76% i un 100% del temps de durada de la seva trajectòria en un 10,3% de joves, seguits d’un 8,7% de joves que han estat entre un 1% i un 25% del temps de durada de la seva trajectòria en aquesta situació.

GRÀFIC 5.79. Proporció de la trajectòria laboral en què s’ha estat en un “període de diverses ocupacions precàries”. Joves ocupats/ades de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Si analitzem quin és el perfil social de les persones joves que estan en major mesura en aquesta situació de precarietat i d’instabilitat extrema (taula A5.47), veiem que no hi ha diferències significatives per sexe ni per nivell d’estudis o lloc de naixement. En canvi, però, igual que succeïa amb l’estabilitat contractual, a mesura que augmenta l’edat disminueix la proporció de temps que han ocupat els períodes amb rotació en feines precàries en la trajectòria dels joves i de les joves: mentre que els i les joves d’entre 15 i 19 anys passen un 20,4% de la seva trajectòria en aquestes condicions, les persones joves de 30 a 34 anys ho fan en un 11,6%. Cal assenyalar, a més a més, que es tracta d’un fenomen relacionat amb l’edat però no amb el moment d’inserció al mercat de treball.

Des del punt de vista del territori, els i les joves que han experimentat en major mesura aquesta rotació en feines precàries són els i les joves de les Terres de l’Ebre (28,4% de la trajectòria), del Penedès (23,2%) i de l’àmbit Metropolità (16,3%).

Finalment, ens detenim un cop més per veure si la crisi ha produït un augment de les persones joves que experimenten un període d’ocupacions precàries. Per fer-ho, observem si

59 Cal tenir en compte que s’exclouen les situacions de precarietat d’aquells joves que han treballat en una mateixa empresa.

les persones joves inserides en el mercat de treball abans de 2003 han experimentat algun període d'ocupacions precàries i, en aquest cas, si es produeix algun canvi durant l'època d'expansió econòmica (2003-2007), o bé durant els anys marcats per la recessió econòmica (període 2008-2012). Al respecte, es veu un petit descens del percentatge dels afectats per aquesta situació del segon període respecte al primer: al 2003-2007 els afectats eren el 8,7% dels joves, mentre que al 2008-2012 ho eren el 5,6% (taula A5.48). Creuant aquestes dades pels factors estructurals i contextuals, observem que les dones joves han tendit més a trobar-se en aquesta situació alguna vegada entre el 2003 i el 2007 (en un 11,7% dels casos) en major mesura que els homes (6,4%), mentre que en el període 2008-2012 són els homes joves els qui tendeixen a trobar-se més en aquesta situació (8,2%) que no les dones (2,3%). Així mateix, les diferències que abans observàvem en funció del nivell d'estudis o del lloc de naixement es produeixen bàsicament en el període de crisi i no abans. En el període 2008-2012, els i les joves amb estudis obligatoris o inferiors han treballat alguna vegada en aquesta situació en un 10,5% dels casos, 9 punts per sobre de la resta; i els i les joves que han nascut a l'estranger ho han fet en un 17,2% dels casos, que contrasta amb el 5,2% dels i de les joves nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat.

e) Tipologia integrada de trajectòries laborals

Per tal d'analitzar la presència de la inactivitat, l'atur, la inestabilitat, la salarització i els períodes de diverses ocupacions precàries en la configuració de les trajectòries laborals de la població jove de forma conjunta, hem creat una tipologia de trajectòries laborals mitjançant una anàlisi de classificació (ACL) o de *clúster*. La tipologia classifica els i les joves de 15 a 34 anys que algun cop han tingut l'ocupació com a activitat principal. L'anàlisi de clúster s'ha elaborat a partir de considerar la importància que han tingut en les trajectories laborals de les persones joves les cinc dimensions següents (taula A5.50):

1. Proporció de la trajectòria ocupat/ada en "períodes de diverses ocupacions precàries" respecte al total de mesos en els quals s'ha estat ocupat/ada (com a activitat principal)⁶⁰.
2. Proporció de la trajectòria a l'atur respecte al total de mesos que s'ha estat actiu/iva.
3. Proporció de la trajectòria en inactivitat respecte al total de temps que ha transcorregut des que va començar l'activitat. S'hi inclou tant la inactivitat per estudis com per d'altres raons.
4. Proporció de la trajectòria en situació inestable respecte al total de temps assalariat/ada (com a activitat principal). S'hi inclouen els i les joves amb contracte temporal, sense contracte i amb una beca o pràctiques remunerades⁶¹.

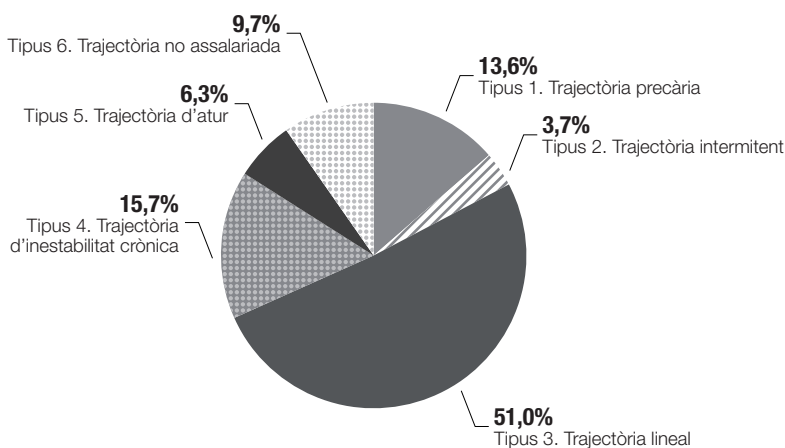
60 Als qui no han estat mai ocupats/ades se'ls ha assignat el valor 0.

61 Als qui no han estat mai ocupats/ades o no han estat mai assalariats/ades se'ls assigna el valor 0.

5. Proporció de la trajectòria ocupat/ada com a autònom/a o empresari/a respecte al total de la trajectòria en la qual s'ha estat ocupat/ada (com a activitat principal)⁶².

Hem constatat l'existència de sis tipus de trajectòries diferents. A continuació es mostra la distribució relativa de joves en cada un dels tipus i es descriuen les característiques principals que els i les defineixen.

GRÀFIC 5.80. Tipologia integrada de trajectòries laborals. Joves de 15 a 34 anys que algun cop han estat actius laboralment (com a activitat principal). Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Tipus 1. Trajectòria precària. En aquest tipus trobem el 13,6% de joves. Es caracteritza⁶³ per l'elevat pes que tenen els períodes de diverses ocupacions precàries en les trajectòries de l'ocupació (presents, de mitjana, en el 77% de la trajectòria), així com també per una notable presència de la inestabilitat contractual (55,7% de la trajectòria).

Hi trobem una proporció de joves amb estudis obligatoris o inferiors o secundaris postobligatoris superior a la dels altres tipus i en el 55,8% dels casos han tingut una trajectòria formació-ocupació de tipus "estudis obligatoris i incorporació laboral precoç". Per tant, són individus que majoritàriament s'han inserit molt joves en el mercat de treball (un 67,5% s'ha inserit entre els 16 i els 19 anys) i com a treballadors especialitzats (66,1%). Seguint la tipologia de situacions d'ocupació presentada anteriorment, trobem que hi ha una proporció de "joves assalariats precaris de posicions poc qualificades" superior a la resta de tipus: un 24,4% d'aquests joves, 7,3 punts percentuals per sobre de la mitjana. Una tercera part

62 Als qui no han estat mai ocupats/ades se'ls ha assignat el valor 0.

63 Veure les taules A5.50, A5.51 i A5.52 .

actualment estan a l'atur o inactius/ives, però també destaquen per haver-se mantingut treballant en ocupacions poc qualificades en major mesura que la resta (un 11,7% dels casos, 4,6 punts per sobre la mitjana) i per haver dibuixat una trajectòria professional de mobilitat descendent (un 4,6% dels casos, gairebé el doble que la resta).

Pel que fa a les variables socioestructurals i contextuals (taula A5.52), no s'observen diferències significatives pel que fa al sexe, l'edat o el nivell educatiu i l'estatus ocupacional familiar. Hi ha una presència lleugerament més important de joves amb la trajectòria precària en els municipis d'entre 10.000 i 50.000 habitants i en les Terres de l'Ebre i al Penedès (on aquest tipus de joves són el 27,5% i un 20%, respectivament, bastant per sobre de la presència mitjana -del 13,6%- en el conjunt del territori català).

Tipus 2. Trajectòria intermitent. Els i les joves amb aquest tipus de trajectòria, que recull només el 3,7% de joves, quan han estat ocupats han estat molt marcats/ades també per la inestabilitat contractual (en el 77,3% de la seva trajectòria laboral) i en certa mesura per la precarietat i per la rotació laboral (20,2% de la trajectòria). La seva trajectòria, però, es caracteritza fonamentalment per l'existència d'importants períodes d'inactivitat (gairebé dues terceres parts del temps des que van començar a treballar l'han passat inactius/ives). Així doncs, es tracta de joves que, davant d'una situació d'ocupació poc favorable, han retornat a la inactivitat.

Els individus que han protagonitzat aquesta trajectòria es caracteritzen també per haver realitzat estudis mitjans o superiors i, entre els pocs que tenen 30 anys o més per haver efectuat una trajectòria formació-ocupació del tipus "educació superior i ocupació simultània". La majoria s'han inserit al mercat de treball en la franja d'edat més jove (un 75,8% ho ha fet entre els 16 i els 19 anys) i, tot i que no es pot menystenir la proporció que ho han fet com a treballadors especialitzats (el 39%) o com a professionals, científics i intel·lectuals (el 23,7%), destaca significativament el fet que s'ocupen en major mesura que la resta de joves en ocupacions elementals (ho fa el 23,7%, mentre que en el conjunt del col·lectiu juvenil només es dona en el 14,1% dels casos). La trajectòria professional dels joves i de les joves amb el tipus de trajectòria intermitent es caracteritza, bàsicament, per la seva finalització en la inactivitat (el 78,5%). Concretament, el 79,1% ha interromput en algun moment la trajectòria laboral per reincorporar-se als estudis i encara ara són estudiants (com a activitat principal) el 52,2% (d'aquests, la meitat sense cap altra activitat, però un 36,8% estan ocupats com a activitat secundària, i un 13,3% estan fent feinetes)⁶⁴; mentre que una quarta part ha interromput la trajectòria laboral per altres formes d'inactivitat que no són els estudis, i ara el 14,9% estan inactius/ives⁶⁵. Finalment, si seguim la tipologia de situacions d'ocupació presentada anteriorment, trobem que en aquests tipus hi ha una proporció elevada de joves "autònoms especialitzats precaris" (ho són el 57,1%, 44 punts per sobre la mitjana); tot i que cal prendre aquesta última dada amb cautela pels pocs casos mostrals.

64 Recordem que l'EJC no recull informació sobre les característiques de l'ocupació d'aquells joves que estan ocupats o que realitzen feinetes com a activitat secundària.

65 Tot i que hi ha més dones que accedeixen a altres formes d'inactivitat i lleugerament més homes que es reincorporen als estudis aquestes diferències per sexe no són significatives estadísticament degut als pocs casos mostrals.

Hi trobem en major mesura dones (el 5,5% de les dones realitzen aquesta trajectòria, mentre que només ho fan el 2% dels homes). És un tipus de trajectòria més present entre els joves de 15 a 19 anys (11,8%) i de 20 a 24 anys (6,9%) que no entre la resta (on només un 3,9% i un 1,4% de joves protagonitza aquesta trajectòria).

Tipus 3. Trajectòria lineal. Aquest tipus, que recull el 51% de joves, es caracteritza per la baixa presència de períodes d'inestabilitat, per una baixa precarietat o rotació i per ser el tipus de trajectòria menys afectada per l'atur.

Els i les joves amb trajectòries lineals tenen lleugerament més estudis superiors que la mitjana, però no han realitzat de forma especial cap tipus de trajectòria formació-ocupació en major mesura que la resta: un 41,8% ha realitzat la trajectòria "d'estudis obligatoris i incorporació laboral precoç", seguit d'un 21,2% la d'"educació mitjana o superior curta i ràpida incorporació a l'ocupació", i un 17,6% la d'"educació superior i feinetes". Tot i que molts dels i de les joves amb aquest tipus de trajectòria s'ha inserit al mercat de treball entre els 15 i els 19 anys (46,3%), destaca significativament, per sobre de la resta de tipus de trajectòries, la major proporció de joves que s'han inserit entre els 20 i els 24 anys (42,1%). Ho han fet en major mesura que la resta com a empleats/ades d'oficina (17,2%). Pel que fa a la resta de característiques de la trajectòria laboral dels i de les joves que s'agrupen en aquesta tipologia, destaca que una part s'han mantingut sempre en ocupacions semi-qualificades (38,2%) o com a tècnics i professionals d'alta qualificació (30,3%). Han estat menys afectats per l'atur (el 78,2% no hi ha estat mai) i es troben en major mesura ocupats/ades (86,6%), sobretot com a assalariats/ades estables amb posició mitjana-inferior (40,7%).

Pel que fa a les variables socioestructurals i contextuals, observem que no hi ha diferències per sexe, però destaquen els i les joves de més edat: el 59,9% dels de 30 a 34 anys se situen en aquest tipus, 8,9 punts per sobre de la proporció mitjana. Així mateix, hi ha una major presència d'aquest tipus de trajectòries entre el col·lectiu de joves nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat (la segueixen el 53,7% de joves autòctons però només el 35,9% d'estrangers). També destaca lleugerament la presència d'aquest tipus de trajectòries a les Comarques de Girona, on el 58,5% de joves tenen aquesta trajectòria, 7,5 punts per sobre de la mitjana; i entre les famílies amb estudis obligatoris o inferiors (3,8 punts per sobre de la mitjana), amb mitjana qualificació (3,5 punts per sobre) i nascuts/udes a la resta d'Espanya (el 64,5%, 13,5 punts per sobre).

Tipus 4. Trajectòria d'inestabilitat crònica. Aquest tipus, que recull el 15,7% de joves, es caracteritza bàsicament per l'enorme inestabilitat que regeix el conjunt de la seva trajectòria laboral, fins al punt de trobar-se en aquesta situació en el 99,1% de la trajectòria, de mitjana. Es diferencia del tipus precari inestable pel fet que la temporalitat és encara més present en les trajectòries, però també per l'absència de períodes de rotació en diverses ocupacions precàries.

Els i les joves amb trajectòries d'inestabilitat crònica constitueixen un grup força heterogeni, en el qual es recullen dos tipus de perfils de transicions i ocupacions diferents. Així, per exemple, tenen la mateixa presència entre el col·lectiu de joves amb estudis obligatoris o

inferiors que entre els i les joves amb estudis superiors (17,3%), per sobre dels i les que tenen estudis secundaris postobligatoris (10,9%). Tot i que destaquen pel fet que un 27% han realitzat una trajectòria formació-ocupació del tipus “educació superior i ocupació simultània” (proporció superior a la mitjana), no es pot menystenir la rellevància dels i les que han dut a terme “estudis obligatoris i incorporació a l’ocupació precoç” (35,2%) o “estudis superiors i feinetes” (16,7%). Tot i que la gran majoria s’inseren abans dels 25 anys, aquest tipus destaca per inserir-se al mercat de treball de forma tardana en major mesura que la resta de joves (el 18,2% ho fan a partir dels 25 anys). Malgrat que no de forma significativa, aquest tipus es diferencia per efectuar unes trajectòries professionals amb una lleugera major presència dels i de les qui s’han mantingut sempre en ocupacions altes (31,2%), sempre en ocupacions no qualificades (9,1%) o que han finalitzat a l’atur (13,3%).

Seguint la tipologia de situacions d’ocupació presentada anteriorment, trobem que aquests joves tenen dos tipus d’ocupacions: assalariats precaris de posicions poc qualificades (30%) i professionals superiors qualificats (31,8%).

En aquest tipus de trajectòria trobem més dones que homes (el 18,1% de dones per un 13,6% d’homes). Destaca la importància que hi tenen les franges d’edat mitjanes: és un tipus de trajectòria més present entre els i les joves de 20 a 24 anys (un 25,6%, 9,9 punts per sobre de la mitjana) i de 25 a 29 anys (19,8%, 4,1 punts per sobre de la mitjana). En darrer lloc, en aquest tipus de trajectòria destaca la presència de joves del Camp de Tarragona, on el 23,8% tenen aquesta trajectòria, per sobre del 15,7% del conjunt.

Tipus 5. Trajectòria d’atur. La trajectòria d’atur, que agrupa el 6,3% de joves, es caracteritza per la dificultat d’accés al mercat de treball: els i les joves d’aquest tipus de trajectòria estan a l’atur el 87,9% de la seva trajectòria. També acostumen a tenir, en major mesura, estudis obligatoris o inferiors i molts (el 67,8%) no han estat mai ocupats. Els qui ho han estat es caracteritzen per haver-se inserit al mercat de treball com a treballadors especialitzats (el 61,1%) o en ocupacions elementals (el 36,1%). Tots han estat alguna vegada a l’atur i en el moment de ser enquestats el 74,6% estaven a l’atur. A més a més, el 21,1% estava en situació d’inactivitat, per raons diferents a la d’estar estudiant. Són joves, doncs, en una greu situació d’exclusió del mercat de treball.

Tot i que la majoria té més de 24 anys, la trajectòria d’atur destaca per estar més present entre els i les joves de 15 a 19 anys (el 25% té aquest tipus de trajectòria, que multiplica per quatre la proporció del conjunt de joves amb aquest tipus de trajectòria) i entre els i les de 20 a 24 anys (9,5%, 3,2 punts per sobre del conjunt). Així mateix, aquesta trajectòria és més present entre les persones d’origen immigrant (el 20% dibuixa aquesta trajectòria, mentre que ho fan només el 3,9% de joves nascuts a Catalunya o a la resta de l’Estat) i amb progenitors que treballen en ocupacions elementals (entre aquest col·lectiu són un 12,8%, el doble que per al conjunt de joves). Aquest tipus de trajectòria, igual que la trajectòria intermitent, reflecteix les dificultats de la població jove per accedir a l’ocupació. A diferència de la trajectòria de tipus “intermitent” però, la trajectòria d’atur la protagonitzen en major mesura homes joves, immigrants, amb menys recursos educatius, la categoria socioeconòmica dels progenitors dels quals és més baixa, i hi ha una major proporció de

joves d'entre 30 i 34 anys (els i les joves d'aquesta franja d'edat es troben tres vegades més en el tipus de trajectòria d'atur que en trajectòria intermitent).

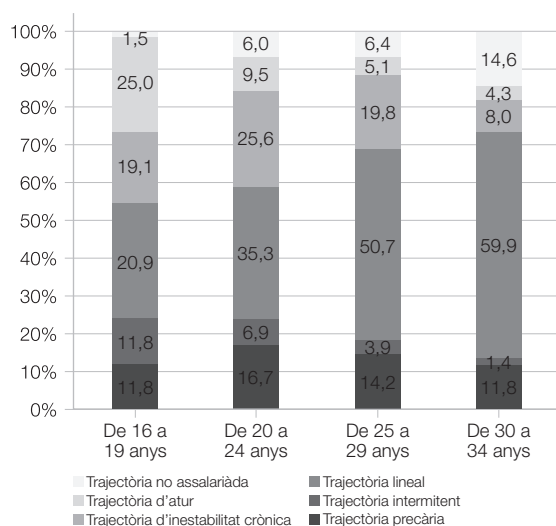
Tipus 6. Trajectòria no assalariada. Aquest tipus de trajectòria recull el 9,7% de joves. Aquí trobem els i les joves que en la major part de les seves trajectòries no han estat assalariats/ades (de mitjana, no ho han estat en el 65,9% de la trajectòria) perquè han estat autònoms o empresaris. La inestabilitat en els períodes en els quals estan ocupats de forma assalariada és pràcticament la mateixa que la mitjana però, en canvi, la precarietat o rotació és pràcticament inexistent.

Els i les joves amb una trajectòria no assalariada efectuen en major mesura que la resta la trajectòria formació-ocupació de tipus “estudis superiors i ocupació simultània” (25%), tot i que, malgrat no representar una diferència significativa respecte a la resta de joves, també són força presents les trajectòries de tipus “estudis obligatoris i incorporació laboral precoç” (36%) i “educació superior curta i ràpida incorporació a l'ocupació” (23%). Malgrat que la majoria d'aquests joves s'insereixen en el mercat de treball abans dels 25 anys, destaca, per sobre de la mitjana, la proporció de joves que ho fan amb 25 anys o més: constitueixen el 17,7%, 5,8 punts per sobre del conjunt de joves que s'insereixen en aquesta franja d'edat. Destaca també que una proporció major respecte a la resta de joves, s'insereixen al mercat de treball com a professionals científics i intel·lectuals (29,5%) o com a càrrecs directius i gerents (2,3%). La trajectòria d'aquest tipus es veu molt poc afectada per l'atur (el 81,3% no hi ha estat mai), per les interrupcions per estudis o altres formes d'inactivitat, i són els i les qui en l'actualitat estan en major mesura ocupats (el 91,5%). Els i les qui realitzen aquestes trajectòries no assalariades són qui al llarg de la trajectòria professional experimenten en major mesura processos de mobilitat ascendent (un 14,3% dels casos, gairebé el doble que en el conjunt de la població jove que ha estat alguna vegada ocupada) o que es mantenen sempre en ocupacions altes (44,6%). Per últim, seguint la classificació de situacions d'ocupació explicada anteriorment, un 43,8% s'ocupen com a “autònoms especialitzats precaris” i un 24,4% ho fan com a “gerents i empresaris en microempreses de menys de deu treballadors”.

Pel que fa a la presència de joves amb trajectòries no assalariades” en comptes de “trajectòries lineals en les variables socioestructurals i contextuals (taula A5.52), observem que aquest tipus de trajectòria la realitzen en major mesura els homes (un 11,8%, per només un 7,6% de les dones) d'entre 30 i 34 anys (un 14,6%, lleugerament per sobre del 9,7% del conjunt de joves), nascuts/udes a Catalunya o a la resta de l'Estat (un 10,4% dels casos, gairebé el doble que els nascuts a l'estranger), i lleugerament en major mesura residents en municipis d'entre 2.001 i 10.000 habitants (un 13,5%, 3,8 punts per sobre del conjunt). L'origen familiar també és bastant marcat: així, tenen en major mesura aquest tipus de trajectòries els i les joves amb progenitors amb estudis universitaris (el 15,1%, el doble que entre els altres nivells d'estudis), ocupats en càrrecs directius i gerencials (el 22%, força per sobre del 9,7% que representa aquest tipus en el conjunt de joves) i nascuts/udes a Catalunya (el 15,7%, 6 punts per sobre del conjunt).

El gràfic 5.81 resumeix les diferències d'edat entre els individus que componen els diferents tipus d'aquesta tipologia integrada de trajectòries. L'edat sembla un factor rellevant que juga a favor entre els tipus més estables i amb més continuïtat (trajectòria lineal i no assalariada), mentre que la joventut caracteritza les trajectòries marcades per l'exclusió del mercat de treball (el tipus intermitent i la trajectòria d'atur). Es fa difícil discernir, però, si es tracta només d'una qüestió d'edat o bé també d'una qüestió de cohort. Però el baix percentatge de joves de les trajectòries estables que ha estat alguna vegada a l'atur fa pensar en la no existència d'un trànsit d'individus de les segones cap a les primeres; caldrà veure, però, quin és l'impacte en el desenvolupament de les trajectòries que té el fet d'haver patit una situació d'atur tan extrema en els inicis de la trajectòria laboral. Finalment, en els tipus de trajectòries marcades per la inestabilitat (inestabilitat crònica i trajectòria precària), malgrat que entre els primers hi hagi una major proporció de joves de les edats mitjanes (d'entre 20 i 29 anys), no sembla que l'edat hi jugui un paper fonamental.

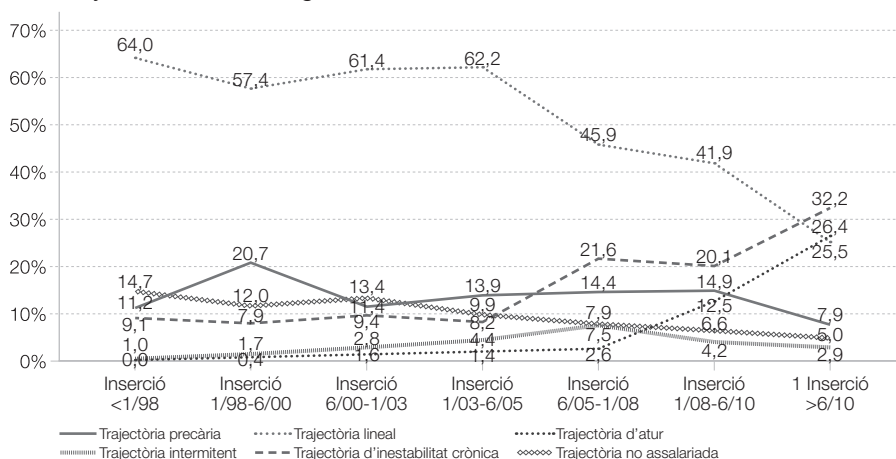
GRÀFIC 5.81. Tipologia de trajectòries laborals segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys que algun cop han estat actius laboralment (com a activitat principal). Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

Per acabar, podem observar que el tipus de trajectòria que dibuixen els i les joves varia de forma important en funció del moment en el qual s'han inserit a l'activitat. Al gràfic 5.82 veiem, per una banda, quines són les trajectòries que s'inicien abans i que, per tant, són més llargues. Per una altra banda, veiem com evoluciona la proporció de cadascun dels tipus de trajectòries entre els i les joves que s'insereixen en cada moment. Concretament, s'observa com la trajectòria lineal, malgrat ser la majoritària en la segona meitat dels anys 2000, va perdent presència progressivament i passa de ser la trajectòria del 64% de joves que es van inserir a l'activitat abans del 1998 a la del 25,5% al 2012.

GRÀFIC 5.82. Tipologia de trajectòries laborals segons el moment d'inserció. Joves de 15 a 34 anys que algun cop han estat actius/ives laboralment (com a activitat principal). Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

En canvi, les trajectòries d'atur i d'inestabilitat crònica van guanyant presència, fins al punt que es converteixen en els tipus de trajectòria majoritària entre la població jove que s'insereix a partir del 2010⁶⁶. Les dades apunten, doncs, a una combinació dels factors estructurals i del "factor període", i mostren la sensibilitat de les trajectòries laborals de les persones joves a la conjuntura econòmica en la qual es desenvolupen. També és rellevant assenyalar que el tipus de trajectòria precària no és fruit únicament de l'actual crisi econòmica, sinó que ha estat força present en les trajectòries que han iniciat els i les joves en els últims quinze anys, reflectint així la permanència de la mala qualitat de l'ocupació en el mercat de treball espanyol i català, també en els moments d'expansió econòmica (Recio, 2010). Aquesta generalització de la precarietat tant en el temps com en tots els perfils socials va en la línia del que apunten Verd i Martí-López (2012): l'extensió de les trajectòries discontinües marcades per la inestabilitat va més enllà dels perfils obrers o de joves amb baixos nivells d'estudis i qualificació. Aquest fet el fa evident l'alta heterogeneïtat de perfils socials existent en l'anomenada "trajectòria d'inestabilitat crònica".

5.7. Conclusions

Les dades analitzades al llarg d'aquest capítol sobre la situació de la població jove amb relació al mercat de treball posen de manifest com, en els últims anys, la "norma social d'ocupació" ha continuat afeblint-se i, amb l'arribada de la crisi, s'ha acabat d'esquerdar.

⁶⁶ Cal assenyalar que, per la naturalesa de la metodologia emprada, les persones que davant les dificultats d'accés a l'ocupació han optat per seguir estudiant sense haver començat mai a ser actives no estan recollides, però les dades presentades sobre el retard en la incorporació a l'ocupació fan pensar que, malgrat que la ja petita presència d'aquest tipus disminueix en el període de crisi, és una estratègia habitual actualment.

S'ha obert, així, un espai en què les formes laborals que caracteritzaven el mercat de treball *postfordista* han entrat en crisi, i n'emergeixen de noves, fragmentades i diversificades, en les quals molts segments de joves treballadors i treballadores es veuen forçats a acceptar condicions laborals precàries. La ruptura del principi d'estabilitat és un dels principals elements generadors d'aquesta precarietat laboral que, en el cas d'aquest capítol, hem volgut abordar a través de les trajectòries contractuals i l'augment de la rotació en diverses ocupacions precàries.

Com s'ha vist al llarg d'aquest capítol, la crisi està deixant fortes seqüeles entre les persones joves i la seva relació amb el mercat de treball. A partir de la comparació de les dades de l'EJC07 i l'EJC12, s'ha constatat un deteriorament de la situació laboral del conjunt de la població jove. Així, els índexs d'ocupació han minvat en aquests últims cinc anys, mentre que, de forma inversa, els índexs d'inactivitat i d'atur han augmentat i, en alguns casos, estan tendint a convertir-se en una situació crònica. La crisi ha fet estralls especialment en sectors altament masculinitzats i tradicionals com la indústria i la construcció, redistribuint la població jove ocupada en sectors de caràcter terciari, com el comerç. Altrament, tot i que la polarització salarial entre la gent jove sembla que no ha crescut en aquests anys de crisi, aquest fenomen tampoc no està minvant sinó que més aviat tendeix a perpetuar-se.

Un altre efecte de la crisi que s'ha pogut observar al llarg d'aquestes pàgines és la voluntat que tenen els i les joves de voler preservar la seva feina de forma gairebé incondicional davant d'un escenari en què les ofertes escassegen i el nivell d'ocupabilitat juvenil ha anat creixent gràcies a la major inversió que aquests fan en formació. Així mateix, les qualificacions elevades de molts joves contrasten amb una oferta de llocs de treball que requereixen unes habilitats per sota de les seves qualificacions, fent que la sobrequalificació objectiva sigui un fenomen que envaeix bona part dels llocs de treball. La sobrequalificació no només és objectiva sinó que té una dimensió subjectiva important que, atès el context de crisi, es veu atenuada. Així, de forma general, la percepció d'estar sobrequalificat/ada entre les persones joves és força baixa, segurament pel fet que el llinard d'acceptació d'una ocupació ha tendit a la baixa. A més a més, aquesta situació ha donat peu a veure la formació com una oportunitat i com una inversió de futur que ha fet que moltes persones joves tracin una *trajectòria formació-ocupació* amb forces interrupcions, en la qual la reincorporació als estudis es converteix en un fenomen habitual dins de la trajectòria professional.

En resum, s'observa que el context al qual s'enfronta la població jove està marcat per la contradicció que, d'una banda, cada vegada més el valor del treball s'ha generalitzat com a signe d'adulthood, com a meta que cal que la gent jove assoleixi i com a condició necessària per a l'emancipació de la família i l'autodeterminació; i, de l'altra, l'ocupació a la qual és possible accedir és d'una qualitat cada vegada més precària, incapaç d'atorgar la seguretat i l'estabilitat necessàries per constituir-se en base d'un projecte de vida independent sostenible.

Això no obstant, al llarg d'aquest capítol s'ha pogut constatar com les situacions d'activitat i les condicions de treball no afecten de forma homogènia i unànime, sinó que, més aviat el col·lectiu jove es perfila com un grup heterogeni i amb desigualtats internes profundes. En aquest mosaic de diferents situacions laborals, els factors socioestructurals i contextuals

juguen un paper clau tant en la configuració de la diversitat de situacions, com en el tipus de trajectòria laboral que desenvolupen. En aquest sentit, s'ha pogut constatar com intervenen les variables estructurals de l'edat, el gènere, el nivell d'estudis o el lloc de naixement com a factors essencials per comprendre la distribució i la desigualtat social dels joves i de les joves en el mercat de treball. En aquest sentit, si bé el col·lectiu de joves ja és un col·lectiu que se situa en els llocs més vulnerables del mercat de treball, són les dones joves, els i les joves procedents d'un origen socioeconòmic més humil, els i les joves immigrants i les franges d'edat més baixes els i les que se situen en una esfera de vulnerabilitat laboral més acusada i que, com a conseqüència, també són els col·lectius que estan sent més sensibles a la crisi econòmica.

De forma clara, els factors socioestructurals relatius a l'adscripció familiar d'origen de la població jove (nivell d'estudis i categoria socioeconòmica dels progenitors) s'han revelat com un altre conjunt de factors imprescindibles per analitzar en qualsevol estudi sobre la joventut i el mercat de treball. Així, els i les joves procedents de les famílies de la cua de l'escala ocupacional (ocupacions elementals i treballs especialitzats) i els i les joves procedents de famílies amb estudis baixos són els qui absorbeixen en major mesura les pitjors condicions de treball, així com els que pateixen més l'impacte de la crisi econòmica dels últims anys.

Ara bé, tot i les afirmacions anteriors, també cal destacar que s'estan generalitzant les trajectòries precàries (tant pel que fa a la inserció com pel que fa a la situació contractual) més enllà dels perfils obrers o de joves amb baixos nivells d'estudis i qualificació. D'altra banda, trajectòries que fa uns anys es podien considerar com a "emergents", per la seva limitada presència, avui en dia són gairebé les més extenses.

Així doncs, podem afirmar que, si bé el mercat de treball juvenil és un mercat amb una *polarització social* interna, generada en bona part en base a les condicions socials d'origen dels i de les joves, sembla que la conjuntura de crisi econòmica, malgrat que afecta uns col·lectius més que d'altres, ha començat a penetrar també en els estrats més ben situats del mercat de treball juvenil. Un exemple d'aquest fenomen queda reflectit en l'augment progressiu que hi ha hagut en els darrers anys de les trajectòries d'atur i d'instabilitat crònica, fins al punt que es converteixen en els tipus de trajectòria majoritaris entre la població jove que s'insereix a partir del 2010. La major disseminació d'aquestes trajectòries entre el conjunt de la població jove genera certa tendència homogeneïtzadora entre els i les diferents joves pel que fa a la situació laboral, si bé les condicions familiars de partença i l'estructura material d'oportunitats futures són ben diferents. Ara bé, cal avaluar en un futur si aquesta tendència és fruit únicament de la conjuntura històrica particular de crisi o es remet també a altres eixos d'anàlisi com podria ser el factor cohort.

Bibliografía

ACTIS, W. (2005). "Ecuatorianos/as en España. Inserción(es) en un mercado de trabajo segmentado". A: HERRERA, G., CARRILLO, Mª C. i TORRES, A. (eds.). *Migración internacional ecuatoriana, transnacionalismo e identidades*. Quito: Flacso/Plan Migración, Comunicación y Desarrollo.

ALBAIGÉS, B. (2003). *Crisi del treball i emergència de noves formes de subjectivitat laboral en els joves*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

ALÒS-MONER, R. (2007). *Mercado, clase y persona en las relaciones laborales. Entre el individualismo y la acción colectiva*. Tesis doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

—(2008). "Segmentación de los mercados de trabajo y relaciones laborales. El sindicalismo ante la acción colectiva". A: *Cuadernos de relaciones laborales*, núm. 26 (1), p. 123-148.

ANDERSON, B. (2000). *Doing the dirty work? The global politics of domestic labour*. Nova York: Zed Books.

BARRANCO, O. (2006). "¿Todavía la clase obrera y la condición proletaria?". A: *Viento Sur*, núm. 86, p. 42-49.

—(2008). "A vueltas con la identidad obrera. Notas y reflexiones sobre los efectos de las metamorfosis sociales en la identidad y la conciencia proletarias". A: SUSIN, R. i SAN MARTÍN, D. (coord.). *De identidades. Reconocimiento y diferencia en la modernidad líquida*. Valencia: Tirant lo Blanch.

—(2010). *La cara oculta del hipermercado. Consentimiento y resistencia laborales de los proletarios y proletarias de un hipermercado*. Tesi doctoral. Bellterra: Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) / París: École des hautes études en sciences sociales (EHESS).

—(2011). "El papel del perfil social en el consentimiento y la resistencia laborales. El caso de los trabajadores de un hipermercado". A: *Sociología del trabajo*, núm. 71, p. 26-44.

BANYULS, J. et al. (2009). "The transformation of the employment system in Spain: towards a Mediterranean neoliberalism?". A: BOSCH, G.; LEHNDORFF, S. i RUBERY, J. (eds.). *European employment models in flux. A comparison of institutional change in nine European countries*. Nova York: Palgrave Macmillan, p. 247-269.

BECKER, G. (1983). *El capital humano*. Madrid: Alianza Editorial.

BEECHEY, V. (1994) "Género y trabajo. Replanteamiento de la definición de trabajo". A: BORDERÍAS, C.; CARRASCO, C. i ALEMANY, C. (comp.) *Las mujeres y el trabajo. Rupturas conceptuales*. Barcelona: Icaria, Fuhem, p. 425-449.

BENEYTO, P. J. (2004). "La afiliación sindical en España: viejos tópicos y nuevas realidades". A: BENEYTO, P. J. (comp.). *Afiliación sindical en Europa*. Valencia: Ediciones Germania, vol. I.

BENZÉCRI, J.-P. (1979). "Sur le calcul de taux d'inertie dans l'analyse d'un questionnaire". A: *Les Cahiers de l'Analyse des Données*, núm. 4, p. 377-378.

BONAL, X. (1998). *Sociología de la educación: una aproximación crítica a las corrientes contemporáneas*. Barcelona: Paidós Ibérica.

BORDERÍAS, C.; CARRASCO, C. i ALEMANY, C. (eds.) (1994). *Las mujeres y el trabajo. Rupturas conceptuales*. Barcelona: Icaria, Fuhem.

BRUNET, I. (dir.) (2001). *Joves i transició al mercat laboral*. Barcelona: Pòrtic, Biblioteca Universitària.

CACHÓN, L. (2003). "Discriminación por motivos de origen en el mercado laboral". A: CRUZ ROJA ESPAÑOLA (ed.). *Empleo e inmigración: Estrategias de comunicación para la promoción de la igualdad de trato*. Madrid: Cruz Roja Española.

CANO, E. (1997). *Canvi socioeconòmic i precarització laboral en el sistema capitalista*. Tesi doctoral. València: Universitat de València.

—(2004). "Formas, percepciones y consecuencias de la precariedad". A: *Mientras Tanto*, núm. 93, p. 67-82.

—(2007). "La extensión de la precariedad laboral como norma social". A: *Sociedad y Utopía. Revista de Ciencias Sociales*, núm. 29, p. 127-137.

CASAL, J. (1996). "Modos emergentes de transición a la vida adulta en el Umbral del siglo XXI: aproximación sucesiva, precariedad y desestructuración". A: *REIS*, núm. 75, p. 295-316.

—(1997). "Modalidades de transición profesional, mercado de trabajo y condiciones de empleo". A: *Cuadernos de Relaciones Laborales*, núm. 11, p. 19-54.

—(2001). "La transició dels joves a la vida adulta en el marc d'una societat en canvi". A: Brunet, I. (dir.) *Joves i transició al mercat laboral*. Barcelona: Pòrtic, Biblioteca Universitària, p. 35-64.

CASAL, J. et al. (2004). *Enquesta als joves de Catalunya 2002. Itineraris educatius, laborals i familiars*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

—(2006). “Aportaciones Teóricas y Metodológicas a la Sociología de la Juventud desde la Perspectiva de la Transición”. A: *Papers. Revista de Sociología*, núm 79, p. 21-48.

CASTELLÓ, L. (2011). *La gestió quotidiana de la cura. Una qüestió de gènere i classe*. Tesis doctoral. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). En línia: <http://www.tesisenred.net/bitstream/handle/10803/48526/lcs1de1.pdf?sequence=1> [Consulta: novembre de 2012]

CHABAUD-RYCHTER, D.; FOUGEYROLLAS-SCHWEBEL, D. i SONTTHONNAX, F. (1985). *Espace et temps du travail domestique*. París: Librairie des Méridiens.

DOERINGER, P. B. i PIORE, M. J. (1983). “El paro y el mercado dual de trabajo”. A: TOHARIA, L. (ed.). *El mercado de trabajo: teoría y aplicaciones*. Madrid: Alianza, p. 307-320.

—(1985). *Mercados internos de trabajo y análisis laboral*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

EUROPEAN COMMISSION (2003), *Employment in Europe 2003*.

GIELE, J. i ELDER, H. (ed.) (1998). *Methods of Life Course Research: Qualitative and Quantitative Approaches*. London: Sage Publications.

GORDON, D. M.; EDWARDS, R. C; i REICH, M. (1986). *Trabajo segmentado, trabajadores divididos. La transformación histórica del trabajo en los Estados Unidos*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

GREENACRE, M. (2008). *La práctica del análisis de correspondencias*. Madrid: Fundación BBVA.

HUMPHRIES, J. i RUBERY, J. (1994). “La autonomía relativa de la reproducción social: su relación con el sistema de producción”. A: BORDERÍAS, C.; CARRASCO, C. I ALEMANY, C. (comp.). *Las mujeres y el trabajo. Rupturas conceptuales*. Barcelona: Icaria, Fuhem, p. 393-423.

LÓPEZ-ANDREU, M. i VERD, J. M. (2011). “Usos y efectos de la protección al desempleo en España. Resultados en base a la perspectiva de las capacidades”. A: *Cuadernos del Mercado de Trabajo*, núm. 7, p. 14-21.

LÓPEZ-ROLDÁN, P. (1994). *La construcción de tipologías en Sociología: propuesta metodológica de construcción, análisis y validación. Aplicación al estudio de la segmentación del mercado de trabajo en la Región Metropolitana de Barcelona*. Tesis doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

—(1996). “La construcción de una tipología de segmentación del mercado de trabajo”. A: *Papers. Revista de Sociología*, núm. 48, p. 41-58.

—(1996). “La construcción de tipologías: metodología de análisis”. A: *Papers. Revista de Sociología*, núm. 48, p. 9-29.

LÓPEZ-ROLDÁN, P. *et al.* (1998). “La segmentación laboral: hacia una tipología del ámbito productivo”. A: *Papers. Revista de Sociología*, núm. 55, p. 45-77.

MARTÍN ARTILES, A. i KÖHLER, H. D. (2005). *Manual de sociología del trabajo y de las relaciones laborales*. Madrid: Delta Publicaciones.

MARUANI, M. (2000). *Travail et emploi des femmes*. París: La Découverte.

MERINO, R. (2007). *Itineraris formatius, itineraris laborals i pràctiques associatives dels joves*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

MIGUÉLEZ, F. (1989). *La segmentación del mercado de trabajo*. Madrid: Mimeo.

—(2004). “Los veinte últimos años de las relaciones laborales”. A: *Mientras Tanto*, núm. 93, p. 45-56.

MIGUÉLEZ, F. *et al.* (2011). *Trayectorias laborales de los inmigrantes en España*. Barcelona: Obra Social “La Caixa”.

MIGUÉLEZ, F. i TORNS, T. (1992). *Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 1990. Treball, condicions econòmiques i formes de consum*. Barcelona: Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i Diputació de Barcelona.

MIRET, P. *et al.* (2008). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007. Una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliars i familiars*. Barcelona: Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

MURILLO, S. (1996). *El mito de la vida privada*. Madrid: Siglo XXI.

O'CONNOR, J. (1996). “From women in the welfare state to gendering welfare state regimes”. A: *Current Sociology*, núm. 44 (2), p. 13-100.

PAJARES, M. (2005). *La integración ciudadana*. Barcelona: Icaria.

—(2010). *Inmigración y mercado de trabajo. Informe 2010*. Madrid: Ministerio de Trabajo e Inmigración.

PARELLA, S. (2003). *Mujer, inmigrante y trabajadora: la triple discriminación*. Rubí: Editorial Anthropos.

PIORE, M. J. (1983). “Los trabajadores extranjeros”. A: PIORE, M. J. (ed.). *Paro e inflación. Perspectivas institucionales y estructurales*. Madrid: Alianza, p. 273-289.

—(1983). “Notas para una teoría de la estratificación del mercado de trabajo”. A: TOHARRIA, L. (ed.). *El mercado de trabajo: teoría y aplicaciones*. Madrid: Alianza, p. 193-222.

PITXER, J. V. i SÁNCHEZ-VELASCO, A. (2008). “Estrategias sindicales y modelo económico español”. A: *Cuadernos de Relaciones Laborales*, núm. 1, vol. 26, p. 89-122.

PRIETO, C. (1994). “Mercado de trabajo y condiciones de empleo: compatibilidad social y poder social de negociación”. A: *Cuaderno de Relaciones Laborales*, núm. 5, p. 29-40.

QUIT (Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball) (1997). *Empresa y Trabajo en la región de Barcelona*. Madrid: CES.

—(2000). “¿Sirve la formación para el empleo?”. A: *Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales*, núm. 51, p. 189-192.

RECIO, A. (1988). *Capitalismo y formas de contratación laboral*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

—(1991). “La segmentación del mercado de trabajo en España”. A: MIGUÉLEZ, F. i PRIETO, C. (eds.). *Las relaciones laborales en España*. Madrid: Siglo XXI, p. 97-116.

—(1999). “La segmentación del mercado laboral en España”. A: MIGUÉLEZ, F. i PRIETO, C. (dir. i coord.). *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI, p.125-150.

—(2004). “¿Qué fue de la clase obrera?”. A: *Mientras Tanto*, núm. 93, p. 25-44.

—(2007). “Precariedad laboral: reversión de los derechos sociales y transformación de la clase trabajadora”. A: *Sociedad y Utopía*, núm. 29, p. 273-292.

—(2010). “Capitalismo Español: La inevitable crisis de un modelo insostenible”. A: *Revista de Economía Crítica*, núm. 9, p. 198-222.

—(2011). “Efectos de la crisis sobre las clases trabajadoras”. A: *Papeles de relaciones ecosociales y cambio global*, núm. 113, p. 45-55.

REYNERI, E. (2003). “Illegal immigration and the underground economy”, comunicació presentada al congrés: *The Challenges of Immigration and Integration in the European Union and Australia*. Sydney: 18-20 de febrer.

SANTOS ORTEGA, A. (2008). “Las relaciones laborales en los márgenes del mercado de trabajo”. A: *Arxius de Sociologia*, núm. 18, p. 25-37.

SERRACANT, P. (2005). *La sobrequalificació entre els joves catalans 2005*. Barcelona: Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

—(2012). “Generació ni-ni”, estigmatització i exclusió social. *Gènesi i evolució d'un concepte problemàtic i proposta d'un nou indicador*. Barcelona: Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

SERRANO, A. (1995). *Inserción laboral como transición psicosocial*. Tesis doctoral. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.

SOLÉ, C. (1995). *La discriminación racial de los inmigrantes en el mercado de trabajo*. Madrid: CES.

TORNS, T. (1999). “Las asalariadas: un mercado con género”. A: PRIETO, C. i MIGUÉLEZ, F. (dirs.) *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI, p. 151-166.

—(2005). “De la imposible conciliación a los permanentes malos arreglos”. A: *Cuadernos de Relaciones Laborales*, núm. 23 (1), p. 15-33.

—(2008a). “El trabajo de cuidado: cuestiones teórico-metodológicas desde la perspectiva de género”. A: *EMPIRIA. Revista de Metodología de Ciencias Sociales*, núm. 15, p. 53-73.

—(2008b). “La place des femmes dans l'emploi en Espagne. Les limites des politiques de conciliation vie familiale/vie professionnelle”. A: *Travail et Emploi*, núm. 115, p. 59-70.

TORNS, T. *et al.* (2007). *Les dones i el treball a Catalunya: mites i certeses*. Barcelona: Institut Català de les Dones.

VERD, J. M. i LÓPEZ-ANDREU, M. (2011). “The Rewards of a Qualitative Approach to Life-Course Research. The Example of the Effects of Social Protection Policies on Career Paths”. A: *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, vol. 12, núm. 3, Art. 15.

—(2012). “La inestabilidad del empleo en las trayectorias laborales. Un análisis cuantitativo”. A: *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 138, p. 135-148.

VILLA, P. (1990). *La estructuración de los mercados de trabajo. La siderurgia y la construcción en Italia*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.